

BIBLION

"HABENT
SUA
FATA
LIBELLI"

PUBLICAȚIE DE BIBLIOLOGIE ● APARE SEMESTRIAL ● ANUL I NR. 2/1993/ANUL II NR. 1/1994

G

EO BOGZA SAU NOSTALGIA CAPODOPEREI

Într-o seară plăcută de toamnă bucureșteană, în văzduhul căreia se logodeau miresme de crizanteme și gutui, pașii timizi mă purtau spre casa maestrului din str. Știrbei Vodă și mă gândeam la surpriza pe care aveam să i-o fac vorbindu-i despre eseu ce-l concepusem, provocat de versiunile "Cărții Oltului". Purtam într-o mână buchetul de flori și-n cealaltă mână geanta cu portocale, care-i plăceau așa de mult distinselor mele gazde, și-mi imaginam cum va tresări de la locul său venind zămbitor spre ușă, impresurându-mă cu farmecu-i aristocratic, prelungit în expresivele lui brațe ocrotitoare, înainte de a mă așeza pârântește pe un scaun ca să mă întrebe ce mai face fiica aceea ciudată și minunată de rege dac și de dansatoare tătăroaică, Dobrogea, dacă marea e liniștită sau agitată și dacă apele Dunării curg îmbelșugate sau scăzute.

Urcam alea din Cișmigiu spre Știrbei Vodă și atâtea privesc și sentimente prilejuite de întâlnirile cu Geo Bogza defilau prin fața mea, într-un alai sărbătoreț detașându-se din noianul gândurilor, discuțiile pe care le-am purtat cu bătrânul înțelept despre "Cartea Oltului".

"... Câte cărți am scris eu, dragă domnule Cileagă?" m-a întrebat într-un ținut solar mereu frecventat, după ce înotase o jumătate de oră în lacul Techirghiol, năzuind spre farul de pe malul opus.

"Ați reușit o singură carte, maestre, sunteți autorul unei capodopere: "Cartea Oltului".

"Așa este, ai dreptate, sunt autorul unei singure cărți", și se uita la mine cu ochii lui vii și pătrunzători, puțin mirați de îndrăzneala răspunsului meu.

În același sezon estival, plimbându-ne pe faleză, într-un amurg solemn, pigmentat de arpile pescărușilor, acompaniați de cadența valurilor, alesul meu însoțitor îmi rememora serile marine, când scriind și rescriind "Cartea Oltului", ieșea din vilă în miezul tainic al nopților sau în briza zorilor și străbătând cu pașii lui uriași și nepripiți nisipul, rostea cantabile frazele poemului, dădea la strangă cuvintele, renunțând la unele dintre ele, nu înainte de a le mângâia cu o promisiune, găsea veșminte regale altora norocoase, punându-le să ritmeze cu zbaterea regulată a talazurilor și cu muzica astrelor numai de el auzită.

Într-o zi fastă, aflându-mă în casa maestrului mi-a pus să ascult la casetofon "Sigfried" și m-a invitat să-mi imaginez poemul simfonic al Hășmașului Mare ce țâșnește spre cer și să mă las vrăjit de orchestrele mirifice ale nopților din Carpați pe care domnia sa le nemurise în "Cartea Oltului". Și atunci am aflat că, în ciuda harului său poetic și al dorului fără pereche de pribegie, fără muzica lui R.Wagner și fără lirica lui Eminescu, aventuri miraculoase ale vieții sale tumultuoase, "Cartea Oltului" n-ar fi prins contur.

Știa că citisem și comparasem cele trei versiuni ale "Cărții Oltului" și că urmăream fascinat (îi mărturisisem de atâtea ori în corespondență) metamorfozele operei, cristalizarea unei rostiri expresive mai disciplinate, fără excесе retorice și livrești, cu sporite disponibilități pentru meditație, armonie și naturalitate. Maestrul era la rândul său încântat că un profesor încearcă să realizeze un asemenea studiu comparativ, comite astfel de "gratuități", intrând în intimitatea

laboratorului său de creație.

Mă îndreptam spre casa venerabilului scriitor și-mi aminteam că, într-o anumită împrejurare, l-am întrebat dacă ideea de a relua, preface și restructura "Cartea Oltului" i-au sugerat-o exegeza primei ediții, care prezentând favorabil opera, îi amendase unele carente stilistice și compoziționale. Mi-a răspuns că nici o glosare critică nu l-a impulsionat, că mult mai târziu, iubind îndeosebi această carte și recitind-o, ochiul maturizat estetic a descoperit îngrozit o serie de imperfecțiuni: naivități, poveri metaforice, repetiții stânjenitoare, balast reportericesc, abuzul unor relații determinative, pe care a dorit să le alunge. Când îmi vorbea despre toate acestea, îi ghiceam, pe de o parte, o bucurie interioară a izbânzii creatorului asupra propriilor lui limite, iar, pe de altă parte, o bizară nostalgie provocată de risipirea atâtor șiraguri calofilice ale primelor două versiuni pe care exigența autorului le-a mânat dincolo de paginile epopeii.

Odată, amintindu-și replica memorabilă a lui Manole din drama lui L.Blașa: "Doamne, pentru ce vină neștiută am fost pedepsit cu dorul de a zămisi frumusețe" am avut curajul să-i mărturisesc că această ispășire a unei culpe metafizice i-a fost și dânsului menită, din moment ce aproape douăzeci de ani, cu inevitabile intermitențe, a lucrat ca un sculptor la "Cartea Oltului", fiecare versiune reluată devenind un șantier cu prăbușiri de ziduri și înălțări de coloane până la durabila statuie a râului, în temelie și verticalitatea căreia și-a răstignit atâtea zile și nopți, mărturie stând nu numai opera de o rară frumusețe, ci și acele zece mii de pagini manuscrise ale poemului. A zămbit cu o plăcere discret disimulată și apoi, mi-a spus, stăpânit de un gând neliniștitor, că, ori de câte ori, criticii literari vorbesc despre <<calitatea artistică a reportajului "Cartea Oltului">>, simte curgându-i în vene otrava neînțelegerii sufletului său contemplativ și iremediabil liric. Și a adăugat imediat: "Mă surprinde că nici un compozitor român n-a fost ispitit de virtuțile eufonice ale textului meu, pentru că, pornind de la el să creeze o bijuterie muzicală, dar trag speranța ca într-o zi, cineva inspirat să o facă".

Mă apropiam de casa domnului Geo Bogza și lumina din geam mă ademenea tainic și, în același timp, mă ținuta locului de teama de a nu-i tulbura liniștea sau gândul roditor, odihna ori oficierea unui cult arhaic, potrivit, mai degrabă, unui mag straniu veghind la pacea și armonia universală.

... De câteva minute sunt în casa Maestrului, așezat pe scaun și, uimită de emoție, liniștea mea prelungeste seninătatea marelui scriitor și tensiunea lui interioară, aplecat peste un exemplar din "Cartea Oltului", transformat într-un superb șantier, unde coloanele de marmură albastră ale cernelii proaspăt tremurate inlocuiesc fragmente din zidăria verbului anterior și unde liturgia clopotelor unei imense catedrale capătă o puritate desăvârșită.

O nouă ediție, deci! A patra...

Nu mai vorbesc Maestrului despre eseu meu... E inutil și neinspirat. Îl voi reface.

ILIE CILEAGĂ

de la războaiele istoriei, ca și toate
pauze și subiecte de la început
impresii prabusite, fetele
spectacolului

În acest moment vertiginos, atacul nu durează mult
mult de câteva clipiri de ochi, și, din mormanul de
ruine, o mie de cocori țâșnesc în panică, spre miez
noapte.

Unul singur se îndreaptă spre mieznoapte, purtând
pe spate un fiu de împărat — poate chiar fiul
celui ce și-a văzut cetatea nimicită —, a cărui
instruire, având o pesemne în grijă, începe să-i
evocare, cu fiecare larg flutur de aripă, povestirea
dramatică și ritmul, soarta altor asemenea cetăți
și a marilor lor căpetenii. Nici una, dintre cele ce
fost, nu rămâne în viață. Norii știu tot. Absolut tot.

Ei sînt în stare să reconstituie, în ordinea în
oare s-au produs, cînd în desfășurarea lor triumfă
rigoarea, sau într-o amănunțită dezordine, cînd tri-
umfă fantezia, toate evenimentele istoriei, stărînd
mai ales asupra întinericului ce s-a abătut peste
orice a avut, cîndva, strălucire. Scheletele unor
regi, de mult făcute pulbere, ca și coroanele cu care
au fost înmormîntați, furate și pierdute fără urmă,
ei le recompun, pînă la ultimul os și pînă la ul-
timul diamant. ~~Și nici nu pot să-și revină tot~~

ucubositate și povestiri
O lungă vreme, ~~noaptea~~ și-o petrec dînd faptilor
terestre forma și culoarea pe care acestea și le-ar
fi dorit, dar la care încă n-au ajuns. Inconjurat
de intense albastrimi cerești, un leu tronează în
înălțime: un leu alb, sculptat parcă în ~~o~~ ^{în}
măscată marmură. Cîteodată, la fel de alb, două,
sau patru, sau șase aripi îi cresc din umeri. Toate
viețuitoarele se visează cu aripi, chiar cele mai
inapte pentru zbor, chiar elefanții, chiar hipopo-
tami, iar norii le împlinesc din cînd în cînd visul.

se îndreaptă

— ceteșe spre răsărit și, numai decît, se pierd în cîmpie.

Pînă departe, spre marginea munților, lanurile de
grîu se duc ca valurile mării, și, de îndată ce soa-
rele prinde să coboare, umbra cetății pornește pe
unduirea lor, cum stă scris la începutul acestei
cîntări:

Presărat cu cetăți în ruină și cu ascuțite turle de
biserici, Ardealul...

Noaptea, cele câteva candelă ~~aprinse~~ ^{din} în cimitir
par luminile unui mic port, ce abia ar îndrăzni să-și
semnalizeze existența — ~~umila~~ ^{umila} ~~lui~~ ^{lui} ~~existență~~ — coră-
bicii de foc care va vesti învierea morților, dar
care, aici, nu se va arăta, poate, niciodată.

poezie pe unduirea lor,

ca asemenea unei corăbii ce
și-ar desface lepturile
de la tăluză, pornite pe
unduirea lor, ca în cel
distic cînt al Detului și
al Ardealului: cîntii

Biblioteca Jud. C-ta
Nr. Inv. 62.261

94

29 A povestire

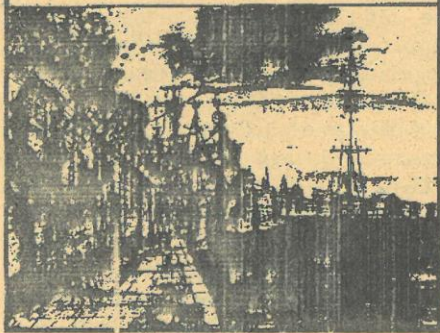
y mult pres umila

Un eveniment remarcabil, așteptat de decenii, a fost apariția, sub auspiciile revistei "Tomis" și ale Editurii "Europolis", a "antologiei de proză contemporană" intitulată **VĂNZĂTORUL DE ENIGME**, în care semnează creații reprezentative 18 condeieri de la Pontul Euxin: Gabriel Bădică, Gheorghe Bogorodea, Pavel Chihăia, Ștefan Dumitrescu, Ovidiu Dunăreanu, Doina Jela, Eugen Lumezianu, Ernesto Mihăilescu, Nicolae Motoc, Nicolae Necula, Ștefan Negrășan, Constantin Novac, Marin Porumbescu, Ioan Florin Stanciu, Valentin Șerbu, Florin Șlapac, Cristina Tamaș, Nicoleta Voinescu. Selecția textelor și notele biografice (publicate la sfârșitul volumului)

VĂNZĂTORUL DE ENIGME

antologie de proză contemporană

au fost elaborate de Ovidiu Dunăreanu, iar scriitorii Constantin Novac și Nicolae Motoc au asigurat coordonarea ediției și, respectiv, structurarea și prezentarea artistică a acesteia. O notă maximă merită tehnoredactarea volumului, realizată de poetul Sorin Roșca. Lansarea a avut loc în ziua de 24 februarie în aula Bibliotecii județene Constanța, prezentările fiind asigurate de Constantin Novac, redactor șef al revistei Tomis, prof.univ.dr. Enache Puiu de la Universitatea "Ovidius" din Constanța și prozatorul Ovidiu Dunăreanu. Cităm din "Cuvântul înainte": "...Pe lângă ceea ce exprimă ca atare, întreprinderea noastră reprezintă și un început de drum; preconizăm elaborarea unei serii de lucrări menite laolaltă să infățișeze din multiple perspective artistico-științifice conturul provinciei românești de la țarmul mării căreia îi sărbătorim în aceste zile 115 ani de la reînțelegerea în hotarele firești ale patriei-mumă"

Salutăm inițiativa editurii "Europolis" din Constanța de a edita, prin propria sponsorizare, placheta de versuri **Ora zeiței albastre**, de foarte tânăra debutantă Eleonora Flora Negrici, elevă în clasa IX-a la Liceul "G.Călinescu" din Constanța. Apărută în condiții grafice elevate, cu un cuvânt înainte semnat de poeta Passionaria Stoicescu, membră a Uniunii Scriitorilor din România, placheta a fost lansată la 29 ianuarie 1994 în aula Bibliotecii județene Constanța. Au vorbit: prof.dr.Olga Dușu, director al editurii "Europolis", poeta Passionaria Stoicescu și prof. Paul Iruș. A participat un numeros public (elevi, dascăli, scriitori).

În ziua de 5 iunie 1993, tot în aula Bibliotecii județene Constanța, s-a desfășurat simpozionul științific dedicat celei de a 95-a aniversări a fondării primei biblioteci publice din Dobrogea, organizată de Cercul literar "Ovidius" din Constanța, la 1898, sub

conducerea scriitorului, publicistului și animatorului cultural Petru Vulcan. Au prezentat contribuții bibliografice Ovidiu Petcu-Dunăreanu și Constantin Cioroiu.

Cu satisfacție aflăm că în județul vecin au apărut "Analele Tulcei", publicație, care, programatic, năzuiește a reaprinde făclia prestigioasei "Analele Dobrogei", inițiativă absolut remarcabilă; apărută sub egida Inspectoratului pentru cultură și artă al județului Tulcea, noua publicație speră, prin "Cuvântul către cititori", semnat de scriitorul Ernesto Mihăilescu, să atragă toate condeiele euxine spre împlinirea unui nobil - credem noi - deziderat: reeditarea "Analelor Dobrogei". Cităm din "Cuvântul către cititor", aceste rânduri de bun simț: <<Desigur, se naște o întrebare: de ce "Analele Tulcei"? Vom răspunde că, fiind o inițiativă a Inspectoratului pentru cultură al județului Tulcea, lipsind o societate culturală dobrogeană, nu am cutezat să-i spunem revistei noastre "Analele Dobrogei". Și vom adăuga că, în momentul în care vom reuși să ne adunăm într-o asemenea societate culturală și când se va alătura inițiativei noastre Inspectoratului pentru cultură al județului Constanța, vom reveni la numele tradițional>>. Desigur, toate contribuțiile publicate în periodicul tulcean sunt oportune și mai ales, elevate, dar credem că articolul profesorului Nicolae Rădulescu ("Anul de foc 1924"), care trece în revistă odiseea Basarabiei românești este, atât prin ținută științifică, cât și prin ținută redacțională, demn de "Analele Dobrogei". Așteptăm numărul următor al necesarei publicații "Analele Tulcei".

În zilele de 8-9 noiembrie 1993 am avut bucuria de a participa la o frumoasă sărbătoare a cărții și a bibliotecii: împlinirea unui veac de activitate spre folosul vieții culturale din minunatul ținut al Buzăului a Bibliotecii județene "Vasile Voiculescu". Frumos rod culege acum colectivul acestei instituții de carte centenară, condus de neostenitul critic literar, bibliofil și organizator cultural Alexandru Oproescu. La aniversare, bibliotecarii constanțeni au dăruit bibliotecii buzoiene valorosul volum "Dobrogea, 50 de ani de viață românească", apărut în 1928, însoțit de următorul cuvânt: "Tărâm de lumină și de legendă, pământul românesc de la Pontul Euxin, innobilat de spiritualitatea marelui poet latin Publius Ovidius Naso și de energiile creatoare ale românilor de pretutindeni, între care un loc de cinste l-au avut cărturarii-tipografi buzoieni, prin oneștii lui slujitori de astăzi ai cărții, bibliotecarii constanțeni salută sărbătorirea unui veac de neostenită răvnă în tezurizarea și răspândirea cărții celei bune în această străveche vatră de istorie și cultură care este ținutul Buzăului. Îi felicităm, totodată, pe colegii buzoieni, pe împătimitul om de carte, Alexandru Oproescu, cel care a știut să facă, ajutat de luminații edili și personalități ale locului, din modesta, dar nobila ctitorie a lui Basil Iorgulescu, nu numai o bibliotecă mare și modernă, ci și un adevărat centru de cultură de interes național".

La 18 noiembrie 1993 a avut loc la Căminul cultural din comuna Mihail Kogălniceanu comemorarea graficianului George Leolea, personalitate marcantă a plasticii românești, fiu al comunei. Consiliul local, Școala generală și Biblioteca județeană au colaborat la realizarea unei reușite expoziții retrospective din opera artistului, în holul Căminului cultural. Prezentarea semnificației creației lui George Leolea în contextul grafice românești contemporane a fost realizată de doamna Simona

Rusu, directorul Muzeului de artă Constanța. Cuvinte de omagiu au mai rostit prof.univ.dr.Adrian Rădulescu și prof.Willy Wisowsky.

Biblioteca județeană a multiplicat volumul de referate și comunicări prezentate la Sesiunea științifică dedicată împlinirii a 60 de ani de la fondarea acestei instituții (decembrie 1991), câte dintre acestea au fost depuse de către participanți. Iată cuprinsul: 60 de ani de activitate a Bibliotecii județene Constanța (Dumitru Constantin-Zamfir); Edii ovidiene rare în colecțiile Bibliotecii județene Constanța (lector univ.dr.Ștefan Cucu); Coordonate ale spiritualității creștine danubiano-pontice: "Școala literară de la Tomis" și "Grupul monahilor scii" - Repere informaționale (Anca Tufiș); "Personalita" în sistem publicitar (dr.Constanța Călinescu); Informarea la cerere în perioada de tranziție (Traian Fișescu); Rolul informării bibliografice locale în sprijinirea procesului didactic (Luana Moina); Teatrul de păpuși - punte însoțită către universul cărții (Eleonora Ioi); Lectura adultului. Raportul dintre solicitările de lectură și structura tematică a fondului de carte (Antoaneta Gornea, Matrona Platon, Paraschiva Enache); Lectura poeziei la Biblioteca județeană Constanța (Constantin Cioroiu); Valențe educative ale sunetului și imaginii (Laura Cojocaru); Insemnul de carte - ex libris - fapt de cultură, educație estetică și bibliofilia (dr.med.Emil I.Bologa); Arhivele statului - tezaur de informare și documentare (Angela Pop); Informații despre fiscalitatea în Dobrogea în publicațiile Bibliotecii județene Constanța (economist Marian Moise); Activitatea editorială a Casei corpului didactic Constanța (prof.Valerica Ilie); Biblioteca și documentarea în învățământul biblioteconomic (Otilia Pundichi și Laura Pista); Expoziția bibliofilia: "Ideea de unitate și continuitate reflectată în cartea românească veche aflată în patrimoniul constanțean" (Simona Suceveanu); Memorie în lumea de umbre (scriitorul Eugen Lumezianu) (prof.Ion Faier); Publicistica din Constanța după 22 Decembrie 1989 (Ovidiu Petcu-Dunăreanu); Scriitori străromâni la Pontul Stâng (lector-univ.preot Nechita Runcan); Contribuții ale ofițerilor de marină la dezvoltarea istoriografiei militare de marină (Cornel Greavu); Folclor tătaresc din Pervelia în cercetarea lui I.Dumitrescu-Frasin (Nihat S.Osman); Renovarea urbană și dimensiunea culturală prin prisma relațiilor urbanism-artă-literatură (Gh.Vecerdea); Literatura dobrogeană și învățătorii de odinioară (prof.Victor Corcheș); Retrospectivă legislativă: "Constituția Dobrogei" (Stela Motoc); Biblioteca - o realitate în viața personalului literar (Corina Mihaela Apostoleanu); Un număr uitat al revistei "Analele Dobrogei" (Vanghele Culcea); Albumul Macedo-Român - un act cultural și național (Maria Pariza). Menționăm că toate contribuțiile au un rezumat în limbile franceză și engleză.

ALLIANCE FRANCAISE CONSTANȚA și-a mutat sediul pe Bulevardul Republicii nr.78, vis-a-vis de sediul Poliției "municipiului Constanța. Biblioteca posedă un fond de circa 7.000 de volume. Cum ne-a declarat dl.prof.Cornel Andreoiu președintele "Alianței", se preconizează înființarea unei mediateci, desfășurarea de cercuri de însușire a limbii și culturii franceze și organizarea unei intense activități culturale. Deschiderea bibliotecii se va face în primăvara aceasta.

Biblioteca județeană Constanța a dedicat un moment liric poetului Nichita Stănescu, care la 31 martie ar fi împlinit 61 de ani. A fost prezentat discul Nichita Stănescu - o recitare, care cuprinde poeme selectate de criticul literar Constantin Crișan, unele citite de poetul însuși, altele recitate, în acompaniament de chitară, de Augustin Frățilă. Eleva Claudia Cărlig, din clasa a X-a la Liceului "G.Călinescu"

a recitat poezia Pentru noi Nichita, creație proprie, după care elevi de la liceele "G.Călinescu" și "Mihai Eminescu" și de la Colegiul "Constantin Brătescu" au citit versuri din volumele poetului. A urmat un incitant dialog despre universul liric al lui Nichita Stănescu și despre poezie, în general, dialog la care a participat și scriitorul Nicolae Motoc, poet și comentator de poezie, redactor-șef adjunct al revistei "Tomis". Toți cei prezenți au hotărât ca acest moment liric aniversar să fie actul de naștere al Clubului "Nichita Stănescu", care, programatic, propune, ca alternativă a stressului vremurilor pe care le traversăm, un continuu și rodnic dialog între arte, sub semnul generos și înalt al liricii românești și de pretutindeni. Vor fi invitați scriitori, muzicieni, artiști plastici, actori din Constanța și din țară, iar la dialogurile clubului (care se vor desfășura la Biblioteca județeană, sediul din b-dul Republicii nr.7 bis) pot participa toți cei ce iubesc poezia, arta adevărată, indiferent de vârstă.

Consiliul Britanic din București a organizat la

Târgoviște, în zilele de 15-16 septembrie 1993, cu sprijinul Bibliotecii Județene Dâmbovița, o întâlnire cu bibliotecarii din bibliotecile publice și universitare din țară, cu tema: surse bibliografice de informare din Marea Britanie. Programul a fost structurat asemănător unui curs, susținut de Nikki Cooper și Firzana Perveen, reprezentante ale Bibliotecii Consiliului Britanic. Spicium din subiectele luate în discuție: Comerțul cu carte în Marea Britanie și relațiile bibliotecilor cu editorii de carte, surse de informare bibliografică pentru cărți și periodice, surse de informare bibliografică tipărite, surse descriptive și evaluative, comanda de carte către furnizori, rețeaua informațională din Marea Britanie.

Biblioteca "C.Sturdza" din Bacău a sărbătorit în iunie 1993 o sută de ani de existență. Programul manifestării a cuprins în prima zi: dezvelirea unei plăci omagiale, o ceremonie religioasă de sfințire a bibliotecii, precum și o sesiune de comunicări având următoarele secțiuni: Istorie culturală, Informare, Bibliofilia, Biblioteconomie, Sociologia lecturii. Din comunicările științifice prezentate de către colegii noștri din Bacău, am aflat date despre istoricul bibliotecii. Ea s-a constituit cu un secol în urmă, prin strădunia primarului de atunci al orașului, Gheorghe Sturdza, care spre sfârșitul anului 1892 a început să sensibilizeze oamenii de vază "asupra înființării unei Biblioteci comunale și alte instituții de binefacere care să se ocupe de a da mijloace elevilor sărmani, pentru a putea urma la învățătură". Prima bibliotecă a funcționat în sediul Primăriei, sediul de astăzi al Bibliotecii județene. Cea mai importantă donație (2.500 volume), care a dat și numele bibliotecii a fost cea a primarului Gh.Sturdza și președinte al Societății "Cultura".

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ CONSTANȚA

MULȚUMEȘTE ȘI PE ACEASTĂ CALE URMĂTOARELOR FIRME CARE AU SPRIJINIT-O ÎN ACTIVITATEA SA:

- S.C. „CRIPOS” S.R.L.
Magazin de cristal - portelan,
Str. Mircea cel Bătrân nr. 94
- S.C. „ESCON” S.R.L. - Constanța
- „ARGOS” S.A. - Cernavodă
- „CLIF” S.A. - Constanța
- „COMAT” S.A. - Constanța

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ CONSTANȚA FOND DE PUBLICAȚII: 530.000 VOL. (CĂRȚI, ZIARE, REVISTE)

● SĂLILE DE LECTURĂ

str. Arhiepiscopie nr. 23, tel. 616245

● SECȚIA DE ÎMPRUMUT PENTRU ADULȚI

● SECȚIA PENTRU COPII

● SECȚIA MUZICALĂ

b-dul Republicii nr. 7 bis, tel. 618729

FILIALE:

- IZVOR str. IZVOR nr. 23, tel. 660508
- ȘCOALA 40 str. PELICANULUI, nr. 2
- I.C. BRĂȚIANU
șos. I.C. BRĂȚIANU nr. 64, tel. 627087
- CLUBUL ELEVILOR
str. SOVEJA Lnr.17
- TOMIS NORD str. CIȘMELEI nr. 13

ACCESUL UNIVERSAL LA INFORMAȚIE

Biblioteca este locul unde se stochează și se pune în circulație informația, pe baza căreia se realizează o punte a legăturilor dintre ieri, azi și mâine, oferind siguranță, continuitate și încredere.

În epoca informațională, când pretutindeni se știe că cel care are informația necesară câștigă, noi nu am reușit, decât cu puține excepții, să înțelegem ce profit ar reveni societății contemporane din sprijinirea eficientă și bine gândită a bibliotecii. Trebuie să ne fie clar tuturor și în primul rând organismelor de decizie, că totul începe aici, de la sursa informațională, că singura bază reală în aspra competiție, pe plan intern dar și internațional, o reprezintă informația corectă, obținută în timpul cptim.

Biblioteca județeană Constanța, în cei peste șazeci de ani ai existenței sale, a adunat cu tenacitate, adeseori în taină, sfidând obtuzitatea oficială, valori de preț ale spiritualității românești și universale, pentru a fi redată generațiilor viitoare, aici fiind locul unde citind, studiind și reflectând asupra mesajelor de umanitate, multe mii de oameni s-au păstrat adevărați și sinceri, creativi și profunzi, cinstiți și frumoși.

Prin această acumulare de documente făcută după criteriile științifice, bazate în toate etapele existenței bibliotecii pe nevoile membrilor comunității pe care s-a angajat să-i slujească, diferențiat, în funcție de preocupări, s-a putut crea în decursul timpului, un important sistem informațional, ce a urmărit să valorifice tezaurul agonisit, uneori cu eforturi deosebite.

Biblioteca publică constanțeană este, la ora actuală, un segment important al patrimoniului cultural național, în această parte a țării. Ea a devenit, prin numărul unităților bibliografice pe care le deține și a calității acestora, o instituție dinamică, al cărui rol în viața comunității a crescut considerabil în ultimii ani. Cărțile, periodicele, mijloacele audio-vizuale, mai noile achiziții de casete audio-video, compact-discurile și de celelalte documente purtătoare de informație pe care le pune la dispoziția beneficiarilor, atrag în această instituție peste 980 de persoane în medie pe zi, din rândul celor mai diverse categorii sociale și de vârstă care solicită informație în scopul de a afla, ce a depista ce este mai valoros într-un domeniu sau altul, aspirând, mulți dintre ei, sub imperiul concurenței și al competenței valorice, să fie printre cei mai buni.

În perioada aplicării reformei, biblioteca trebuie să-și regândească întreaga activitate în sensul

diversificării serviciilor de lectură publică, să abordeze curajos o nouă organizare a componentelor sale de specialitate privind completarea colecțiilor, a punerii acestora cu operativitate la îndemâna cititorilor, a structurării sistemului de informare bibliografică, în care un loc de primă importanță să-l reprezinte noile probleme ridicate de trecerea la economia de piață, cu priorități privind aspectele locale. Activitatea de informare bibliografică este chemată să realizeze instrumente utile, adresate tuturor categoriilor de beneficiari, prin folosirea eficientă a întregului patrimoniu documentar de care dispune. Trebuie să găsim noi modalități de penetrare a informației către agenții economici din toate domeniile de activitate.

Pentru fundamentarea noilor demersuri ale bibliotecii, trebuie să întreprindem studii amănunțite, în baza cărora să se emită decizii manageriale, pertinente, în vederea optimizării accesului la informație.

Toate componentele bibliotecii trebuie să fie direcționate în acest sens. Fiecare secție și compartiment trebuie să-și întocmească un program propriu de realizare a unor instrumente bibliografice specifice categoriilor sociale pe care le servesc. Numai astfel, ele se pot transforma în laboratoare ale muncii intelectuale. Pentru traducerea în viață a acestor deziderate, sunt necesare schimbări radicale ale mentalității bibliotecarilor, care trebuie să-și asume responsabilități sporite în direcția cercetării

fiecărui document (carte, revistă, ziar, stas, sinteză documentară etc.) pe care îl primesc în fondul de publicații, din care să extragă elemente pentru elaborarea, în etape, a unui sistem informațional propriu - ca parte integrantă a unui sistem de informare și documentare locală, la realizarea căruia trebuie să contribuie toate bibliotecile din teritoriu.

În actuala etapă, când bugetele publice sunt de austeritate, trebuie să găsim acele soluții care să elimine paralelismele din domeniul completării colecțiilor, a catalogării și clasificării, a elaborării lucrărilor de informare bibliografică. Este necesar să se apeleze la folosirea rațională a resurselor pentru a putea achiziționa mai multe titluri de cărți și publicații periodice și alți purtători de informație printr-o coordonare a achiziționării la nivelul tuturor bibliotecilor dintr-o localitate. Printr-un program concret de colaborare să se realizeze cataloage colective, pentru a cunoaște locul în care o anumită publicație poate fi consultată. Într-un viitor, pe care îl sperăm cât mai apropiat, multe dintre aceste deziderate vor fi realizate cu ajutorul computerelor, care vor asigura accesul la informațiile dorite existente în localitate, în țară și chiar în străinătate, biblioteca întâmpinând în acest mod, dreptul fundamental al omului, care este accesul universal la informație.

Nevoile bibliotecii publice constănțene trebuie să aibă în vedere și sprijinite efectiv și de către totalitatea agenților economici, care de foarte multe ori apelează la informațiile stocate în bibliotecă pentru cerințele lor cele mai diverse. În bibliotecă oamenii își desăvârșesc instrucția în scopul ocupării, în funcție de competență, a diferitelor posturi din cadrul societăților comerciale și a celor private. Considerăm că și acestora le revine misiunea de a sprijini financiar biblioteca pentru a-și completa fondul său de documente și a-și putea amplifica sistemul informațional necesar întregii comunități.

Biblioteca este, prin excelență, o instituție a protecției sociale, o protecție deopotrivă calitativă și materială, aceasta acționând pregnant într-o piață a cărții în care oferta e vastă, difuză și inegală, greu de controlat și de stăpânit, în care individul e dezorientat și oricum cu posibilități financiare limitate. Investiția care se face pentru ca biblioteca să poată achiziționa ceea ce este valoros și necesar tuturor membrilor comunității este o investiție benefică, în această perioadă de declin economic; biblioteca acordă o șansă celor lipsiți de mijloace materiale de a nu-și întrerupe procesul de instrucție și perfecționare profesională în vederea integrării rapide în viața economică-socială, cu un spor de cunoștințe, pe care le-a dobândit și perfecționat în acest laborator de muncă intelectuală, care se numește Biblioteca județeană Constanța.

DUMITRU CONSTANTIN-ZAMFIR

DESPRE "MODA LECTURII"

"Unde vei găsi cuvântul
ce exprimă adevărul"
M.Eminescu

Moda a constituit și constituie un factor în stimularea lecturii. Ea agită sensibilitatea timpului, pune în acord gustul public cu gustul anumitor fracțiuni de public și reflectă parțial destinul istoric și valoric al comunității.

Cercetarea cărților la modă în diferite perioade poate contribui oarecum la elucidarea evoluției gustului public.

Toate epocile au cunoscut domenii ale cunoașterii la modă, autori și opere la modă, unele de valoare autentică și perenă, altele trecătoare. Moda acționează asupra omului de cultură medie, cât și asupra cititorului cultivat; în literatură ea promovează scriitorii mari, dar și scriitorii minori favorizați de conjunctură.

Astfel "en vogue" în perioada interbelică la noi în țară au fost scriitorii ca Liviu Rebreanu cu "Răscoala", dar și Petre Bellu cu romanul "Apărarea are cuvântul". În același timp cu Casimir Delavigne, care a cunoscut un succes deosebit la momentul respectiv, a scris și Stendhal "Roșu și negru", roman care a trecut neluat în seamă de contemporani. Am putea asemăna moda cu o puternică locomotivă capabilă să tragă după ea operele noi și să contribuie la acceptarea lor mai rapidă, chiar dacă, evident, odată cu ele vor intra în circuit și pseudovalorile.

Orizontul lecturii după 1989 cunoaște un mozaic de preferințe. Dispariția cenzurii și libertatea editurilor particulare au transformat total piața culturală românească și în același timp și oferta de carte.

Înainte de Revoluție, când se zvonea că o carte urma să fie sau fusese temporar scoasă din circulație comercială ori din bibliotecă, imediat se instala o "modă" a ei. Se știe că "Istoria religiilor și credințelor religioase" de Mircea Eliade a avut "probleme" la editare; în consecință, librăriile au fost asaltate de public, făcând-o să dispară într-o singură zi, dar câți dintre acești cumpărători aveau instrucția necesară pentru a o înțelege? În anii '80, "foamea de adevăr" a adus la modă romanul politic, romanul "justițiar". Au fost necesare trei ediții pentru a satura cererea de "Cel mai iubit dintre pământeni" al lui Marin Preda, s-au "purtat" Augustin Buzura cu "Vocile nopții", Ion Băieșu cu "Balanța", Petru Sălcudeanu cu "Biblioteca din Alexandria", dars-au "purtat" și un Dumitru Popescu, cu "Pumnul și palma" ori Dinu Săraru cu "Niște țărani".

Astăzi se observă o dorință de a cunoaște autori publicați mai puțin sau deloc până în 1989, ca Emil Cioran, Mircea Eliade, Petre Țuțea, Mircea Vulcănescu s.a., deoarece, cum observa Eugen Lovinescu, "timpul nu scufundă în uitare, ci din anumite necesități, scoate și la lumină", în cazurile acestea ideea de restituție are un sens reparator.

Noutatea unor domenii până acum greu accesibile scoate în față preferințele publicului pentru cărți de religie, parapsihologie, yoga, științele oculte.

O "modă" a fost și "literatura Revoluției din 22 Decembrie 1989", dar iată că numeroase cărți apărute mai în urmă pe această temă încep să zacă în rafturile bibliotecii. Același fenomen s-a întâmplat și cu literatura inspirată de lagărele concentraționare comuniste, căzută și aceasta în desuetudine. În aceste cazuri funcționează scepticismul amar determinat de evoluția societății românești, cu controversele, îndoielile și, mai ales, neadevărurile ei.

În prezent se remarcă o ofertă mai mare de romane "kitsch" devenite "best-seller". Termenul "best-seller" semnifică o carte care se bucură de un succes deosebit la public; scriitorul cunoscând gustul publicului, interesele, așteptările și disponibilitățile lui în materie de lectură, își mulează creația sa pe aceste coordonate cu scopul de a câștiga cât mai mult. Nu orice "best seller" este și un "kitsch", dar majoritatea cărților apărute la noi în ultimul timp, traduceri din literatura străină, sunt. În această categorie intră cărți de: Louis Bromfield, Georges Ohnet, Francois Sagan, G.Villiers, Sandra Brown (în prezent în "grațiile" unui anumit public-cititor). Nu putem vorbi de un singur public cititor ci de mai multe publicuri de cititori de aceea fiecare dintre ele va avea preferința sa, moda sa. Cantitatea sporită de lecturi frivole, vizează dorința unor grupuri de cititori de a evada din viața de zi cu zi. Cititorul învins de cenușii cotidianului preferă o carte de aventuri, pentru a-și recâștiga prin defulare un entuziasm ce l-a ocolit uneori de-a lungul zilei, trăind imaginar ceea ce ar fi vrut să trăiască din plin în realitate. În acest caz marea ofertă e conformă cu cererea de romane polițiste, aventuri, science-fiction.

Devin modă și romanele care au fost ecranizate și transmise ca seriale televizate. Paralel se remarcă un interes deosebit pentru cartea bună, formativă din punct de vedere intelectual: romanul social, cartea de istoria artei, cartea de filozofie sau pentru autori de valoare din toate timpurile.

Cunoscând fenomenul "modă în lectură", bibliotecarul nu trebuie să facă abstracție de el. În acest caz orientarea lecturii constituie o activitate de mare finețe, apărând ca cea mai complexă latură a activității de bibliotecă ce reclamă o serie de calități: erudiție, comunicabilitate, tact, comportament civilizată.

ADRIANA DUMITRU

LA FUREUR DE LIRE

Aflată la a cincea ediție, **La Fureur de Lire** este una din cele mai mari sărbători ale cărții.

Inițiată de Ministerul Educației Naționale și Culturii din Franța, ea vizează încurajarea, sub toate formele posibile, a lecturii, cuprinzând o arie din ce în ce mai largă de manifestări în fiecare an.

Atestând mii de inițiative originale în orașele și comunele Franței precum și în străinătate, **La fureur de lire** este fructul unei colaborări intense între profesioniștii cărții (bibliotecari, librari, editori, scriitori etc.) și parteneri ai cultivării lecturii, într-un cuvânt, o colaborare între "actorii de pe scena cărții".

Francezii spun că este o sărbătoare contagioasă deoarece în fiecare an se constată o creștere a numărului localităților implicate, chiar și a celor de talie modestă (de 5000 de locuitori), precum și o creștere a inițiativelor culturale. Este, totodată, o sărbătoare a tuturor artelor, pentru că lectura este baza multor practici culturale, deschizându-se tuturor domeniilor de creație: teatru, muzee, presă, cinema, dans, muzică. Amploarea acestei manifestări o dovedesc bilanțurile anului 1992: 2500 de inițiative culturale în diferite regiuni; 700 de orașe implicate (din care 60 din alte țări); 1500 de biblioteci și 1000

de librării și-au deschis porțile cu această ocazie; participarea a 110 muzee, 50 de teatre și cinematografe; un public în număr de 3.000.000 a fost prezent în zilele de 16 și 17 octombrie, la sărbătoarea cărții din Saint Etienne, Aix en Provence, de la Biblioteca Națională a Franței; 25.000 de oameni au fost prezenți la Jardin des Plantes, 10.000 la activitățile organizate la Marsilia, 15.000 la Biblioteca Municipală din Toulouse, 5.000 la Salonul cărții transpuse pe peliculă, la Palatul din Tokyo.

Cu concursul Direcției Cărții și Lecturii din cadrul Ministerului Culturii și Francofoniei, al Centrului Național al Literelor, al Sub-Direcției Cărții și Scrisului din cadrul Ministerului de Externe al Franței, România a participat și ea, anul acesta, la grandioasa manifestare.

Trei au fost temele în jurul cărora s-a axat ediția din 1993 și la care țara noastră s-a alăturat spontan: **Europa, Tineret și Francofonia**.

În București, Iași, Timișoara, Craiova, Brașov, Ploiești și Constanța, Institutul Francez din Capitală, alianțele franceze, centrele culturale, instituții de învățământ superior și licee au organizat, cu acest prilej, în perioada 15-30 octombrie, expoziții de carte franceză, prezentări editoriale, bursa cărților școlare franceze, medalioane

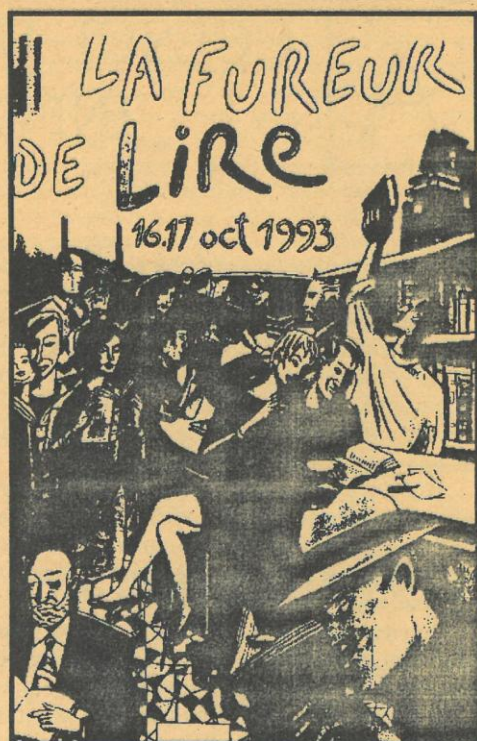
literare pe marginea unor nume de seamă din literatura și cultura franceză, concursuri literare, de cultură franceză, de creație, de interpretare de texte, jocuri literare etc. Cu acest prilej a fost inaugurat Centrul de Documentare și Informare din București.

La Constanța, Alianța Franceză, condusă de inimosul profesor **Cornel Andreșoiu**, a organizat o întreagă suită de manifestări interesante a căror gazdă a fost Biblioteca Județeană.

Astfel, pe marginea operelor lui G. Apollinaire, J. Cocteau, A. Camus, Alain Fournier, Marcel Proust, Romain Rolland, M. Yourcenar precum și a vieții și activității celebrei Edith Piaf a fost realizată o expoziție cu cărți, multe aparținând Bibliotecii județene din Constanța. De asemenea, Alianța Franceză a conceput și organizat o expoziție de benzi desenate ce a putut fi vizionată în Aula aceleiași biblioteci (aici s-a derulat, de fapt, pe parcursul a cinci ore, "La Fureur de Lire").

Concursuri diverse (lectură la prima vedere, concursuri de creație literară, jocuri precum: "Recunoașteți autorul!", "Recunoașteți personajul", "Cuvinte celebre rostite de...") concepute și desfășurate cu participarea a numeroși profesori și elevi ai liceelor G. Călinescu, Ovidius, M. Eminescu, ai Colegiului C. Brătescu, ai Școlii generale nr. 7 și nr. 12 - precum și proiecția filmului **Jean de Florette** - după M. Pagnol au completat fericit bogata paletă a sărbătorii cărții din 16 octombrie 1993. O sărbătoare cu participare amplă și care s-a bucurat din plin de aprecierea publicului.

BIBLIION

Contribuind la realizarea schimburilor culturale cu străinătatea (Belgia, Germania, Elveția, România și altele), prin implicarea alianțelor franceze, a centrelor și institutelor franceze din diverse țări, **La Fureur de Lire** tinde spre construirea unei Europe culturale, un continent în care cuvântul scris poate apropia națiuni întregi.

ELEONORA IOIL

= CASE DE EDITURĂ CONSTĂNȚENE =

EDITURA "MUNTENIA"

Activitatea editorială are la Constanța o tradiție îndelungată, manifestată însă sporadic în câteva momente faste: la începutul veacului nostru când tipografiile ca "Ovidiu" - H. Vurlis, "Tipografia Română" - D. Nicolaescu ori "Frații Grigoriu" imprimau cărți remarcabile ca prezentare grafică dar și ca valoare culturală, apoi în perioada interbelică, când case de editură și tipografie ca "Albania" și "Dobrogea Jună" au scos pe piață titluri și colecții care reflectă năzuințele vremii și, în sfârșit, când

această activitate va fi preluată (însă fără amploarea unei edituri specializate) de Casa de creație, revista "Tomis", muzeele constănțene, institutele de cercetări, Biblioteca județeană etc. Evident, acest necesar domeniu de manifestare culturală a fost înfrânat de lipsa unei tipografii moderne la Constanța, cea existentă, "Dobrogea" (azi "Poligraf"), fiind dotată cu utilaje dinainte de primul război mondial și chiar mai vechi. Revoluția de la 1989 a descătusat și activitatea editorială, și o

editură care a impresionat plăcut încă de la debut (1991) cu ținuta grafică modernă, europeană am zice, a produselor sale, dar și cu ținuta textelor tipărite, este editura "Muntenia". Pentru a afla amănunte despre activitatea editurii și despre proiectele ei l-am rugat pe domnul prof. Val. Sgarcea (redactor șef) să ne spună câteva cuvinte:

Pentru Editura "Muntenia", roadele eforturilor sunt deja vizibile. Producția de carte a crescut și s-a diversificat: de la 2 titluri în 1991, la 14 în anul trecut. Locul central îl ocupă beletristica. În 1993 au publicat poezie: Valentin Busuioc (111 Poeme), Ștefan Cucu (**Templul cuvintelor**), Dumitru Ene-Zărnești (**Bătrâne Cronos, de-ai mai vrea...**), Aurelia Stănescu (**Căutători de cuvinte**) și Iulian Macoveanu (**Atins de hărăzirea morții**). Concomitent, 4 autori (Nicolae Caratană, Teohor Mihadaș

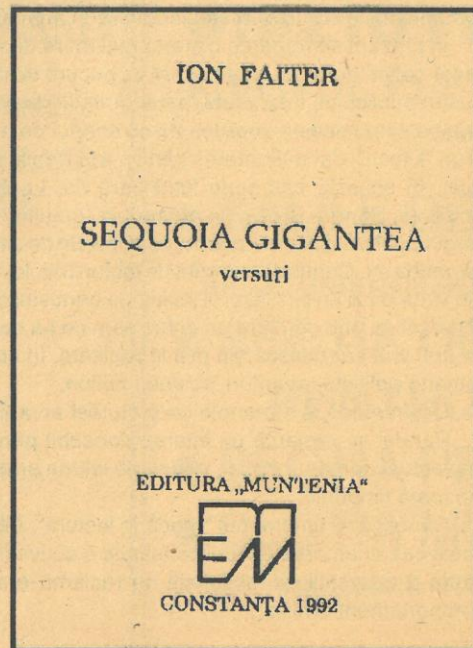
și George Mercea) au semnat culegeri de poezie aromână. Nic. Necula și Cristina Tamaș sunt autorii romanelor **Raport de gardă**, respectiv **Amurguri**. Două monografii semnate de Olga Duțu și Dumitru Păcuraru precum și un interesant studiu de analiză matematică (autori: Mircea și Dorina Popovici) întregesc paleta preocupărilor editoriale.

Și 1994 va fi... bogat. A ieșit de sub tipar romanul **Așteaptă-mă iubire!** de Florica Stanciu. Va fi girată o Antologie de haiku, în îngrijirea lui Ion Codrescu (care revine, în urma publicării, cu doi ani în urmă a unui incitant volum de haiku). Foarte curând, va vedea lumina tiparului volumul "Incendiu la bord" de Șerban Gheorghiu.

Genul comercial nu ne tentează. Lipsesc titlurile de scandal, tip "Amanta mortului". Sprijinim, după puteri, inițiativele culturale din zonă în ideea că pentru o editură, chiar când nu aduce beneficii, cartea e o investiție de ordin moral. Suntem pregătiți a deveni mai exigenți în ce privește selectarea ofertelor. Vom apela în curând la referenți externi, lectori de specialitate. Vom lupta contra imposturii, veleitarismului, locului comun. Nu poți construi pe mormane de moloz. Vom încerca să fim prezenți la târguri de carte. Avem proiecte și în privința susținerii creatorilor de excepție din zonă (un concurs de poezie, cel târziu în anul viitor). Cu un cuvânt, încercăm, în ciuda greutăților de tot felul să ne creăm propriul făgaș.

Despre configurarea unei politici editoriale proprii - într-un viitor, sperăm, nu prea îndepărtat.

Deocamdată, luptăm cu mentalitățile. Uneori, chiar cele ale autorilor care uită că **regie proprie** nu înseamnă inclusiv... regim preferențial.

RIMĂVARA LA BALCIC"

Ținutul Dobrogei de Sud, al cărui farmec fusese descoperit de pictori, dar și de scriitori i se înfățișa lui Emanoil Bucuța ca un loc în care "veselia și plăcerea de a trăi sunt în aer". Acesta reprezintă cu siguranță punctul de pornire al istoriei artistice a unui țărm de mare numit metaforic "Coasta de argint".

Sufletul creatorului se simțea copleșit într-un peisaj ce exista tocmai pentru a fi contemplat. Cum altfel poate fi înțeles sentimentul cu care Ion Pillat se apropia de Balcic, dându-i un volum de versuri în 1940, splendid ilustrat de Maria Pillat-Brateș. În cuvântul înainte citim: "Priveliștile sunt ca oamenii: cu unele te înrudești din copilărie, pe altele le alegi cu afinitatea trainică ce hotărăște soarta sufletelor noastre... Balcicul însă mi-a fost hărăzit ca încununarea dragostei mele pentru mările sudice și cerul mediteranean".

Peisajelor solare, exotice, unice în geografia țării le datorează "nostalgia atotputernică a apelor și luminii". Numele orașului e pe rând:

ION PILLAT

BALCIC

ILUSTRĂȚII DE
MARIA PILLAT-BRĂTEȘSCRISUL ROMÂNESC
CRAIOVA | 1940

Tot "orașului de apă" îi aparține și poezia lui Vasile Voiculescu "Primăvară la Balcic", din *Întrezăriri* (1940). De data aceasta se remarcă prospețimea imaginii peisajului exotic. "Au izbucnit la Balcic nerăbdători migdalii / Deși albastrul mării e încă tot sever / De după coastă prinsă-n linii de vitralii / A izbucnit o barză și curge albă-n zbor".

Scriitorul Emanoil Bucuța, menționat mai sus, consideră că Balcicul e un "oraș de artă", "popasul pictorilor și al visătorilor" care l-au reclădit din temelii conform imaginației lor. Ivirea lui în fața privitorului e descrisă astfel: "Golful albăstrește tot mai luminos, până când, de la cotitura din urmă, năvălit de soare, își arată cuiburile albe ale caselor sau înălțimile dulci depărtate ca niște greutateți puse pe un pergament cu text dumnezeiesc" (*Villes et localités d'art en Roumanie, Balcic, 1931*).

Prozatorul Anton Holban alegea Dobrogea de Sud ca loc de desfășurare a acțiunii romanelor *Ioana* (1934) și *Jocurile Daniei*

BALCIC BIBLIC

Pe piatra asta veche la care vii, cadână,
Cu vesul de aramă în seară la ciameu,
Sedeș Samarineanca tăcută la fântână
Așa cum stă de veacuri în Evanghelia mea.

Din luntrea asta veche culcată peste plajă,
De care-ai prins la soare, pescare, un năvod,
Apostolii odată svârțiră largă murașă
Pe apele stințite în vremea lui Irod.

"Balcic biblic", "Balcic de seară", "Balcic lunar" sau chiar "Balcic": despre el, continuatorul anticului Dionysopolis găsește potrivit să spună: "Cetate mai bătrână decât morții / Loc sfânt, ca tinerețea de senin / Migdalii să-nflorească în pragul porții / Când în lumina ta mă-nchin".

Un asemănător decor pitoresc regăsește și Adrian Maniu, care în volumul de poeme în proză *Focurile primăverii și flăcări de toamnă* (1935) propune o "vedere din Balcic" în stil parnasian: "Un cer de mătase palidă a răsturnat cupa de onix: a curs argint și aur în zări nemărginite, unde se dau peste cap delfinii, și își șterge urma de fum un vapor trecând ascuns sub orizont". Impresionează plasticitatea imaginilor vizuale: "Pe țărm au adormit mahoanele bătrâne, cu piept negru înfipt în prund ca midii uriașe la care vremea a cojit sideful. Talazuri aduc din nemărginire drum. Iar bordeiul cu smeură se lasă încovoind pereții verzi sau de scrobeală vânăta". Același autor semnase, în 1934, *Cartea țării* cu versuri dedicate tuturor regiunilor. Dobrogei, ținut în care trecutul își face simțită prezența în fiecare moment, îi compune o "Doină dobrogeană": "Veșnic belșug, ca într-o baniță, revarsă soarele / Peste olanele bordeielor, coboară barza califului... / Peste munții măcinați suie acvila-mpăratului / Ca să-nțelegi rost clipei de azi, întreabă ziua de ieri / Sfătuiește zisa bacilor pogorâți din munți / Și neconținut plugul scoate din pieptul ogoarelor zei". Mai târziu, în 1938, în volumul *Versuri*, în ciclul "Lângă pământ", va apărea din nou un poem numit "Balcic".

(1971), parțial.

Concentrată și în același timp revelatoare pentru ideea de pitoresc e descrierea cu care se deschide romanul "Ioana": "Balcicul începea lângă noi, miraculos, fermecat, invizibil, dar sugerându-ne aroma". Alături de Balcic, Bazargicul ori Cavarna. "Cavarna - o singură stradă cu prăvălii neînsemnate ținute de bulgari și câteva cafenele umile (...) O mică piață la mijloc, pe o latură cu o casă pătrată, restaurantul "Mihali" și el, cu toată neînsemnătatea lui, deschis numai vara. Pământ galben, case albe, marea în culori deschise. La dreapta un munte unic, Circamanul".

Scriitorii inspirați de ținutul Dobrogei de Sud sunt mult mai numeroși. Dintre ei: H. Bonciu - *Correspondență din Balcic*, Alex. Colorian - *Inscripție pentru Balcic*, Georgeta Mircea Cancicov - *Callacra*, Mihail Codreanu - *Antologia Dobrogei*, Alex. Bălculescu - *Thalassa* etc.

Imaginea picturală, ca dominantă a țărmului sud-dobrogean nu-i este străină nici lui George Vălsan, geograf prin formație, dar devenit scriitor la rândul-i, odată cu dragostea pentru ținutul văzut și admirat. "Să te bucuri de fuga orolilor radioase, fiecare aducând o nouă surprindere de culoare, într-un cer în care norii sunt ornamentali, înlocuind florile pe care nu le are încă pământul pe țărmul unei mări, părănd o oglindă animată menită să răsfrângă splendorile cerului - iată o plăcere ce nu se poate gusta decât pe Coasta de argint".

CORINA-MIHAELA APOSTOLEANU

ITERATURA ÎN DOBROGEA DE SUD

Literatura Dobrogei de Sud păstrează toate caracteristicile culturilor tinere, renăscute din fonduri străvechi; legăturile ei cu marea literatură română și cu reprezentanții ei sunt inerente.

Un articol apărut în revista *Dobrogea de Sud* din anul 1937, o adevărată retrospectivă asupra literaturii dobrogene ni se pare de o importanță istorico-literară deosebită. El este semnat de Ion Lolu, redactorul publicației și prezintă observații pertinente asupra literaturii dobrogene: "Lucrări cu bucăți sporadice privind Marea, se pot cita destule și de variați scriitori, dar acestea nu pot forma o literatură dobrogeană sau dobrogenească. Nu tot ce se scrie despre porturi, țărmuri, valuri, corăbii, bălți etc. poate porni de la Dobrogea. În felul acesta toți sau aproape toți scriitorii români sunt dobrogeni. Altfel de literatură ne trebuie pentru provincie, altfel de scriitori. Indiferent dacă sunt sau nu dobrogeni, efluvii simțirii lor literare, emoțiunea estetică ce se vrea imortalizată în vers sau în frază să-și albe rădăcinile în pământul dobrogean, să-i sugă seva specifică. Asta ne trebuie pentru Dobrogea".

Viața literară a Dobrogei de Sud s-a infiripat în jurul câtorva reviste: *Macedonia*, *Rod nou*, *Festival*, *Junimea dobrogeană*, *Farul Callacrei*.

Macedonia apare ca revistă a românilor din Peninsula Balcanică între ianuarie 1888 și noiembrie 1889, sub conducerea unui comitet. Publicația urmărea strângerea legăturilor culturale și politice dintre românii din nordul și sudul Dunării. În revistă apă și articole în limba franceză. Colaborau la revista G. Marcu, A.C. Vasiliu, P. Papahagi, C.T. Belimace, Tașcu Iliescu.

Rod nou apare lunar la Silistra pe o perioadă de 1 an (din ianuarie 1934 până în ianuarie

1935 în formatul primei serii a "Biletelor de papagal"). Declarată tradițională, revista publică versuri de George Danubia, Dimitrie Batova, Liuben Dumitru, G. Antonovici, proză de Mircea Streinul, Mircea Mărdărescu și studii de M.G. Babeș, I. Brezoeș, Radu P. Niculescu, cronici literare, recenzii, articole cu caracter literar, traduceri.

Festival apare la Silistra, ca revistă lunară, din mai 1936 până în iunie 1940, fiind deschisă tuturor energiilor creatoare de versuri, critică, proză. La revistă colaborează cu versuri: D. Batova, C. Basfaroiu, I. Aurel Moldoveanu, G. Danubia, V. Culică, Mihai Dragomir, Ion Sugaciu, Traian Lalescu, Mihnea Gheorghiu, cu proză: P. Istrati, Virgil Treboniu, Ilarie Dobroțici, V. Măgură, Petre Bellu, Laurențiu Fulga, E. Ar. Zaharia, V. Spiridonici, I. Nejlloveanu.

Junimea dobrogeană, redactată de G. Emilian, apare la Silistra în perioada aprilie - iunie 1936, având colaboratori pe: Petre Alexandru, Vasile N. Ivașcu, T. Popescu-Olt.

Farul Callacrei, ziar de interes dobrogean, ce apare la Balcic între 6 noiembrie și 24 noiembrie 1927, avându-l ca director pe Octavian Moșescu, conține versuri, reportaje, eseuri și are colaboratori pe: Ion Ojog, Apostol Culea, Cezar Petrescu, Șt. I. Nenițescu.

Deși rămâne în zona realizărilor modeste, ce ar putea trezi interes prin caracterul documentar al însemnărilor literare, acest travaliu rămâne, ca notă generală, eficientă strădanie a înaintașilor de a dăruii posterității imaginea acestui minunat și poate uitat, uneori, ținut dobrogean.

LILIANA LAZIA

Anul I No. 2

Februarie 1934

ROD NOU

GLASUL NOSTRU.

Suprinși în colțul îndepărtat al Dobrogei, privim cu inima întristată spre celelalte cuiburi de lumină ale patriei noastre. Ne uităm cu lacrimi în ochi împrejurul nostru, unii la alții, îndemându-ne doar din timp în timp, prin cuvintele: „la muncă prietene!”

Părăsiți de frații noștri din celelalte colțuri ale țării ne zbatem din greu. În tătunericul Cadrilaterului, precum cei lipsiți, se sbat în bordeiele lor încenușiate. De câte ori, câte unul dintre colegi, nu și-a ridicat glasul tremurând, spre a cere ajutorul camarazilor săi, pentru înființarea unei organizații literare!

Lipsa de interes pentru cultură, pentru progres, domnește în întreg Durostora!

În această stare zacem și astăzi, în acest colț, unde un suflu, o adiere de îmbărbătare cu greu pătrunde!

Din dragostea noastră, a câtorva tineri entuziaștii insuflețiți de frumusețea simțirii românești, pășim pe țărmuri noi cu gândul curat și cu îndrăzneală, de a deștepta în publicul Durostora gustul literaturii române și de a infiltra sentimente nobile și frumoase în generația de mâine și de a crea un centru, în jurul căruia dorim ca în scurt timp, să se grupeze toți intelectualii dobrogeni, tineri și bătrâni, români sau alte nații, care știu să mănuiască condeiul și să redea gândul lor în vers sau în proză.

PERIPLUL CĂRȚILOR ROMÂNEȘTI VECHI

Cartea românească a însemnat, cu deosebire începând cu tipărirea ei în limba strămoșească, un factor de mare însemnătate pentru păstrarea unității noastre spirituale, multe secole, când țara a fost fărâmițată și mereu cotropită de străini. Deși Dobrogea a cunoscut, vreme de peste patru sute de ani, directă administrație otomană și nu a avut propriile centre tipografice, aici a circulat intens cartea românească imprimată în stânga Dunării ori peste munți, păstrând în permanență vie fiacără conștiinței de neam. O cercetare de teren și

bibliografică realizată de subsemnatii în anul 1977, ale cărei rezultate și concluzii au fost publicate anul următor, la Constanța ("Cartea românească în Dobrogea înainte de 1877", cu o prefață de prof.univ.dr.docent Dan Simonescu), precum și în revista "Glasul Bisericii" (XXXVII, nr.9-12, 1978, p.1.075-1.096), a relevat existența în localitățile din dreapta Dunării (este vorba de Băneasa, Bugeac, Cernavodă, Constanța, Dunăreni, Negureni, Oltina, Ostrov, Rasova, Topalu, Vlăhi - din județul Constanța; Agighiol, Celic-Dere, Cocoșu, Dăieni, Greci, Luncavița, Mahmudia, Peceneaga, Tulcea, Văcăreni - din județul Tulcea) a 171 de titluri, majoritatea cărți bisericești, dintre care multe au circulat cu certitudine pe meleagurile pontice. 125 de titluri - fapt notabil - fac obiectul bibliografiei românești vechi (1508 - 1830) al cărui concept a fost definit de Ioan Bianu și Nerva Hodos.

Zece ani mai târziu (1987), am întreprins o nouă investigație asupra acestui subiect, facilitată de faptul că autoritățile bisericești, în colaborare cu Oficiul județean Tulcea al Patrimoniului Cultural Național și cu concursul Mănăstirii Cocoșu, au dispus strângerea la un loc a unei părți a cărților românești aflătoare în bisericile din județul Tulcea, organizând un bogat, frumos și instructiv muzeu (care mai cuprinde icoane și alte obiecte bisericești), aflat în incinta mănăstirii Cocoșu, vechi lăcaș românesc fondat de părintele Visarion la 1833. Aici am putut afla cărți provenite din localități pe care nu le vizitasem cu prilejul primei noastre cercetări: Azacław (Biserica Sf.Nicolae, datând din 1834); Calica (biserica de la 1860), Ceamurlia

de Jos (Biserica Adormirea, 1866), Ceamurlia de Sus (Biserica Sf.Gheorghe, 1875), Cerna (Biserica Sf.Arh. Mihail și Gavril, 1841), Cârjelari (Biserica Adormirea, 1848), Isaccea (Biserica Sf.Gheorghe, 1862), Izvoarele - fost Alibechioi (biserica din 1859), Mihail Kogălniceanu - fost Denichioi (Biserica Sf.Treime, 1869), Mineri - fost Cășla (Biserica Sf.Ilie, 1844), Nalbant (veche așezare românească), Nufăru - fost Prislava (Biserica Sf.Dimitrie, 1859), Rachael (Biserica Sf.Nicolae, 1850), Sabangia (Biserica Sf.Voievoizi, 1872), Sarighiol (Biserica Înălțarea, 1860), Sulina (Biserica Sf.Nicolae, 1865), Turcoaia (Biserica Sf.Gheorghe, 1863), Turda - fost Armutlia (Biserica Sf.Ilie), Visterna (Biserica Sf.Ion, 1841), Zebil (biserica din 1871). De asemenea, am putut vedea alte titluri de cărți românești ce au circulat în Dobrogea pe care nu le-am întâlnit în cercetarea anterioară (Cocoș, Măcin, Greci etc.).

Este interesant de observat că nevoia de carte resimțită de românii din dreapta Dunării, atât de vitregită de stăpânirea otomană în cele spirituale (biserica și școala), a determinat o intensă circulație a unor titluri între localitățile dobrogene. Iată câteva exemple: **Adunarea cazaniilor** (Viena, 1793), cumpărată din Brașov, a circulat la Calica, Mahmudia, Isaccea și Parcheș; **Evanghelie** (Sibiu, 1806), la Galați și Cocoșu; **Ușa pocăinței** (Brașov, 1812), exemplar cumpărat în 1870 la Brăila "de un transilvănean ce umbla cu coșu cu carte pe ulițele orașului", a intrat în posesia mănăstirii Cocoșu; **Urmare întru Duminica Paștelui** (Neamț, 1814) a circulat la Niculițel și Cocoșu; **Triod** (Buda, 1816), la Valea Nucarilor și Sarighiol; **Ceaslov** (Neamț, 1835), aparținând parohiei Enisala, a fost cumpărat la 1866 din Tulcea de preotul Sava Simion pentru Biserica Sf.Ioan din Visterna; în sfârșit, **Apostol** (Buzău, 1837), aflător la Cerna, aparținea, în 1845, bisericii din Sabangia.

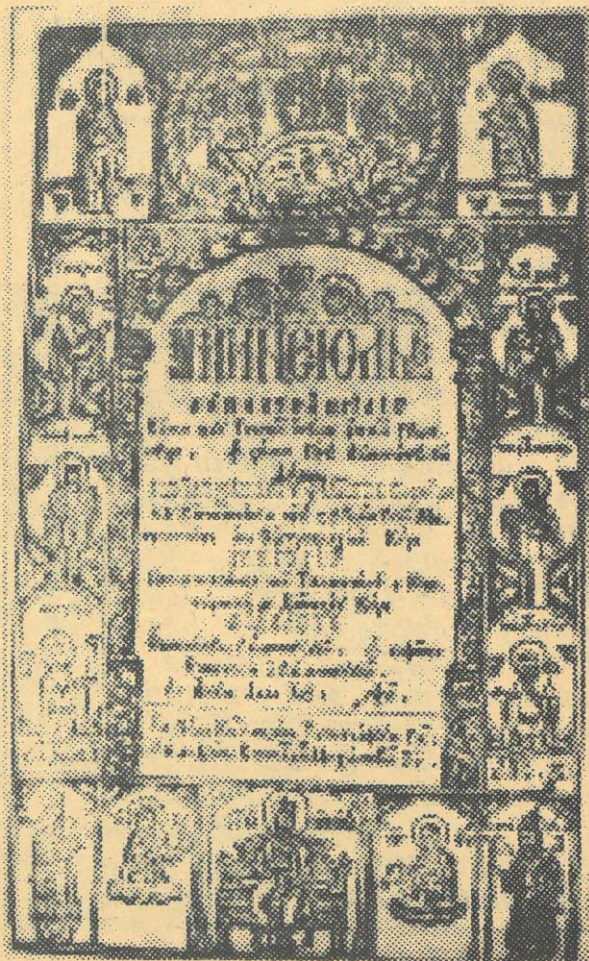
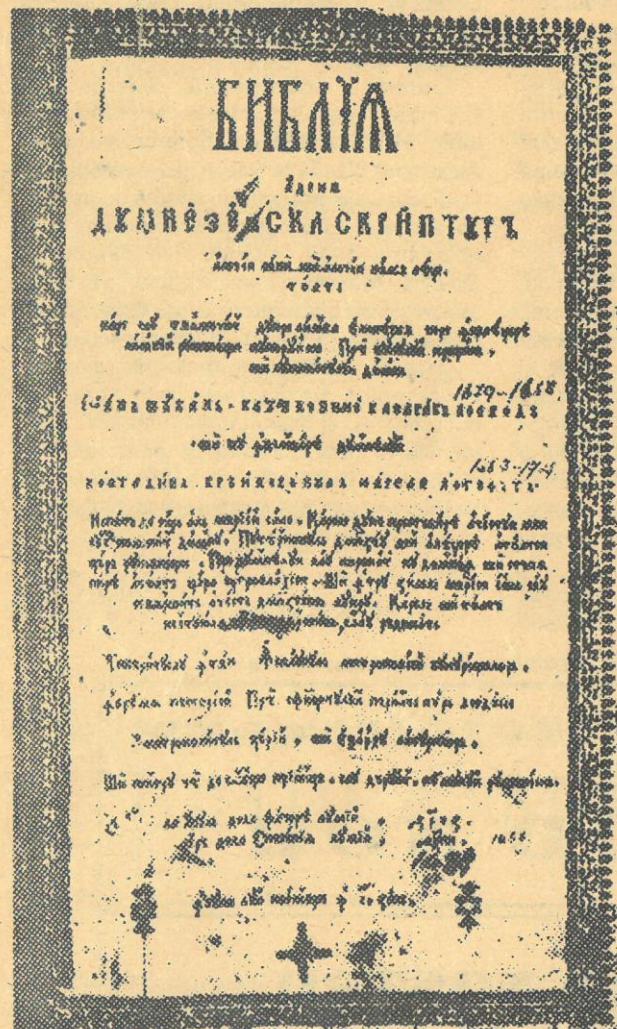
Cartea era însă scumpă, deci pentru a-și implini dorința de învățură, nevoia de hrană sufletească, românii transdanubieni trebuiau să facă serioase sacrificii materiale. În vremea aceea (sec. XIX), prețul unei oi era de 8-22 lei, al unei vaci 80-130 lei, iar al unui bou 35-120 lei (T.Mateescu, **Noi știri după circulația cărții românești în Dobrogea**, Revista Arhivelor,

BIBLIION

vol.44, nr.4, 1982, p.339-343). Iată cât se plătea pentru cărțile cumpărate pentru trebuințele credincioșilor dobrogeni: **Ușa pocăinței** (Brașov, 1812), aflătoare la Cocoșu, a costat, în 1870, 70 lei; părintele Antim din Măcin cumpăra, la 1837, o **Evanghelie** (Neamț, 1834), cu suma de 285 lei; un **Ceaslov** (Neamț, 1835) aflat la Visterna, era vândut, în 1841, lui Vasile Sava cu 201 lei, iar văduva acestuia va cere pe aceeași carte, în 1866, 4 galbeni (412 lei); Ion Ștefan din Poiana cumpăra, la 1845, un **Apostol** (Buzău, 1837) cu 150 lei și-l dăruia bisericii din Sabangia; **Mineul lunii lui dechemvrie** (Neamț, 1846), dăruit de Ivanciu bisericii Sf.Dimitrie din Babadag și **Mineul pe luna lui august** (Neamț, 1847), care aparține tot bisericii din Babadag, au costat 119 lei (nepunând plăți toată suma, biserica a rămas datoră cu 79 lei); pe **Mineul lunii lui dechemvrie**, în 1867, cineva a dat 106 lei, dăruindu-l la biserica din Peceneaga etc. Aceste sacrificii dovedeau nu numai sentimente creștinești cât și - în condițiile unei administrații străine și profund ostile - nobilă simțire patriotică. (Un alt exemplu edificator în acest sens l-am putut afla, răsfoind, tot cu prilejul cercetărilor noastre, registrul de venituri și cheltuieli pe perioada 1864 - 30 decembrie 1879, al Bisericii Sf.Nicolae din Tulcea, început de episcopul Vasile Nedelcu și terminat la episcopul Mihai Petrescu. La 1873, biserica strânsese o avere de 301.929,27 lei, considerabilă la acea vreme, ce i-a permis plata meșterilor și materialelor pentru noua zidire, care l-a impresionat profund pe Nifon Bălășescu, considerând-o "Cea mai frumoasă din toate bisericile, nu numai din Tulcea, dar din toată Dobrogea /.../ ar face față chiar și în București!").

Această ultimă cercetare a relevat alte 68 de titluri și exemplare dintre care 54 aparțin bibliografiei românești vechi. Repartiția pe centre tipografice (Snagov - 1 titlu; Râmnic - 5; Neamț - 22; Iași - 9; București - 12; Viena - 2; Blaj - 4; Sibiu - 4; Buda - 4; Brașov - 1; Chișinău - 2; Buzău - 2) relevă faptul, remarcabil, că întreg spațiul cultural național se află reprezentat - fenomen cu profundă rezonanță în conturarea și consolidarea ideii de unitate lingvistică și sufletească a românilor - în ținutul dintre Dunăre și Mare, străveche vatră a etnogenezei noastre. Gândindu-ne la dictonul latin "Habent sua fata libelli" (și cărțile își au destinul lor), putem afirma că, expresie plenară a spiritualității naționale, cartea românească a urmat un splendid, nobil destin: afirmarea conștiinței de neam și țară.

CONSTANTIN CIOROIU,
AUREL MOCANU

CĂRȚI VECHI ROMÂNEȘTI

Cartea românească veche a purtat pecetea omogenității spirituale a spațiului românesc, a reliefat mărturia unității noastre etnice și a circulat intens în pofida restricțiilor impuse de granițele politice vremelnice.

Din inestimabilul tezaur al cărții vechi românești păstrat pe teritoriul Dobrogei, Muzeul de istorie națională și arheologie Constanța deține un număr de 8 exemplare, provenite din tiparnițele Țării Românești, Moldovei și Transilvaniei.

Cele mai vechi sunt imprimate la București, în Tipografia Mitropoliei, de renumitul tipograf Popa Stoica Iacovici: **Evanghelie**, 1742 (editată în timpul domniei lui Mihai Racoviță) și **Triod**, 1747. Dintre tipografiile episcopale din Țara Românească, cea de la Râmnic a avut o rodnică și continuă activitate editorială între 1705 și începutul secolului al XIX-lea; un exemplar de carte românească întâlnit în colecțiile muzeului este **Liturgia**, tipărită în 1817 de tipograful **Dimitrie Mihailo**.

Tipărirea din Moldova sunt reprezentate tot printr-o carte de cult, un **Kecragarion**, ieșită de sub teascurile tipografiei Mănăstirii Neamț, la 1814, tipograf și editor fiind ieromonahul **Gherontie**, care desfășoară între anii 1809-1827 o bogată activitate editorială la Neamț, fiind cunoscut și ca prefațator.

În Transilvania, un centru tipografic care s-a remarcat ca focar de cultură românească, alături de Brașov și Blaj a fost Sibiul, care a păstrat strânse legături cu centrele tipografice de peste munți. De aici provin două cărți din colecțiile muzeului: **Catavasier**, 1805 și **Psaltire**, 1811, tipărite în tipografia

lui Ioan Barth.

La sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea, cartea românească își amplifică rolul în activitatea de informare și educare a tineretului, printr-o bogată producție de manuale școlare, unele fiind tipărite la Tipografia Universității din Buda. În patrimoniul bibliofil al muzeului avem un manual de filosofie, intitulat **Filosofia cuvântului și a năravurilor adică logica și etica elementară**, imprimat în 1829 de tipograful Ioannes Theodorovits. Cartea are la bază originalul latinesc al **Istoriei filosoficești de Gottlieb Heineccius** și este tradusă în românește după intermediarul grecesc al marelui ban **Grigore Brâncoveanu**, de către **Eufrosin Poteca**, profesor de filosofie.

Volumele amintite conțin o paletă largă de însemnări manuscrise; cele mai numeroase sunt notele de proprietate, care evidențiază de fapt, circulația cărții dintr-o provincie în alta, dintr-un sat în altul. Nu lipsesc nici informațiile privind prețul cărții sau privind anumite fenomene naturale: cutremure, inundații, molime. Referindu-ne la notele manuscrise, trebuie subliniat faptul că, dincolo de informațiile oferite, ele sunt mostre de exprimare vie, colorată, de limbă românească vorbită de popor în acele secole; totodată ele constituie o oglindă vie a relațiilor culturale interromânești, reconstituind itinerarul circulației cărților de la ieșirea lor de sub teascurile tipografiilor.

SIMONA SUCEVEANU

LEXANDRU GHERGHEL - UN SIMBOLIST DOBROGEAN

Unul dintre creatorii dobrogeni de seamă, al cărui nume, din păcate, zace de mult timp sub lespedeaua uitării este poetul Alexandru Gherghel. El a definit, în literatura dobrogeană, poezia mării, care a rămas o coordonată de seamă a creațiilor locale.

Poetul s-a născut la Pitești, la 27 aprilie 1879, într-o familie de intelectuali: Mina și Ion Gherghel. Copilăria și adolescența, petrecute la Câmpulung-Muscel, i-au influențat puternic activitatea literară de mai târziu. În București, la liceul Sfântul Sava, autorul face primele clase de liceu, apoi își încheie studiile la Pitești. Inclinația sa spre literatură se manifestă încă din această perioadă. Coleg și prieten cu Ion Minulescu, scoate, împreună cu acesta, revista literară "Lucașfărul". Revista, trasă la șapioGRAF era săptămânală. Din clasa a IV-a de liceu, colaborează la "Literaturul" lui Macedonski. A publicat apoi la "Lucașfărul" lui O.Goga, la "Convorbiri literare", la "Pagini alese". Începând cu anul 1904 urmează la București, cursurile Facultății de drept și litere, unde a avut ca dascăli nume ilustre (T.Maioreescu, M.Dragomirescu). Este coleg aici cu Vasile Pârvan, Panait Cerna, I.Petrovici, Oreste Georgescu, I.Dragoslav.

În anul 1906, Al.Gherghel debutează cu volumul *Cântece în amurg* și începe să frecventeze cenaclurile literare (pe cel al "Vieții noi" și pe cel al lui Macedonski) și cafeneaua literară Kubler, locul de întâlnire al scriitorilor vremii.

În martie 1908, pleacă la Berlin pentru specializare în drept, dar curând se trezește fără posibilități de întreținere materială și este nevoit să renunțe și să se întoarcă în țară. În septembrie 1911 se oprește la Constanța, fiind o vreme profesor, apoi dedicându-se avocaturii și poeziei. Moare la Constanța în anul 1951 (20 decembrie).

Adept al simbolismului academic cultivat la *Viața nouă*, Al.Gherghel a creat versuri distinse și uneori exotice.

Orientarea poetului dobrogean spre simbolismul real devine predominantă în volumele: *Cântece în amurg* (1906); *Raze și umbre* (1933); *Solitare* (1935); *Cristale* (1936); *Pe țărmul mării* (1942); *Din noianul amintirilor* (1934).

Luată în totalitate, poeziile sale reprezintă o lirică a simbolurilor: a liniștii, a dorului, a visului. Reflexele simbolismului coexistă în poezia sa cu viziunea romantic-idilică și cu forme ale clasicismului. Fiecare dintre volumele sale cumulează gama calităților celorlalte. Registrul liric al poetului este precumpănitor floral; peisajele sunt totdeauna umbrite și misterioase, atmosfera este mereu una mistică.

Sonetele pe care Al.Gherghel le cultivă în

Raze și umbre sunt drumuri lirice spre sine însuși, în care poetul își urmărește cu sfințenie idealurile, nu pentru zilele care trec ci pentru neliniștile care vin. Interiorul sufletului devine un disconfort ideologic al poeziei, dând la iveală tablouri-simbol. În *Gânduri călătoare*, freamătul

interior se deslușește în șiruri de nave dormind în port, fioruri de neînțeleasă lirică ce se ridică din adâncuri. Iată o lume de aspirații spirituale dorită sub semnul contemplației, dar și al ispitelor voluptuoase, al farmecului și chemărilor de dor: "Orchestra, dans, orgie de lumină / Oglinzi lucioase din perete / Ascund fantasmagorică paletă, / În apele de-argint și de rugină" (Cazinou).

În versuri, puțin prăfuite și desuete azi, Al.Gherghel a reușit să desprindă misiunea spirituală a energiilor dobrogene; el a definit

Dobrogea astfel: "Tu, Dobroge, păstrează, comoara ta, uitată / În glia ta săracă / În glia ta bătrână / Și peste cimitirul de taină, fii stăpână / Vor fi chemați și morții să mai vorbească o dată".

În lucrarea *Dobrogea în viața românească*, Al.Gherghel a încercat să se facă revelatorul farmecelor Constanței. El spunea că, din punct de vedere al trecutului istoric, Dobrogea, prin toate dovezile ei, prin ruinele și religiile ei slăvea o demonstrație vie și eternă a vechii și nobilei noastre origini.

În volumul de proze *Din noianul amintirilor* intitulat "Schite", poetul realizează pagini de amintiri, evocând întâmplări, oameni și locuri în diferite momente din viață. Impresiile de călătorie se împletesc aici cu portretele prietenilor: Nanu, Petrescu-Comeni, Mihăescu-Nigrim, Eugen Ștefănescu-Est.

Volumul este o traversare nostalgică a vieții, cu elemente romantice ce amintesc deseori poetul. "Pe vremea aceea la Câmpulung poezia plutea în aer. Fiecare colț al orașului vorbea de vremurile strămoșești, de vremurile vitejești ale voievozilor descălecați, de domnițele și pajii de altădată, de cântecele sfoliote pe chitarele uitate în unghere innegrite sub povara anilor". Alte schite vorbesc despre Constanța anilor 1910, unde lumea românească vrea să se distreze: casino, teatru, operă, operetă, Al.Davila, Alice Cocea. Schița *Marea* descrie impresiile lăsate de nesfârșita întindere: portul în zori, răsăritul soarelui. "Marea la Constanța era a mea. Pentru întâia oară scoboram la țărmul ei, dar farmecele apei înflorite, din după-amiaza aceea de început de toamnă, eu le

cunoșteam mai dinainte, din presimțirile mele, din visările și așteptările mele, de o viață întreagă, din depărtata mea copilărie".

Poeziile închinată thalasei fac din Al.Gherghel un poet al mării de o excesivă sensibilitate artistică. *Gânduri călătoare* este tabloul unei pregătiri nocturne de plecare a navelor din port. Furtuna este imaginea unei mări străbătute de vijelie, cu femei de pescari ce așteaptă sosirea celor plecați, cu bărci ce luptă cu valurile. Evocator este și poemul *Dimineața în port*. Răsare soarele, marea este de sîdef, corăbiile încărcate se pregătesc de plecare. Impresionant este și *În portul fără nume*, unde corăbiile sosesc în număr mare și totul începe ca o mare sărbătoare. Pe plajă reprezintă o imagine senină a vecinătății mării, cu risipă de lumină și valuri languoase ce abia ating nisipul. Iată și moscheea albă, în versurile poeziei *Ruinele moscheii*, o strajă neclintită ca și credința, din turnul căreia căuta puterea nemărginită a lui Alah.

Exodul e spectacolul plecărilor spre o nouă patrie prin portul nostru. "Spre port, încet, trec carele-ncărcate / Și gloatele în jurul lor, tăcute, / Conduc iluziile prefăcute / În scrum de vis, în vise sfărâmate / E-un trist convoi de gânduri abătute, / Peregrinaj spre țărmuri fermecate, / Exodul sufletelor exaltate / De poezia vremilor trecute".

Iată cum era caracterizată poezia lui Al.Gherghel de către critica vremii: "Sonetele și celelalte poezii ale sale se înfățișează ca produsul unei virtuozități, la tot pasul, concretă, simțită-o simțim cum ne fură ca un joc. Un joc la care sufletul se pierde, ia parte cu interesul, cu duioșia, cu contemplarea, cu visarea, sau cu cugetarea poetului. Un joc pe care-l simțim superior, care ne învinge rezistența sau indiferența și la care ne bucurăm din toată inima că ne-a înălțat, că luăm parte. Aceasta e arta!" (D.Stoicescu. În: *Analele Dobrogei*, anul XV, 1934, p.194).

Încercător în valorile sugestive ale versului, ale liricii sale discrete, Al.Gherghel a lăsat literaturii române o operă delicată, nuanțată, al cărei farmec marin îi asigură și azi mesaje semnificative.

LILIANA LAZIA

= BIBLIOTECA DE HAIKU =

DESENE PRINTRE HAIKU

În acord cu titlul, volumul de poezie *Desene printre Haiku*, de Ion Codrescu, tipărit de Editura Muntenia din Constanța în 1992, este o carte frumos ilustrată, cu o copertă în degradouri de la alb la negru. Interesul pentru pictura în tuș și priceperea sa în practicarea tehnicii japoneze tradiționale (sumi-e) l-au făcut pe autor să câștige o bursă de studii în Japonia, pentru a cunoaște mai bine cultura și arta acestei țări. Splendidele sale desene nu numai că intensifică sensul unor poeme, dar le scoate în evidență efectiv ca haiku-uri.

Având în vedere călătoriile de studii în Japonia ale domnului Ion Codrescu, este firesc să găsim, printre cele 86 de poeme, câteva haiku-uri care reflectă imagini japoneze. Totuși, autorul nu este tentat să cadă în ispita multor vizitatori ai acestei țări: simularea prinderii spiritului vechi și complex al Japoniei. În mod înțelept, doar câteva haiku-uri se referă direct la Japonia, în timp ce majoritatea surprind imagini universale.

Fiecare pagină conține câte un haiku în română, engleză și japoneză. Tipărit pe o hârtie de o bună calitate, volumul este o plăcere să-l atingi și să-l privești. Aceeași încântare o găsești și în calitatea poemelor domnului Codrescu.

Haiku-ul, scris în șaptesprezece silabe sau mai puțin, se concentrează asupra unui moment care se dezvăluie. În timp ce claritatea și simplitatea sunt esențiale, vraja unui haiku reușit constă în faptul că, atunci când devine o experiență trăită de cititorul însuși, el introduce o nouă și profundă conștientizare, care atinge adânc și repede emoțiile. Deși prezentarea unei viziuni unice și adevărate cere o îndemânare extraordinară, totuși domnul Codrescu o face, fără efort.

Dacă iei în considerație frumusețea delicată, mișcarea, muzica și culoarea ce se degajă din fiecare din următoarele haiku-uri, ai impresia că totul se desfășoară ca într-o simfonie sublimă.

Macul firav   Zori de zi
Se-ntoarce la fiecare   Cocorii de hârtie
Sufflare de vânt   Primesc lumina

Pentru că frumusețea este o parte a vieții, autorul recunoaște, de asemenea, că realitățile dezolante o traversează. Ceea ce mă impresionează la aceste haiku-uri deosebite, care se referă

la subiecte dure, ecologice sau sociale, este calmul lor, însă punctul de vedere sincer le intensifică forța impactului:

Copac tăiat   Case bogate
Cântecul cucului   Case sărace
Nu se mai aude   Sub aceeași zăpadă

Umorul fin se țese pe această pânză a frumuseții și subiectelor grave ca niște panglici viu colorate ce creează echilibrul acestui volum de poezie. Iată un haiku preferat:

Mama tresare
Ștergând vechea icoană -
Clopotul bate

Uneori unele haiku-uri par puțin sfioase și cred că acestea par așa mai mult datorită traducerii decât din cauza meșteșugului, a tehnicii de scriere. Această realitate accentuează, fără îndoială, dezavantajul de a fi incapabil să înțelegi o lucrare care nu este scrisă în propria ta limbă ci într-o alta. Pe de altă parte, am găsit folosirea cuvintelor cu litere mari la începutul fiecărui vers ca ceva care deranjează curgerea gândului. Dar aceste critici sunt neînsemnate și corijabile.

În prefața sa, profesorul dr.Takeshi Nakada de la Universitatea Senshu (Japonia) spune că înțelegerea lumii haiku-ului este la acest autor profundă și cuprinzătoare. Într-adevăr. Cele mai multe haiku-uri sunt splendid compuse, autorul făcând uz de o serie plină de sensuri încât momentul prezentat în poem respiră prin el însuși și trimite ecou mult timp după citirea lui. Premiul *Carte de merit*, oferit de Societatea Americană de Haiku volumului *Desene printre haiku* în 1992, este pe deplin meritat.

Acest volum ne arată că Ion Codrescu este un poet cu o sensibilitate profundă și o înțelegere care respectă și apreciază această lume și orice o întruchiează. Un adevărat spirit Zen. Cu siguranță, Basho zâmbește.

ELIZABETH ST.JACQUES
"Canadian Writer's Journal"

BIBLIOTECA DE OCEANOLOGIE

"Trăiți în pacea senină a
bibliotecilor, a laboratoarelor"
L.Pasteur

În acest an, când sărbătorim centenarul oceanologiei românești printr-un simpozion științific și printr-un plic filatelic special - ambele dedicate ilustrei personalități a dr. Grigore Antipa - este cazul să facem cunoscută și existența unui bogat fond de carte cu acest profil, Biblioteca Institutului Român de Cercetări Marine (IRCM) din Constanța.

La baza acestei biblioteci se află colecția fostei Stațiuni de zoologie marină "Prof. I. Borcea" de la Agigea, fondată în anul 1926, colecție creată de savantul al cărui nume stațiunea l-a purtat, un împătimit al mării, îmbogățită permanent în decursul timpului. Profesorul I. Borcea a adunat și studiat cu pasiune și migală mii de publicații, din țară, dar, mai cu seamă, din afară: cărți, reviste, atlase și albume, pe unele existând și astăzi adnotate o serie de observații, comparații și clasificări. După dispariția marelui savant și patriot, familia (soția, Lucia Borcea) a donat bibliotecii stațiunii toate publicațiile - acești credincioși prieteni care l-au însoțit pe parcursul întregii sale activități.

Cităm câteva publicații rare din donația L. Borcea: cea mai veche carte a bibliotecii, intrată în patrimoniul național - *Historia naturalis Teredinidus seu Xylophagi marini*, a lui Godofreus Sellius, din 1733, apoi *Zoographia Rosso-Asiatica* a lui Petro Pallas, apărută la Petropoli (Petrograd) în 1811, precum și *Voyage dans la Russie méridionale et la Crimée par la Hongrie, la Valachie et la Moldavie de Anatole de Demidoff*, publicată la Paris, în 1854.

Celor câteva mii de cărți, reviste și extrase

provenite de la Stațiunea "Prof. I. Borcea" li s-au adăugat alte valoroase publicații din biblioteca fostului Institut bio-oceanografic, creație a celuiilalt pasionat și renumit cercetător al mării noastre - dr. G. Antipa, în 1932 (publicații mai ales cu profil pescăresc).

În prezent, biblioteca IRCM depășește cifra de 33.000 volume (cărți, periodice, extrase) din toate domeniile oceanologiei: oceanografie fizică, chimică, biologică, pescărească, calitatea și protecția mediului, inginerie și tehnologie marină, o pondere mare revenind biologiei marine.

Printre publicațiile bibliotecii semnalăm: enciclopedii cu tradiție (*Handwörterbuch der Naturwissenschaften*, 10 volume, 1912-1915; *Larousse du XX siècle*, 6 volume, 1928-1933; *Encyclopédie générale Larousse*, 3 volume, 1967-1968, apoi tratate de specialitate (*Brehms Tierleben*, 13 volume, 1911-1921; *Traité de zoologie de Pierre Grassé*, vol. 1-6, 9-12, 15-17, 1948-1973, lexicoane, dicționare foarte diverse, precum și colecții ale unor reviste de specialitate importante, ca *Rapports et procès-verbaux des réunions de la CIESM* - colecție completă din 1926, *Bulletin de l'Institut Océanographique de Monaco* - din 1922 până în prezent, și periodicul românesc *Buletinul Institutului de Cercetări și Proiectări Piscicole* de la primul său număr (în 1942) până în 1983.

Dacă imediat după înființarea institutului (1 martie 1970) au urmat câțiva ani de oarecare prosperitate valutară, când a fost posibilă achiziționarea unor importante publicații de specialitate, odată cu trecerea timpului,

creșterea fondului documentar s-a bazat mai ales pe schimbul internațional - cu peste 200 institute specializate din cca 60 țări, care primesc publicația anuală a IRCM, *Cercetări marine - Recherches marines* - și pe donații ocazionale. La acest capitol, cităm donațiile regretaților noștri cercetători dr. Maria S. Celan (cca 200 volume), dr. Hilarius V. Skolka (cca 500 volume), precum și donații de la instituții (de ex. Laboratorul de biologie marină Helsingör, Danemarca: *Ophelia*, vol. 1-25, din 1964-1986) și edituri (de ex. Inter-Research: renumita revistă de specialitate *Marine Ecology Progress Series*, vol. 1-60, din 1979-1990); foarte recent, în cadrul contactelor bilaterale cu Constanța, cca 200 volume au fost donate de Institutul Francez de Cercetări Marine (IFREMER) din orașul înfrățit Brest (Franța). Relații mai strânse sunt întreținute cu Biblioteca județeană Constanța, Biblioteca Universității "Ovidius" și bibliotecile unor instituții de cercetare științifică (ICIM București, ICPDD Tulcea ș.a.), îndeosebi prin oferirea publicației IRCM precum și a unor dublete de interes documentar mai larg.

Până în acest moment, biblioteca nu a dispus decât de sisteme clasice de informare a cititorilor, respectiv fișiere alfabetice ale cărților, revistelor și extraselor, fiind actualmente într-o fază incipientă de trecere a evidenței pe calculator.

Demnă de menționat este și inițiativa Ministerului Mediului, prin Oficiul de informare și documentare, de a realiza o bază de date națională a publicațiilor științifice cu referire la mediul înconjurător, în care va fi inclus și fondul Bibliotecii IRCM. De asemenea, se depun eforturi pentru realizarea unor abonamente noi cel puțin la unele periodice internaționale dintre cele mai necesare documentării în principalele domenii ale cercetării marine. Totodată, donațiile rămân în continuare o modalitate apreciată și binevenită pentru îmbogățirea patrimoniului propriu acestei unice biblioteci oceanologice din România.

Deși profilul publicațiilor este foarte

CERCETĂRI MARINE -RECHERCHES MARINES-

INSTITUTUL ROMÂN DE CERCETĂRI MARINE
CONSTANȚA

specializat, prezentând interes mai ales pentru cercetătorii și specialiștii în științele mării, biblioteca IRCM este frecventată adesea și de alți specialiști, mai ales de către cadrele didactice ale universităților (din Constanța și din țară), de studenți și elevi, de membri ai unor societăți ecologice și de amatori de fapte diverse din viața mărilor și oceanelor. Deși biblioteca nu are caracter public, accesul la informații și date științifice, intrate în circuitul informațional național și extern, este posibil. Pentru cei interesați, reamintim adresa IRCM: Constanța, b-dul Mamaia 300, tel. 650870 / 15.

ALEXANDRU S. BOLOGA,
MARIA SUMAN

= ARHIVISTICĂ =

VASILE NICA, EROUL DE LA GRIVIȚA

Este indeobște cunoscut că arhivele sunt, prin inscripțiile ce le încorporează, adevărate izvoare indispensabile scrierii istoriei noastre naționale.

Cercetări recente au dus, neașteptat, la descoperirea unor documente¹ care vin să completeze biografia unuia din mulții eroi ai neamului, Vasile Nica Comănescu, cunoscut din tratatele de istoria românilor și din lucrările dedicate Războiului pentru independența României din 1877 / 1878 cu numele de Vasile

Nica².

S-a născut, după propria mărturisire, la 13 decembrie 1858³ în Ploiești, unde absolvă patru clase de liceu. Evenimentele de la începutul anului 1877 îl determină, ca bun român, să se înroleze voluntar în armată și obține, după o sumară pregătire în meseria armelor, gradul de caporal. Participă la luptele angajate de armata română la sud de Dunăre cu Batalionul II vânători "Regina Elisabeta" și se distinge în asaltul sângeros din 30 august 1877 dat asupra

redutei Grivița, pe care subunitățile Diviziei a IV-a, în a cărei compunere intra și batalionul de vânători, o cuceresc, deschizând cale liberă către Plevna, apărată de Osman Pașa. Cu acest prilej Vasile Nica Comănescu, împreună cu alți doi camarazi, se avântă în iureșul luptei și sus, pe meterezele redutei, fac captură un steag turcesc.

Pentru faptele sale de arme, curajosul caporal este distins "de țară și regele Carol I", cum îi plăcea să spună ori de câte ori era întrebat, cu cea mai înaltă decorație a oștirii române, Ordinul Steaua României în grad de cavalier. Pieptul lui va fi acoperit și de alte medalii și ordine, printre acestea strălucind "Crucea Sfântului Gheorghe" și "Medalia Comemorativă", ambele conferite de țarul Rusiei⁴.

După război, Vasile Nica Comănescu va îmbrățișa cariera de funcționar, ocupând, din 1880 până în 1886, funcția de notar comunal la Conduratu din județul Prahova și, în continuare, până în 1893, pe cea de percepător la Tamșani, din același județ⁵. În 1894 părăsește împreună cu familia, formată din soție și cinci copii rezultați din două căsătorii, locurile natale și se stabilește definitiv în Dobrogea, unde va funcționa până în 1916 ca notar la Deleni și Adamclisi⁶.

Războiul pentru întregirea neamului din anii 1916-1918 îl obligă să ia calea exilului ca mulți alți dobrogeni și lucrează, tot ca notar, la Glodeanu-Silișteea din județul Buzău. La încheierea ostilităților revine și este numit notar la Chiose-Aidin în sudul Dobrogei. Pe drumul de întoarcere familia Comănescu este jefuită de răufăcătorii prezenți la tot pasul în provincia transdunăreană abandonată în grabă de armatele inamice. În aceste împrejurări, eroul veteran va fi devalizat nu numai de bagaje ci și de medalii, ordinele și decorațiile ce-i fuseseră acordate la 1877⁷. Cu toate aceste pierderi, Vasile Nica Comănescu o va lua de la început, așa cum a făcut de atâtea ori; participă la reorganizarea administrației locale, fiind, în același timp, un liant între locuitorii comunei Chiose-Aidin și primărie. Într-o apreciere de serviciu făcută de prefectură se arată, referindu-se la persoana sa, că "deși bătrân, este destul de viguros, are putere mare de muncă și se bucură de stima și încrederea populației, în

majoritatea turcă, a cărei limbă o cunoaște la perfecție". El era însă mai modest, mărturisind că limba o cunoaște atât cât să se înțeleagă cu locuitorii comunei⁸. Cu toată aprecierea laudativă ce i se făcuse, Vasile Comănescu hotărăște să-și încheie cariera de funcționar ce a exercitat-o timp de peste 40 de ani și înaintea, în toamna anului 1925, prefecturii cererea de demisie pentru a-și aranja drepturile de pensie⁹.

Înconjurat de dragoste și respect de administrația județeană, pe care a servit-o cu zel, și de oamenii în mijlocul cărora a trăit, Vasile Comănescu se stinge din viață la 12 iunie 1933. Funerariile organizate de prefectură la Curt-Bunar, centru de plasă, au fost impresionante. După slujba de pomenire, făcută de un sobor de preoți, cortegiul s-a îndreptat spre cimitirul din Chiose-Aidin adunând mulțime de oameni din satele prin care a trecut. La locul de veșnică odihnă veteranul de la 1877 va primi pentru ultima oară onorul militar dat de soldații de jandarmi din localitate¹⁰.

1 Arh. St. Constanța, fond Prefectura Durostor, dosar - cazier 41 f. 1-32

2 Istoria României, vol. IV, București, 1964, p. 620-622; N. Adăniloae, Independența națională a României, București, 1986, p. 324-325. În toate lucrările, inclusiv în iconografia care ilustrează acest capitol din istoria României - gravură din "Războiul" și litografia lui Th. Schneider din Graz - numele eroului de la Grivița este Vasile Nica

3 Arh. St. Constanța, fond Prefectura Durostor, 41 f. 1. În actul de deces al lui Vasile Comănescu, întocmit pe baza declarației fiului acestuia, Ion Comănescu, este trecut anul 1855 ca dată a nașterii. Tot de aici aflăm că părinții erau Nica și Petra Comănescu iar cea de a doua soție care i-a stat alături până la moarte, Anastasia (Vezi Colecția registrelor de stare civilă, registrul 37 / 933 f. 14)

4 Ibidem, 41 f. 1

5 Ibidem, f. 11 verso

6 Ibidem

7 Ibidem

8 Ibidem

9 Ibidem, f. 10

10 Ibidem, dosar 13 / 1933 f. 299

MARIN STANCIU

MINISTERUL DE Interne

Direcțiunea Personalului

STAT DE SERVICIU

Al D-ului Comănescu Vasile Notar al T. Chiose-Aidin

Starea civilă Născut în anul 1858, luna octombrie, în comună Ploiești, județul Prahova. Căsătorit în anul 1874, luna februarie, cu soția sa, Petrușca, în comună Ploiești. Copii: 5, 3 aceluși.	Situația militară Fapt Caporal în Batalionul II de Vânători, Regina Elisabeta, în cadrul asaltului sângeros din 30 august 1877, la Grivița, Plevna. Anul 1877-1878.
Religiunea ortodoxă	
Examenul depus pentru ocuparea funcției Data examenului 1914, în Ploiești. Nota obținută 8,5. Nota obținută în examenul de admitere la Deleni, Constanța.	
Decorațiuni și medalii Române și străine. Data conferirii. Ordinul Steaua României în grad de cavalier.	

ZVOARE LITERARE ANTICE DESPRE VIAȚA ȘI ACTIVITATEA SFÂNTULUI APOSTOL ANDREI

luțea răspândirii creștinismului în întreg Imperiul roman și dincolo de hotarele sale a fost sintetizată astfel de Fericitul Augustin, în *De civitate Dei (Despre cetatea lui Dumnezeu)* - VI, 11: "Victi victoribus leges dederunt" (Învingșii au dat legile lor învingătorilor).

La începutul secolului al II-lea post Christum, în epistola 97 din *Ad Traianum Epistulae (Scrisori către împăratul Traian)*, Pliniu cel Tânăr atestă întinsa și rapidă răspândire a creștinismului.

În *Faptele Apostolilor*, 8,4 (Evanghelia după Ioan) stă scris: "Cei ce se împrăștiaseră mergeau din loc în loc și propovăduiau Cuvântul".

După cum afirmă tot Fericitul Augustin, în *De civitate Dei* (XVIII, 49), misiunea de a răspândi Cuvântul Domnului a revenit ucenicilor săi, apostolilor, care nu erau nici oameni de geniu, nici oratori străluciți, nici bogătași și, în fine, nici mari prin naștere, ci oameni simpli, săraci, de origine umilă, necultivați: "Elegit discipulos quos et apostolos nominavit, humiliter natos, inhonoratos, illiteratos".

Într-o lucrare apologetică, apărută la începutul acestui secol, Alexandru Georgescu se referă la această simplitate a apostolilor - corespunzând lui illiteratos din textul augustinian -, ca o condiție sine qua non a convertirii la creștinism a celor necredincioși: "Dacă răspândirea acestei învățături se putea face numai prin mijloace naturale, ar fi fost o greșeală din partea lui Christos s-o încredințeze unor ființe atât de simple ca apostolii și o neiertată îndrăzneală din partea lor, ca să primească o astfel de misiune /.../. Iisus nu avea nevoie ca să însărcineze cu această misiune pe niște învățați, deoarece nu ei, ci Duhul Sfânt trebuia să vorbească despre dânsii".¹ În această accepție, simplitatea însemna și sinceritate, lipsă de prefăcătorie. În *Scrisoare enciclică împotriva arienilor către episcopii Egiptului și ai Libiei*, Atanasie din Alexandria afirmă că "Felul de a fi al bărbaților apostolici este neprefăcut și lipsit de vicisuguri" (adolos gar kai haplous estin hc ton apostolikon andros tropos).

Un asemenea om era Apostolul Andrei, Întâiul Chemat de Iisus Christos să-i fie ucenic. Născut în Cetatea Betsaida, lângă Marea Galileei sau a Tiberiadei, învățase de la tatăl său, Iona, meșteșugul pescuitului, ca și frațele său mai mare, Simon Petru. El era unul dintre cei doi care îl auziseră pe Ioan și veniseră după Iisus. După răstignirea pe cruce, învierea

și înălțarea la cer a Mântuitorului, Sfântul Andrei a propovăduit Cuvântul Domnului în Scythia Minor sau Dacia Pontică (Dobrogea), în cetățile Histria, Tomis, Callatis, Dionysopolis. A mers apoi la Bizanț, unde a pus episcop pe Stachys, iar de aici a plecat în Ahaia sau Grecia, murind în orașul Patras, ca martir, fiind răstignit pe o cruce în formă de X.

Cea mai prețioasă informație despre misiunea Sfântului Apostol Andrei în Scythia o aflăm în Eusebiu de Cezareea, în *Ekklesiastike historia (Istoria bisericească)*, III, 1,24. Prima parte a textului care a stârnit numeroase controverse în rândul învățaților, sintetizate de D.M. Pippidi în substanțialul său studiu, *În jurul izvoarelor literare ale creștinismului daco-roman este următoarea: "Ton de hieros tou Soteris hemon apostolon to kai matheton efhapasan katasparenton ten oikoumenen, Thomas men, hos he paradosis periexei, ten Parthian eilehen, Andreias de ten Skythian, Ioannes ten Asian, pros hous kai diatripsas en Ephese teleuta. Petros de en Ponto kai Galatia kai Bithynia Kappadokia te kai Asia kekeryhenai tois en diaspora loudaiois eoiken (Sfinții Apostoli și Ucenicii ai Mântuitorului răspândindu-se prin toată lumea, lui Toma, după cum am aflat prin tradiție, i-a revenit țara parților, lui Andrei Scitia și lui Ioan Asia, unde, petrecându-și*

toată viața, își sfârși zilele la Efes. Petru predică iudeilor risipiți în Pont, în Galatia, în Bitinia, în Capadocia și în Asia).

Multe discuții a stârnit și problema identificării ținutului numit, în textul lui Eusebiu, "Skythia", întrucât Scitia, ca realitate administrativă, ca provincie de sine stătătoare,

datează abia din vremea lui Dioclețian (284-305 post Christum), pe când, în secolul I, la care face referire textul, acest ținut era doar o parte a provinciei Moesia Inferior. Dar, în izvoarele epigrafice, Dobrogea poartă numele de "Skythia", încă din secolul al II-lea ante Christum, o mărturie grăitoare constituind-o decretul histrian în cinstea lui Agathocles, fiul lui Antiphilos, analizat pe larg de Dionisie Pippidi.² ipoteza localizării Scitiei din textul lui Eusebiu de Cezareea în Dobrogea de azi a fost susținută și de învățatul Jacques Zeiller, în lucrarea sa, *Les origines chrétiennes dans les provinces danubiennes de l'Empire romain (Originile creștine*

argument un pasaj dintr-o scrisoare a lui Vasile Cel Mare, arhiepiscop în Cezareea Capadociei în secolul IV post Christum, în care, relatându-se despre viața unui mucenic din ținutul de dincolo de Istru, este relevată "strășnicia credinței" (tes pisteos ten akrebeian) pe care o trăiesc oamenii acolo, aceste cuvinte demonstrând că în ținuturile pontice învățătura creștină nu era de dată recentă, ci avea rădăcini adânci. De altfel, marele apologet al creștinismului, Tertulian, considera, încă de la sfârșitul secolului al II-lea post Christum, în lucrarea sa, *Adversus Iudaeos (Împotriva iudeilor)*, creștinarea dacilor și a sciților ca pe un fapt împlinit, menționându-i printre popoarele care au îmbrățișat deja învățătura lui Iisus Christos, alături de gali, britani, germani și alții. Acest pasaj, citat și de Vasile Pârvan, în *Contribuții epigrafice la istoria creștinismului daco-roman și inserat de D.M. Pippidi în studiul mai sus menționat, este următorul: Et Galliarum diversae nationes, et Britannorum inaccessa Romanis loca, Christo vero subdita, et Sarmatarum et Dacorum et Germanorum et Scytharum et abditarum multarum gentium et provinciarum et insularum multarum nobis ignotarum, et quae enumerare minus possumus (Și diferitele neamuri galice, și ținuturile britanilor, inaccesibile romanilor, cu adevărat supuse lui Christos, și ale sarmaților, și ale dacilor, și ale germanilor, și ale sciților, și ale multor neamuri îndepărtate, și ale provinciilor, și ale multor insule neștiute de noi, și pe care suntem mai puțin în stare să le enumerăm).*

Menționarea dacilor, sciților și sarmaților printre neamurile supuse învățării lui Iisus Christos (Christo vero subdita), încă din secolul al II-lea, deci cu mult înainte de introducerea creștinismului ca religie oficială în Imperiul roman, demonstrează faptul că pe aceste meleaguri rodiseră deja semințele risipite pe pământul Daciei Pontice de către Sfântul Apostol Andrei și că aici se nășteau deja mulți mărturisitori ai Domnului.

¹ Alexandru Georgescu, *Iuțea răspândirii creștinismului. Argument apologetic*. București, 1909, p.26.

² D.M. Pippidi, *Histria și geții în secolul al II-lea. Observații asupra decretului în cinstea lui Agathocles, fiul lui Antiphilos*. În: D.M. Pippidi, *Contribuții la istoria veche a României*. București, Editura științifică, 1964, p.186-221.

ȘTEFAN CUCU

TINERAR SPIRITUAL

Peștera Sf. Andrei

Într-un peisaj românesc, așezat de Dumnezeu "pe o gură de rai", se află întotdeauna frumuseți pline de taină. Acum, când am pierdut și seninătatea vechilor creștini și echilibrul grecilor antici, nu ne rămâne decât să căutăm în natură noi armonii. Trebuie să părăsim, deci, din când în când orașul ca să putem intra în rezonanță cu iarba, pomii, copacii, florile... Pentru că, spune poetul, "În fiecare ramură, în fiecare trunchi, ți-am clădit câte-o biserică / dar atâtea ziduri și ziduri în beton te inferică..." (Nichita Stănescu).

Îmbiați de tandrețea unei blânde zile de toamnă, părăsind Constanța, ne angajăm pe drumul național, centură de argint, spre Valu lui Traian, unde ni se oferă privirii priveliștea sănătoasă a pădurii de salcâmi ce adună în zilele de sărbătoare locuitorii

din Basarabi, Ciocârlia, Cobadin. Iată comuna Deleni, unde carierele de calcar exploatare de romani la începutul veacului al II-lea d.H. anunță silueta sveltă a Monumentului Triumfal de la Adamclisi, mărturie în piatră a nașterii neamului românesc. Lăsând în urmă pagini glorioase de istorie, intrăm în comuna Ion Corvin, unde, întrebând din localnic în localnic, am aflat, că, după 20 km mai încolo, va trebui să părăsim mașina și să călătorim "per pedes". Drumul înconjură ca un brâu lăptos pădurea, în al cărui foșnet încercăm a desluși zvon de legendă, de mit, marcați fiind de povestirile localnicilor despre bătrânul aureolat care, în vremi imemorabile, în mână cu un toiag, cutreiera satele, învățându-i pe oameni să se-nchine...

Celebra peștera a Sfântului Andrei

impune mai degrabă prin legendă care i-a dat numele decât prin aspect geologic: o aglomerare de rocă albă, de mărimea unei stânci uriașe, ivită solitar în imensitatea verde a câmpului de toamnă. Însă mitul legat de această peșteră ne trimite la lectura Bibliei, la "Faptele Apostolilor", cartea a V-a a Noului Testament (grecescul "apostolos" însemnând "persoană trimisă cu un mesaj") și știm că Sf. Andrei a fost trimis să-i evanghelizeze pe "sciți" (cum erau numite de cei vechi toate neamurile trăitoare la Dunărea de Jos și Pontul Stâng).

Prin bunăvoința unui tânăr călugăr pătrundem cu pioșenie în peștera verde unde se adăpostea sfântul după osteneala lungilor sale drumetii, unde se ruga și unde cugeta... Pe peretele din fața intrării

străjuiește celebra cruce a Sf. Andrei în formă de "X" (pe o asemenea cruce își va afla sfântul moartea martirică la Patras, după apostolatul scit). Pereții interni ai peșterii sunt afumați de flăcările lumânărilor continuu aprinse de monahi care, aici, au ridicat chiliile și au defrișat teren pentru ridicarea unei sfinte biserici închinată Apostolului.

Situată la circa o sută de kilometri de Constanța, Peștera Sf. Andrei, asupra căreia copacii își apleacă ramurile ca într-o neîntreruptă rugăciune, ar trebui să devină (dacă nu a devenit încă) loc sacru de pelerinaj.

LAURA COJOCARU

H

ORTENSIA PAPADAT-BENGESCU, LA CONSTANTA

Cel mai prolific interval (in sensul vietii, ca si al artei) din existenta scriitoarei, a fost cel al stationarii ei, pe parcursul unui deceniu (1923-1933) la Constanta, unde sotul ei a functionat ca magistrat. Asupra acestei situarii, istoricii literari nu s-au aplecat suficient. Intre perioada marcată de debuturile ei ieşene şi cea a afirmării depline sub girul cenaclului bucureştean "Sburătorul", aceasta a fost o perioadă - liant, o etapă intermediară, de cristalizări şi acumulări succesive, care a rodit în romanele ei exemplare. Aici a scris Hortensia Papadat-Bengescu volumele Romanţa provincială (1925) şi Desenuri tragice (1927), şi tot aici, primul roman, Fecioarele despletite (apărut în 1926), opere de tranziţie către marile fresce din ciclul Hallipa, Concert din muzică de Bach (apărut în 1927) şi Drum ascuns (1933). Vom observa că şi aceste magistrale narraţii de maturitate se circumscriu perioadei constănţene. Când, în 1930, scriitorii Liviu

Brebanu, Camil Petrescu, Felix Aderca, Mihail Sebastian ş.a. o omagiază pe scriitoare ("O mare europeană: Hortensia Papadat-Bengescu", in "Tipariţa literară", 2, 1930, nr. 2-3), acesta era semnul indubitabil al afirmării ei scriitoriceşti. La Constanta, prozatoarea a locuit într-o casă mare cu curte, existentă şi azi, pe o stradă liniştită, cu copaci bătrâni, aflată în centrul oraşului (str. Ion Bănescu nr. 8), pe faşada căreia ar fi binevenită o placă memorială. Prozatoarea, dincolo de existenţa cuminte alături de sotul ei (cumva auster, dar rezonabil), de obligaţiile familiale, are forţa interioară de a scrie în ritmul viu al memoriei afective (Lovinescu o va considera descinzând din Marcel Proust, Perpessicius o va compara cu Thomas Mann, fiecare vizând o altă ipostază a scriurii ei). Găseşte, de asemenea, timp şi resurse pentru contacte sociale, nefiind deloc o claustrată (cum au considerat-o, fals, unii, confundând răceala aparentă, distanţa spirituală, cu care

apărea în public, drept reticenţe). La "Sburătorul", Vladimir Streinu o vede stând firesc între scriitori, refuzând parcă implantarea între doamnele care ornamentau cenaclul. Felix Aderca e mirat nu numai de dinamica gândirii ei, ci şi de mobilitatea fizică, în spaţiul bucureştean. La Constanta, Taşcu Gheorghiu, licean pe atunci, e uimit de dezinvoltura ei pe străzi, în magazine, de pasiunea ei pentru filme, văzute în sălile îmbăcşite care se numeau "Vox" sau "Majestic". Prin natura profesiei soţului ei, cunoaşte şi leagă prietenii spirituale cu intelectualii urbei, unii avocaţi şi scriitori ca publicistul şi poetul Ioan N. Roman, preşedintele Societăţii culturale şi codirector al prestigioasei reviste culturale "Analele Dobrogei" (împreună cu profesorul Constantin Brătescu), ori sonetistul Alexandru Gherghel, membru marcant al baroului constănţean. Printre cunoştinţele constănţene se numără, desigur, romancierul şi eseistul Pericle

Martinescu (cu care, se întâlneşte şi la cenaclul "Sburătorul"), pictorul Marius Bunescu sau pasionatul de artă, curând mare colecţionar şi critic plastic Krikor Zambaccian. Mai mult, face parte din comitetul de redacţie al revistei "Dobrogea literară" (Constanta, 1, apr. 1925-24 aprilie 1927), alături de geograful Constantin Brătescu, prozatorul Nicolae Dunăreanu, pictorul Marius Bunescu, istoricul Marin Ionescu-Dobrogeanu, anglistul Dragoş Protopopescu, poezii Ioan N. Roman, Dumitru Stoicescu, Alexandru Gherghel sau Nicolae Ţimiraş, istoricul de artă Oreste Tafrali ş.a. În această publicaţie, H. P. Bengescu publică proze scurte, iar redacţia îi dedică un medalion elogios, la rubrica "Personalităţi dobrogene". Remarcabilă este prezenţa scriitoarei în nr. 4 din 15 mai al acestei reviste, consacrată Bimileniului Ovidiu. Cum observă publicaţia bucureşteană "Clipa", în nr. 106 din iunie 1925, revista constănţeană este singura (din ţară) care a marcat acest eveniment cultural. Alături de poezii omagiale şi traducerii din opera marelui exilat semnate de Ioan N. Roman, Teodor Voicu sau D. Stoicescu, de relatările privitoare la inaugurarea monumentului lui Ovidiu la Sulmona (copie a statuii lui Ettore Ferrari, instalată mai de mult la Constanta), eseu "Pentru Ovidiu" al Hortensiei Papadat-Bengescu adaugă numărului respectiv un plus de vigoare. Această revistă nu este singura la care a colaborat în deceniul existenţei ei la Constanta. În "Plaiuri dobrogene", revistă culturală lunară scoasă de poetul Constantin Muche-Blond (autorul volumului de poezii Medievale, azi uitat), numele Hortensiei Papadat-Bengescu apare încă de la primul număr (octombrie 1926), sub o proză în stilul crochiurilor lirice publicate anterior în "Viaţa românească". Se ştie că scriitoarea a folosit uneori pseudonime (mai ales în prima perioadă a activităţii sale) ca Loys, Suzon, Bianca Porporata. În "Plaiuri dobrogene" o întrevădem şub pseudonimul Irene Fleury, cu care semnează alte două proze scurte, în cunoscuta ei manieră de un lirism rafinat. De observat că Irene Fleury are rezonanţa numelor unor personaje feminine create de ea (Mika-Le, Coca Aime), aducând, de asemeni, aminte de un personaj tot atât de îndrăgit de public atunci ca şi acum (e vorba de Fleur, din ciclul romanesc "Forsythe saga" de John Galsworthy, a cărui primă trilogie apăruse în Anglia între 1918-1921, bucurându-se curând de o notorietate mondială). Intre cunoştinţele scriitoarei, anglistul Dragoş Protopopescu îi va fi facilitat cunoaşterea opereii marelui scriitor englez. Intervine aici un fapt interesant şi anume prezenţa mării în viaţa şi activitatea ei literară. După câte ştim, era o îndrăgostită de mare încă din perioada debuturilor; marea, ca teritoriu al reveriei, al impulsului liric, aşa cum transpare în câteva crochiiuri în proză (între care unul intitulat chiar Marea, apărut întâi în 1913, în revista "Viaţa românească" şi apoi în primul volum, în 1919, "Ape adânci"). Cele câteva schiţe publicate în revistele dobrogene sunt şi ele sub impresia acestui element tentacular. O întrebare, însă, se iese, insistentă, şi anume, din ce motive nu apare marea într-un roman, deci într-o frescă narativă amplă (cum la Virginia Woolf apare atât de evident în "Valurile" sau "Spre far")? O explicaţie este acea că scriitoarea noastră nu a trăit impresiile timpurii ale mării, nu şi-a petrecut nici copilăria nici adolescenţa în acest spaţiu, pentru a apela, apoi, în manieră postproustiană, la fluxul memoriei afective, în acest sens. Şi totuşi, ea a trăit aici un deceniu atât de "plin", a locuit la o sută de metri de mare şi... a scris, târziu, în Bucureştiul ultimei părţi de viaţă, un roman, "Străina", din păcate pierdut. Titlul acestui roman şi semnificaţia lui, desprinsă din cele câteva fragmente apărute prin reviste, ne fac să credem că fluxul memoriei debordase, relevând anii ei de peregrinări provinciale, inclusiv din urbea marină, acea înstrăinare pe care o va fi resimţit

DOBROGEA LITERARĂ
SUPLEMENT CULTURAL AL ZIARULUI DOBROGEA JUNA
COMITETUL DE REDACȚIE:
Dumăniță: Hortensia PAPADAT-BENGESCU, Silvia AL. CONSTANTINESCU, Mircea ALECU și Domnișoara Fecioa RĂDULESCU
Redacție: ALEX. BĂLEȘTIU, BENTON ION, BRĂTESCU Constantin, BUNESCU Marius, CONSTANTINESCU D. Alexandru, DUNĂREANU Nicolae, GHERGHEL Alexandru, COL. DOBROGEANU-IONESCU Marin, PAPADAT H. Hortensia, PROTOPOPESCU Dragoș, ROMAN N. Ion, ROMAN I. Bonifaciu, STOICESCU Dumitru, ȘTEFLEA Al. Alexandru, TAIFRALI Oreste, ȚIMIRĂȘ Nicolae, TEDDONU Panait, SARRY N. Constantin și ALECU Dan.

Medaliazate
O-18 HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU
Image of Hortensia Papadat-Bengescu

PENTRU OVIDIU
A... când în praful baselor, prima...
Hortensia Papadat-Bengescu
Image of Hortensia Papadat-Bengescu

DOBROGEA LITERARĂ
APARE LA 1 ȘI LA 15 ALE FIECĂREI LUNI
COMITETUL DE REDACȚIE:
Dumăniță: Hortensia PAPADAT-BENGESCU, Silvia AL. CONSTANTINESCU, Silviu ALECU și Domnișoara Fecioa RĂDULESCU
Redacție: ALEXU Alexandru, BENTON ION, BRĂTESCU Constantin, BUNESCU Marius, CONSTANTINESCU D. Alexandru, DUNĂREANU Nicolae, GHERGHEL Alexandru, COL. DOBROGEANU-IONESCU Marin, PAPADAT H. Hortensia, PROTOPOPESCU Dragoș, ROMAN N. Ion, ROMAN I. Bonifaciu, STOICESCU Dumitru, ȘTEFLEA Al. Alexandru, TAIFRALI Oreste, ȚIMIRĂȘ Nicolae, TEDDONU Panait, SARRY N. Constantin și ALECU Dan.

OCTAVIAN GEORGESCU

(continuare in pag.18)

REVISTA "LITORAL"

R

Revista de poezie "Litoral" a fost scoasă la Constanța de către poetul Dumitru Olariu împreună cu poetul Ioan Micu și plasticianul Cristea Grosu. Apărând cu întreruperi și eforturi financiare deosebite, în perioada grea a războiului, în numai paisprezece numere, ea poate fi considerată, pentru linia modernă a prezenței sale tipografice și pentru poezia cultivată, un eveniment unic, excepțional, în istoria literară a ținutului eulin. În Dobrogea până atunci au existat reviste care au publicat cu consecvență literatură - poezie și proză, dar o publicație care să se ocupe în exclusivitate de poezia originală a localnicilor nu. Începând cu numărul trei din iulie 1939, grupului inițial i s-a atașat și poetul Aurel Dumitrescu. După moartea lui Dumitru Olariu, care era director proprietar și redactor responsabil, coordonarea revistei a fost preluată de Ioan Micu. Cu tot entuziasmul și dăruirea tinerilor și talentaților ei redactori, ea nu a putut supraviețui mai mult de cinci ani. "Când îmi aduc aminte - mărturisește peste decenii Ioan Micu - seriile de iarnă ale tinereții noastre petrecute în lecturi și lungi discuții lângă soba de tuci din odaia unde improvizasem, în strada Scarlav Vămav, o redacție, cu birouri, tablouri și etajeră pentru revistă, când mă gândesc la truda înfrigurată cu care, până noaptea târziu, lucram la expedierea exemplarelor cu literele și gravurile încă umede - o îndreptățită tristețe cuprinde sufletul meu..."

De formatul unui caiet, tipărită în tiraj restrâns și răspândită prin abonamente, revista a adus în atenția iubitorilor de literatură și de frumos, numele unora dintre cei mai înzestrați tineri poeți din generația războiului, trăitori în spațiul pontic, a căutat să convingă că acești tineri sunt în stare să depășească granițele provinciale și să se impună în circuitul valorilor naționale. În același timp ea a cultivat, din interiorul sensibilității dobrogene, o poezie a mării care s-a detașat în peisajul poeziei de atunci prin nota originală, nouă, surprinzătoare. "Litoralul" a rămas consecvent pe întreaga sa durată programului propus, făcut public prin articolul "Doi poeți și un pictor..." al lui Dumitru Olariu, în numărul unu din mai 1939, articol care reliefează deopotrivă sensibilitatea fină și un spirit profund de artist: "Doi poeți și un sculptor, înfrății în nemărginita lor dragoste de mare și fascinați de steaua răsăriteană a visului ce le călăuzește pasiunea, ivesc pe țărmul pontic intrupare de tipar. O neasemănată îngemănare de inedite coordonate geografice, cu corespunzător conținut liric, neprețuită azi după cuviință, îndreptățește prospețimea râvnei lor și o determină. Când a creat lumea risipindu-și perfecțiunile în universul întreg, Dumnezeu a păstrat pentru sine, ca amintire câte un crâmpei din fiecare zare, îngrădindu-le toate pe o singură paletă. Mai târziu din sfintele acestea rămășițe, el a zămislit o nouă lume după chipul și asemănarea celei dintâi, limitată însă, în spațiu, la puținătatea aluaturilor ce i-au mai rămas. A pus din toate câte ceva și din tot înfinitul statomic al măiestriilor sale inițiale, și-a așezat-o apoi aici, între Dunăre și Marea Neagră, Dobrogea. De o parte neastâmpărata tălăzuire a întinderilor albastre; de alta nesfârșitul unei stepe sudice în care soarele fecundează arșița și imaginația, își relevă la tot pasul miracolele, tezaurele. Nicăieri omul nu se simte mai mult ca aici în vecinătatea miracolului. Cei care, un tânăr izvod, își apleacă urechea atentă la zvonurile acestui magic țărm, înfrății în calda lor năzuință, nu vor avea altă mulțumire mai mare decât aceea, de a fi intuit blocul de marmoră în care zace, necioplit încă, chipul necunoscutei Dobrogee."

Cel mai însemnat dintre poeții "Litoralului" este Dumitru Olariu. Fiu de păstori ardeleni statomiciți în Dobrogea, el se naște la 8 martie 1910 în comuna Poiana, județul Sibiu. După terminarea Facultății de Drept, se stabilește în Dobrogea la Valu lui Traian și la Constanța, unde profesează avocatura. Debutează cu poezie în revista Țara Bârsei, în anul 1929. Colaborează la publicațiile vremii: Gândirea, Bilete de papagal, Limba română, Universul literar, Duminica Universului, Cronica literară, Gânduri de la mare, Ritmuri, România de la Mare, Pontice ș.a. Dumitru Olariu înființează în 1939 și o editură care poartă același nume cu al revistei. La această editură el își publică primul volum de versuri Crângurile cerului. Poeziile apărute în coloanele revistei Litoral ne dezvăluie un poet viguros care caută lirismul pur, cu un timbru propriu, depășind clișeele și retorismele vremii, capabil să impună liricii dobrogeie o traiectorie superioară. "Dumitru Olariu e un cântăreț al peisajului scitic și al întinderilor

euxine, un apologet liric al mării, un comentator modern al relicvelor clasice. Pentru el marea e un izvor miraculos de poezie (...). Faza incipient marină a lui Dumitru Olariu e un fel de neopamasianism prețios (...). Altei marea devine un țărm magic, un element existențial, o aluviune în conștiința contemplatorului ei (...). Dumitru Olariu se relevă și ca poet erotic în câteva elegii inundate de melancoliei pontice." (Emil Manu): "Lubito, rădăcinile de ape / Au putrezit de secetă-n pamânt; / Nici zămbetele tale nu mai sunt / Ca niște nuferi înfloriți pe apă. // Vezi, toți salcâmi câți au mai rămas, / Îndoliați în alb lângă fântână, / Văd îngroziți în singura fântână / Că nici un strop de cer n-a mai rămas. // Lubito, vom muri și noi de sete, / Sfârșitul e aproape, ca un țărm. / Dă-mi gura, dă-mi uitarea fără țărm, / Lubito, să murim așa de sete." (Arșiți)

Cariera poetică a lui Dumitru Olariu se afla în plină ascensiune când generația sa răspunde cu o totală dăruire chemării aspre a războiului. Poetul moare la 6 octombrie 1943 pe frontul caucazian.

Prietenii de redacție îi tipăresc post mortem volumul Crepuscul intim în anul 1943.

Al doilea poet și redactor al Litoralului, Ioan Micu s-a născut în anul 1912 în localitatea Petroșani, județul Constanța. El a debutat cu traduceri încă din anii studenției la Revista clasică. Cu versuri originale a mai fost prezent în: Convorbiri literare, Bilete de papagal, Analele Dobrogei, Pontice, Revista Dobrogeană. Dar revista în care Ioan Micu a dat întreaga măsură a talentului său de poet rămâne Litoralul constănțean. Prezent număr de număr alături de tinerii lui confracți de visuri și de idealuri, "Ioan Micu a configurat un univers cu totul aparte în lirica dobrogeană și se înfățișează ca una dintre cele mai interesante apariții în cadrul acesteia. Structural și estetic poetul aci în discuție atestă un neoromantism de cea mai autentică speță. Versurile sale au limpezimi de cristal, dezvăluie o cromatică de tonalități în care predomină albul, verdele și albastrul (...)" (Puiu Enache): "Tirremele porniră către nord/ prin cețuri groase rupte de catarge, / în

aurora dăruită larg / cu-albaste flori de hiacint la bord. // Cântau corăbierii după zări / de neguri și drapări de grele păslă, / cu bronzul dur, cu ritmicele vâsle / tăind drum alb spre albe depărtări // Melodic marea plină de furtuni / își ridică legendele talaz / cu horbote de spumă pe grumaz / și tresăriri din funduri de genuni." (Tirremele)

Cel de-al treilea poet, Aurel Dumitrescu - dobrogean prin naștere (n.1908, în Constanța) - absolvent de studii filologice, colaborează încă din 1925, cu poezie și proză, la majoritatea publicațiilor care apăreau în orașul său natal: Marea Neagră, Dacia, Dobrogea Jună, Pontice, Gânduri de la Mare, Cuvântul Dobrogei Noi, Latinitas, Talazul. Semnătura i se mai putea întâlni sporadic și în: Universul literar, Curentul, România literară (condusă de Cezar Petrescu), Convorbiri literare. Dar destinul său literar a fost marcat în

IOVIDIU DUNĂREANU

(continuare în pag. 18)

Autograful

Îmi spun: de poezie sînt eliberat,
De-acum licoarea toată i-am băut,
Dar sînd întreagă cred că mi s-a dat
Prin alte două vieți mă vreau trecut,
Una, la ce mai am de terminat
Și alta... ca s-o iau de la-nceput.

Aurel Dumitrescu

ÂTEVA IPOSTAZE ALE CĂRȚII ÎN LITERATURĂ

"O boală învinsă" cum o definește Blaga, "o sinucidere amânată" (inconfundabilul Cioran), "conștiința mai bună a lumii" pentru Noica, o carte este în sens denotativ, un obiect. Dar ce obiect! Încărcat de sacralitate, obiect suprem, carte a vieții și a morții, ca în Apocalipsa lui Ioan, unde <<Ce vezi, scrie într-o carte și trimite-o celor șapte Biserici. Apoi am văzut în mâna dreaptă a celui ce ședea pe scaunul de domnie o carte, scrisă pe dinăuntru și pe dinafară, pecetluită cu șapte peceteți. Și am văzut un înger puternic, care striga cu glas tare: "Cine este vrednic să deschidă cartea și să-i rupă pecetele?" Și nu se găsea nimeni. Și am plâns mult, pentru că nimeni nici în cer, nici pe pământ, nici sub pământ nu fusese găsit vrednic să deschidă cartea și să se uite în ea>>. Ioan mai spune: <<Apoi am văzut un alt înger puternic, care se pogorea din cer, învăluit într-un nor. În mână ținea o cârtică deschisă (...). Și glasul pe care-l auzise din cer mi-a vorbit din nou și mi-a zis: "Du-te și ia cârtica deschisă din mâna îngerului care stă în picioare pe mare și pe pământ!" M-am dus la înger și i-am cerut să-mi dea cârtica. "Ia-o, mi-a zis el, și mănânc-o; ea îți va omorî pântecul, dar în gura ta va fi dulce ca mierea" (...)>>

Gândul aleargă imediat la o altă imagine, de acum celebră, a cărții care ucide, ucigându-și în final ucigașul, cel ce interzice terapia aristoteliană a răsunului eliberator, diabolicul bibliotecar bibliofag Jorge. (Umberto Eco - **Numele trandafirului**).

În aceeași ordine a sacralității, de reținut și imaginea cărții absolute a sikhșilor, a Cărții lor sfinte, în jurnalul de călătorie India al lui Mircea Eliade: "Templul Sikh e singurul templu indian în care sunt acceptați toți oamenii, de orice religie și de orice rasă ar fi ei. O clădire simplă, fără idoli și fără draperii. O încăpere centrală, solemn decorată, în mijlocul căreia, pe un tron, se află Guru Granth" (Cartea sfântă a Sikhșilor).

Despre carte ca dar al divinității, ca funcție compensatorie pentru o frustrare la fel de mare, dacă nu chiar mai mare decât darul, ne înștiințează Borges. "Atunci am scris acea poezie intitulată Poemul darurilor, care începe astfel: "Nimeni să nu reducă la lacrimi și reproșuri / Această demonstrație de măiestrie / A Domnului care, cu magnifică ironie / Mi-a dat în același timp / Cărțile și noaptea" (J.L. Borges - **Cărțile și noaptea**). Trebuie să fii Borges pentru a avea seninătatea de-a vorbi despre "magnifică ironie" a creatorului, dar în cazul lui, lumina în schimbul creației a fost un târg bun.

Cartea ca element formativ esențial, cartea ca temelie ontologică sau "speculum humanae salvationis" constituie

un leit-motiv în literatură. Iată doar două exemple: Nicolaus Olahus, poezia **Carmina**: "Nu al Italiei sol mi-a îmbogățit al meu suflet / Grecia nu-mi oferi prea învățatele-i școli / Nici a Germaniei țară nu-mi cultivă caracterul / Belgia cea învățată nu-mi dete nici un magistrul / Nici orașul ce-și dete numele său de la Grah / Grațiile ei nu mi-a dat Franța bogată în duh / Dacă e-n mine ceva (recunosc că e doar o scânteie) / Apoi aceasta-nvățai de la tăcutele cărți". Și Eminescu, împătimitul de cărți: "Shakespeare! adesea te gândesc cu jele / Prieten blând al sufletului meu / Izvorul plin al cânturilor tale / Îmi sare-n gând și le repet mereu / Ca Dumnezeu te-arăți în mii de fețe / Și-nveți ce-un ev nu poate să te-nvețe... / Căci tot ce simt, de este rău sau bine / Destul că simt - tot ție-ți mulțumesc / Tu mi-ai deschis a ochilor lumine / M-ai învățat ca lumea s-o citesc" (M. Eminescu - **Cărțile**).

Cartea, ca păstrătoare a valorilor eterne, a identității și memoriei ființei noastre terestre atât de vulnerabile, constituie, de asemenea, un topos de mare densitate în literatură. Semnalează aici câteva grațioase versuri călinesciene: "Am ridicat un monument care e un cartel de forță / Transparent ca o aripă de musculiță / Ușor ca balonul de păpădie / Gata să se sfarme la cel mai mic vânt ce-o adie... / Arsă de soare, hârtia devine pală / La o ploaie repede slova se spală / Cu un pic de căldură se scorojește și sună / Fiind gata să ia foc la o rază de lună / (...) dar asta-i unicul meu document, printr-un vers / Dovedesc că am existat cândva în univers / Mi-am pus sufletul într-un caiet care-adie / Fragil ca balonul de păpădie" (G. Călinescu - **Exegi monumentum**).

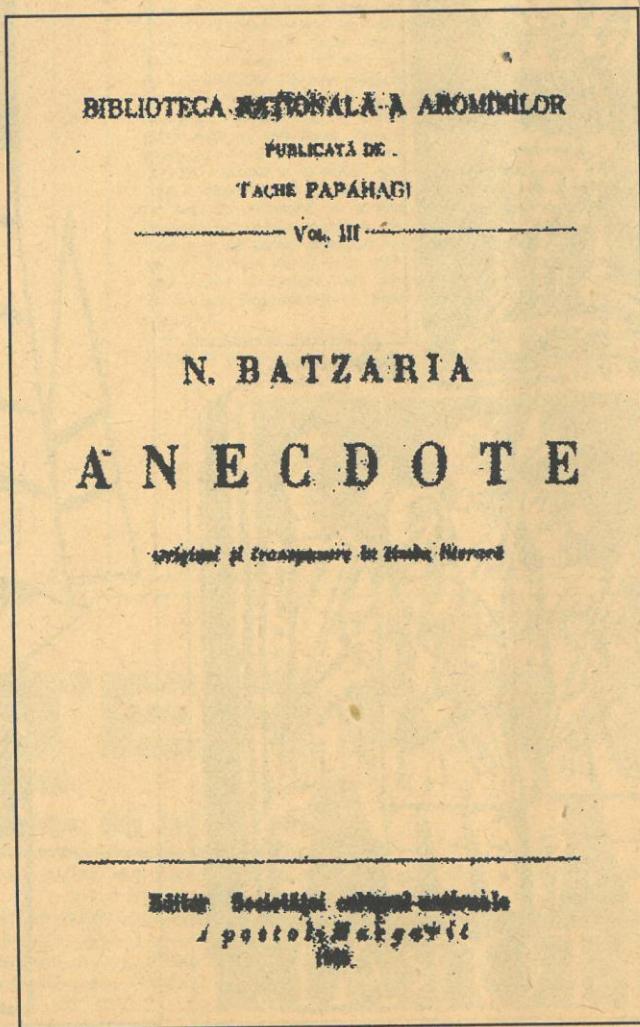
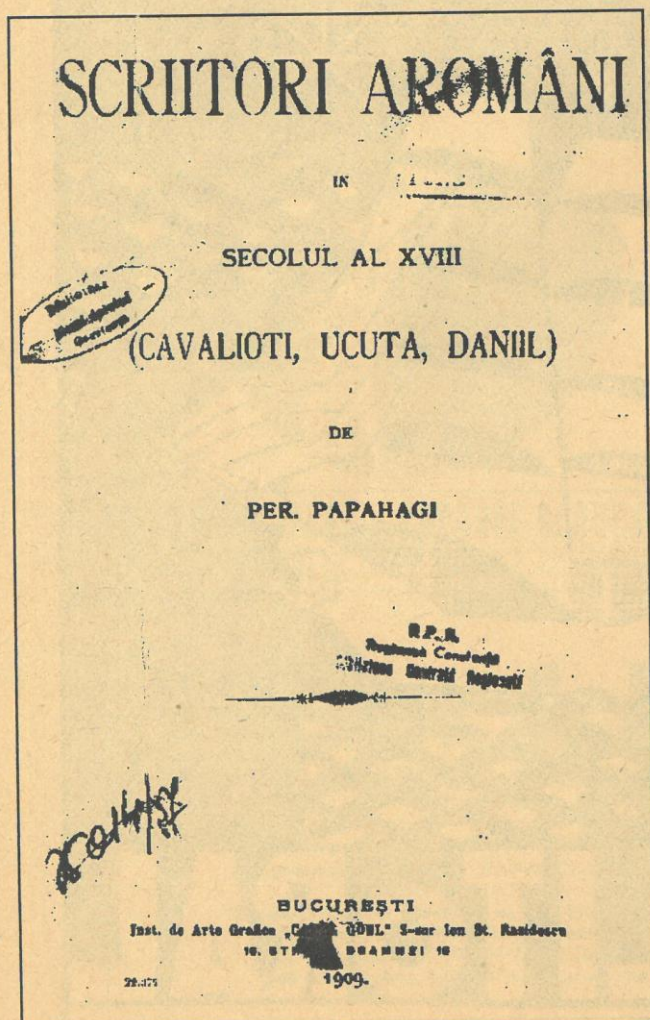
O încărcată de sensuri dureroase poezie a lui Vasile C. Voiculescu merită, de asemenea, semnalată: "Visterie dolidora de vise / Fermecată ladă a Pandorei / Unde toate duhurile-nchise / Schimbă-n aur plumbul inchișorii / Cât de veche, galbenă și roasă / Tu ne spinteci bezna suferinței / Când te-avem în mâini, misterioasă / Teacă pentru săbiile minții, stup în care slove-naripate / Cu polenul lumii încărcate / Sucle nemuririi ne-au făcut / Roi de buchi-semințe-ale ideii / Magic cosmos străns în scoarțe, zeei / Au pierit că nu te-au cunoscut" (V. Voiculescu - **Cartea**).

Acest dar tulburător, acest magic cosmos este capabil să producă în om, ca la André Gide, mutații profunde, de identitate, de esență: "Am citit cutare carte. Și după ce am citit-o, am rânduit-o în rafturile bibliotecii mele, dar în această carte era cutare cuvânt pe care nu-l pot uita. De aici, eu numai sunt așa, cum aș fi fost dacă acest cuvânt nu l-aș fi cunoscut. Forța lui vine de acolo că el n-a făcut decât să-mi dezvăluie o parte din mine, necunoscută mie însumi".

Cărțile pot provoca chiar, prin tensiune psihică, reacții de tip pur visceral, seisme organice alături de cataclisme ale gândirii, așa cum Adam Mickiewicz a leșinat terminând de compus introducerea la **Pan Tadeusz**; iar Marin Preda, în splendida trecere în revistă a lecturilor ce i-au marcat tinerețea și apoi creația, se confesează: <<Era să împachetez și să duc anticarul cărților înapoi, când mi-am dat seama că ocolisem și uitasem de **La voix souterraine**. Am deschis-o și am dat peste primele propoziții: "Je suis malade... Je suis méchant..." Era un text accesibil și am început s-o citesc. Cum nu eram obișnuit să citesc cărți atât de rele, după ce am terminat-o mi s-a făcut greață. M-am dus la baie și am vomitat. (...) Ce carte întunecată, în însăși intimitatea ei, ce șobolan acest ins pe care îl urmărisem cu speranța unei redresări, a unei raze de lumină, până spre sfârșit. (...) Totul fusese un joc, o înscenare a unui ticălos, ticăloșie de care era conștient, era propria sa natură... Da, dar nu a sa propriu-zis... A omului în general. Un deget îl arăta: ecce homo! Și autorul în spate: Eu însumi sunt la fel. Și când am citit fraza finală, că trebuie să renunțăm la dictonul pe care Socrate îl citea pe frontispiciul oracolului de la Delphi, Cunoaște-te pe tine însuși, fiindcă dacă o vom face vom descoperi în noi înșine un mizerabil, am simțit că Dostoievski însuși se prăbușea în sine făcând această descoperire, și m-am simțit rău câteva zile>>. (M. Preda - **Viața ca o pradă**).

Da, o carte poate conține infernul. Dar tot ea dă măsura sublimului. Din nou Preda: << Ceva misterios însă mi se sugera și asta era nou pentru mine. "Mizerabilii" pe care îi citeam în ultima mea vacanță la țară (mă trimisese după această carte, undeva într-o comună la treizeci de kilometri de Miroși, soția falsului librar, călătorie miraculoasă pe care am făcut-o pe jos, străbatând satele ca un pelerin), era o traducere completă și îmi domina toate lecturile de atunci. Carte puternică, având un suflu grandios pe care recitind-o mai târziu mi-a reimprospătat sentimentul de sublim care o cutreieră de la un cap la altul>>. Cartea vindecă, aduce sens, lumină: "...După câteva zile uitasem totul, fiindcă aveam în minte Dialogurile lui Descartes, care îmi sădiseră mai dinainte ideea că prin gândire putem descoperi în noi lumina. Nu umilinta, ci flacăra cugetării ne poate înălța..." (M. Preda - **Viața ca o pradă**).

O confesiune despre carte și destinul ei care scapă autorului, ia distanță față de el și se obiectivează o face Cela: "Câteodată, mă gândesc că a scrie nu înseamnă decât a compila și a ordona și că întotdeauna cărțile se scriu, uneori, singure, chiar dinainte de a începe materialmente să le scrii

ARTEA AROMÂNĂ

În luna septembrie 1993 a avut loc la Constanța manifestarea expozițională **Cărți rare, vechi și moderne aromânești**, organizată de două instituții locale, Muzeul de istorie națională și arheologie (gazdă) și Biblioteca județeană, cu sprijinul documentar al Bibliotecii Academiei Române.

Prin cele peste 200 de titluri de cărți, conservate în spațiul românesc, prin texte explicative, extrase reprezentative și fotografii, expoziția a conturat ipostaze de creație și cultură, evidențiind cu prioritate creatori de grai aromân și apoi cele mai reprezentative scrieri despre istoria și civilizația aromânilor, tipărite în România.

Vernisajul expoziției a avut loc la data de 1 septembrie 1993, când s-au împlinit 180 de ani de la apariția lucrării savantului aromân Mihail G. Boiagi, **Gramatica aromână ică macedonovlahă** (Viena, 1813), prima gramatică științifică cu litere latine, în limba maternă a aromânilor, precedând o mișcare cu tendință pur națională, în Balcani. Prigonită și distrusă, cartea ajunsese o raritate. În 1860, în Țara Românească nu exista decât un singur exemplar. De aceea, ca un "demn monument al Românilor Aurelieni" - cum o numea D. Bolintineanu, cartea va fi reeditată în 1863, la 50 de ani de la apariție, prin stăruința și cheltuiala marelui patriot Costache Negri. Și, ca pe o permanentă reconsiderare a valorii ei, va mai fi reeditată de Pericle Papahagi, în 1915, la București. Toate edițiile au fost

și chiar după ce le-ai pus la punct. Recolta senzațiilor se cerne prin ciurul miilor de găuri din cap și când se simte coaptă și la soroc, se așterne pe hârtie, și cartea se naște. Doar că după ce se naște, cartea continuă să crească - armonios sau dezordonat - și să evolueze: în capul autorului ei, în imaginația sau simțămintele cititorilor, și, desigur, în paginile edițiilor ulterioare..." (Camilo José Cela - Familia lui Pascual Durante).

În timp, obiectul sacru al vremurilor vechi se degradează, intrând în zodia nu doar a efemerului și a mercantilului, ci și a obscenului și a obiectelor considerate în ordine negativă ca fiind periculoase și deci interzise (vezi *Versetele satanice* ale lui Salman Rushdie). Literatura surprinde la modul ironic entropia cărții.

Dar poate cea mai înspăimântătoare formă a nelibertății lecturii - ce traduce o altă formă de nelibertate, aceea a gândirii - o întâlnim în utopia încărcată de premoniții a lui Orwell, *O mie nouă sute optzeci și patru*.

În universul coșmăresc în care "Războiul este pace", "Libertatea este sclavie" și "Ignoranța este putere" funcționează un alt tip de limbaj - non vorba, și un alt tip de gândire, dublândul, iar gestul de a cumpăra o carte este conspirativ, căci constituie un delict uriaș, pedepsit exemplar: crimăgândit. "Winston Smith o văzuse zăcând în vitrina unui mic magazin de vechituri, cu miros de mușcag, dintr-o mahala a orașului (...) și fusese izbit de dorința irezistibilă de a o avea (...). Aruncase o privire în susul și în josul străzii și pe urmă se strecurase înăuntru și cumpărase cartea la prețul de doi dolari cincizeci. La vremea aceea, nu o voia pentru nimic anume. O duse acasă, în servietă, cu sentimentul vinovăției". În roman, ideologia statului - teribilă ca orice ideologie totalitară - este conținută într-o carte, pe care Orwell așa o și numește: Cartea, fără alte determinări. Această carte este interzisă, dar Smith accede la ea. Se pregătește febril de lectură: "Se duse acasă, cărând după el servieta în care se găsea cartea și pe care o ținușe între picioare cât timp lucra și sub saltea cât timp dormea (...). Se așeză pe fotoliul slinos și desfăcu servieta. Scoase un volum greu, negru, legat grosolan, fără autor și fără titlu pe copertă. Tiparul arăta și el destul de neregulat. Paginile erau roase la colțuri și se desprindeau cu ușurință, ca și cum cartea ar fi trecut prin multe mâini. Pe pagina de titlu scria: Teorie și practică în colectivismul oligarhic". Parcurgând cartea, parcurgând infernul, încercând să i se opună, Winston Smith nu se salvează. O altă carte care ucide, căci Winston, iată, "câștigase bătălia cu sine însuși. Îl iubea pe Fratele cel mare". La aceste ultime cuvinte ale romanului nu se mai poate adăuga nimic.

Și totuși. Între atâtea noxe și spaime ale sfârșitului de mileniu, poate ne întrebăm uneori și noi, alături de scriitor: "Căci aveam altă salvare, contra evenimentelor vieții mele, decât literatura?" (Alain Bosquet - *Infernul tandreței*).

ADRIANA GHEORGHIU

La Pontul Axenos

Auzi cum leagănă vocele mării
neînțeleasa dulce chemare
rostogolind lumii în abis
și înălțând stih moarte popoare
eu singur stau pe malul acesta
justiit de barbarele cete
atitea păsări plâng de milenii
valul mă bate în piept amestind-mă
bruma cernii suflată pe ape
se rupe încet cu o șoaptă leagănătoare
pierdut ca Ovidiu la marginea lumii
zadarnicul plînsul mă doare
nimic nu mă mai apare de-acum
plecat ca O Jenu în ciutare
sunt cărăși cum leagănă vocele mării
misterioasa dulce chemare

Marin Marin

prezentate în expoziție.

Expunerea cronologică a documentelor, de la primele manifestări în limba maternă, până în anul 1918, a demonstrat cu prisos de elocvență parcurgerea drumului glorios al conștiinței de neam, ce își proclamă mai întâi romanitatea, apoi identitatea cu poporul român.

Cadrul cultural al primelor manifestări în scris în limba maternă a fost deschis cu *Liturghierul aromănesc* - un manuscris inedit - la Academia Română, comentat de profesor doctor Matilda Caragiu-Marioțeanu (București, 1962), considerat ca cea mai veche carte de slujbă bisericească în aromână, nedatat, nesemnă, nelocalizat, după toate probabilitățile, provenit din Albania și datând din sec. al 18-lea.

Primele tipărituri adresate aromânilor, exemplare unice în colecția de carte rară a Bibliotecii Academiei salvate prin eforturile deosebite ale cărturarului Ion Bianu, au fost evidențiate prin fotocopii; cărțile savanților formați în centrul cultural al vestitei Moscopole: *Întăia învățătură*, întocmită de prea cucernicul dascăl, predicator și protoiereu Chir Teodor Cavalioti din Moscopole, Veneția, 1770; *Noua pedagogie* a lui Constantin Ucuta, Viena, 1797; *Învățătura introducătoare* a lui Daniil Moscopoleanu, Veneția, 1802.

După aceste lumini, licărind pe altarul cărții, va rodi apoi "lumină din lumină" o gramatică ce se intitula *Măiestria ghiovășirii românești cu litere latinești*, Buda, 1809, a savantului Gh. C. Roja, lucrare evidențiată pentru rostul ei de a pregăti conștiințele pentru redeșteptarea națională în Balcani, în urma formării unui puternic curent patriotic în România, după Unirea Principatelor.

Cadrul expozițional rezervat primelor decenii ale redeșteptării a cuprins în special cărți cu caracter didactic,

căci intelectualii vremii nu aveau timp pentru literatură. Dându-și mâna, românii din nordul și sudul Dunării vor începe să-și afirme identitatea pe calea scrisului. Ca adevărat reper al înfrățirii, a fost evidențiată ediția princeps a cărții lui D. Bolintineanu *Călătorii la România din Macedonia și Muntele Athos sau Santa Agora* (București, 1863), prima carte ce aducea spre cunoaștere în Muntenia și Moldova acel popă, "fărămătură mărită din acele legiuni romane neînvinse de oameni, neînvinse însuși de secolii...". Un loc deosebit a fost rezervat Pleiadei de dascăli, ce a avut un rol deosebit în elaborarea manualelor pentru școlile românești care se deschideau în Peninsula Balcanică, începând din 1864. E cazul intemeietorilor Dimitrie Athanasescu, Andrei Bagavu, Apostol Mărgărit, C. Cosmescu, Tașcu Iliescu, Gușu Papacostea Goga, Constantin Cairetti.

În deceniile următoare, până în anul 1918, perioada la care s-a delimitat expunerea, lucrările aromânilor, atât de creație în grai matern cât și cele referitoare la istoria și civilizația neamului, devin din ce în ce mai numeroase.

Iată câteva din titlurile semnificative prezentate cronologic în expoziție: Petrescu Vangheliu, *Mostre de dialectu macedo-român*, București, 1881; Teodor T. Burada, *Poezii populare din Macedonia*; Ioan Nențescu, *De la România din Turcia Europeană*, București, 1895; Petru Vulcan, *Lilice de la Pind, Târgu-Jiu*, 1897; Pericle Papahagi, *Din literatura poporană a Aromânilor*, București 1900 și *Basmul aromân*, București 1905; N. Batzaria, *Părăvalii*, București, 1901; Ion Arginteanu, *Istoria românilor macedoneni din timpurile cele mai vechi până în zilele noastre*, București, 1904; George Murnu, *Istoria românilor din Pind. Vlahia Mare*, București, 1913; Leonida I. Boga, *Români din Macedonia, Epir, Tesalia, Albania,*

București, 1913; Marcu Beza, *Pe drumuri*. Din viața aromânilor, București, 1913.

Având în vedere perioada abordată, în spațiul rezervat contribuției aromânilor în spiritualitatea locală, un loc de cinste l-a ocupat opera integrală a poetului, publicistului și animatorului cultural Petru Vulcan, cel ce folosea pseudonimul "Picurariul de la Pind" ca semn al simțirii de baștină, de numele căruia se leagă viața culturală dobrogeană de la începutul veacului nostru.

Pentru expunere s-au folosit exemplare rare din colecțiile Bibliotecii Academiei și exemplare din colecțiile celor două instituții locale organizatoare, selecționate în urma unor riguroase investigații prin bibliografii și cataloage realizate de compartimentul de informare bibliografică al Bibliotecii județene Constanța.

Desfășurată sub egida Ministerului Culturii, manifestarea expozițională a fost concepută ca pe o chemare spre cunoaștere, și, deci, spre participare la revigorarea interesului față de acest tezaur de gând și simțire - *Cartea aromână* - în spațiul de care și-au legat existența, cu preponderență, aromânii.

Iar prezența vizitatorilor, cu mult peste așteptările organizatorilor, a confirmat ideea că acest act cultural era așteptat la Constanța atât cu interes cultural științific cât și cu interes intelectual-afectiv, stimulat spre armonia noastră, în acest spațiu de spiritualitate, mozaic bogat în culori și forme, ale cărui fragmente se potrivesc coerent și constructiv dar fără pierderea identității.

MARIA PARIZA

BIBLIOTECA MUNICIPALĂ DIN MÜNCHEN

(Fragment de jurnal)

8 nov. Vizitez călăuzită de Matei Chihaia, bibliotecă municipală din capitala Bavariei. Bayerische Staatsbibliothek se numește și este, se pare, a patra din lume ca volum de "înregistrări" (înțelegând prin asta carte, disc, benzi audio, video, manuscrise, hărți, planșe, etc.) după Biblioteca Națională din Paris, cea de la New York și Biblioteca Britanică din Londra. Este, în orice caz, prin volumul respectiv - 5 milioane de piese, cu mulțimea și varietatea colecțiilor, cea mai mare din teritoriile de limbă germană din Europa.

În 1993, urmează să-și aniverseze al 435-lea an de existență. A fost fondată în 1558 de către Ducele Albrecht V al Bavariei. La înființare, biblioteca era obișnuită prin dimensiuni dar remarcabilă deja prin calitatea "comorilor" conținute, vechimea și raritatea manuscriselor și incunabilelor. În 1803 absoarbe biblioteca din Manheim și aproximativ 150 de biblioteci mănăstirești, pentru ca din 1806 să devină bibliotecă Regală de pe lângă curțile regilor Bavariei. Din 1843, când devine bibliotecă de stat și centrală pusă la dispoziția învățătorilor și filozofilor din întreaga lume, obiect de preocupare pentru suverani luminați și duci interesați de cultură, începe istoria "nouă" a bibliotecii, stabilită în uriașa clădire din Ludwigstrasse 23, iar din 1918 ea poartă numele de astăzi.

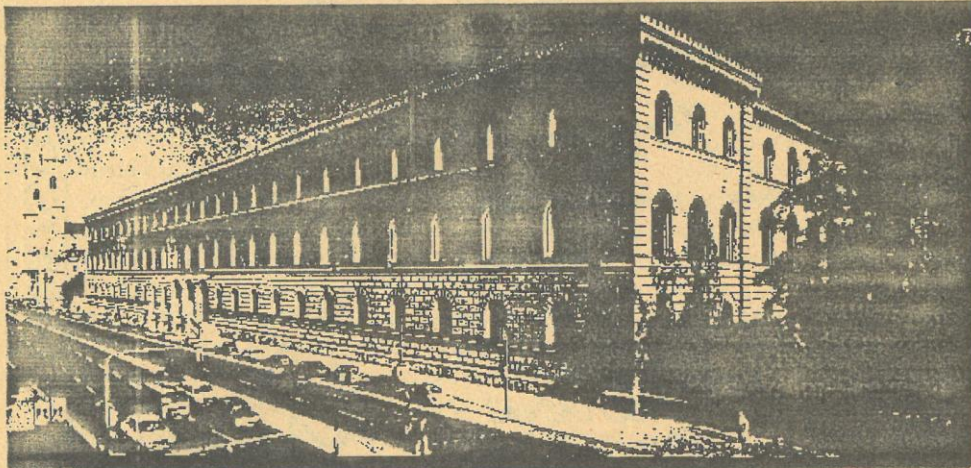
Zeci de donații, achiziții, moșteniri de la instituții sau persoane private, de mai mare sau mai mică importanță, daruri personale sau din partea unor instituții, adăugate încet-încet, de-a lungul a mai bine de 400 de ani, extinderi de spațiu, renovări, aceasta este istoria impresionantă a instituției. Nimic mai nepotrivit aici decât vorba românească despre zădărnicia de a aduna, vorbă care spune "doar n-o să iau cu mine" și mă întreb de ce. Mă gândesc că nici ei, nemții, nu au cum fi mai puțin filozofi sau mai neștiutori în privința vanității celor omenști, dar că ei par să fi descoperit, dincolo de ea, adevărul simplu că tot ce nu poți lua cu tine poți lăsa celor care vin. Că această înaintare lentă și meticuloasă mereu cu fața îndreptată spre viitor nu se explică decât prin dragoste și răspundere față de urmași, de care Cioran se plângea că lipsește la noi. Nemții n-au nici o îndoială că aceasta este "atitudinea potrivită în fața morții".

Astfel că, atunci când vrei să afli despre biblioteca lor alte date decât cele vizibile cu ochiul liber, cu generozitatea celui ce știe că are de împărtășit o experiență reușită, îți pun prompt la dispoziție o impresionantă cantitate de broșuri, pliante, foi, copii xerox, fotografii, scheme, schițe, cataloage, frumoase panouri aniversare omagiind nume de cititori.

Reții, cu admirație și invidioasă strângere

de inimă, detalii despre numărul impresionant și varietatea colecțiilor speciale, dintre care, cea mai importantă, de muzică, deține pe lângă cărți, cele 80.000 de partituri, 10.000 manuscrise originale de partituri, 10.000 de discuri, nenumărate alte înregistrări. Vezi de altfel pe abonații acestei secții aflați la etajul 1, intrând în cabinetele speciale prevăzute cu pick-up, aparat de redare video, casetofon etc., unde pot rămâne să studieze cât timp au nevoie, dicția, gestică, vocea, arta dramatică sau interpretativă a unui artist, o frază muzicală, un instrument. Tot la fel de prețios este fondul de manuscrise religioase, în privința acestora, cu peste 50.000 de asemenea comori, biblioteca aflându-se tot pe locul 4 în lume, după Paris, Londra și Vatican. Între cele 37.000 colecții de ziare, în sala de periodice - cu cele 80 de locuri de studiu - pot fi consultate 6.900 publicații în limba germană, 11.125 în limbi străine și 135 cotidiene străine ale momentului. Firește că nu m-aș descurca între ele, dar în pliantul pe care-l pot consulta ca să mă orientez cât de cât, recunosc și un "Vitorul social", pe lângă un American Journal of Hematology, un L'uomo, un Spisanie na balgarscaia Academia și chiar Romische Quartal Schrift. Au de asemenea 90.000 de "dizertații" din secolul 17-18, fără echivalent în Germania, o sală de cartografie cu peste 140.000 de hărți și 4.000 de atlase. Secția de orientalistă numără 210.000 de piese. Rarități cu adevărat: cele 100.000 manuscrise autografe, cele 12.000 de ex-librisuri, 40.000 manuscrise postume. Ca să nu mai vorbesc de ceea ce ei numesc chiar "comori", manuscrisele foarte vechi, un extras din codul de legi al lui Teodorus, de la anul 506 și manuscrisul primei poezii germane de la anul 1000.

Au, mi s-a spus, un institut de restaurare a cărții și un laborator de expertiză a hârtiei, pentru stabilirea vechimii piesei respective. Caut firește, printre rafturile cu ediții complete din literaturile străine - enciclopediile britanică, franceză, autori ordonați alfabetic etc. - români. Sunt, în ediții luxoase, în limba țării lor adoptive, cei trei mari: Ionesco, Cioran, Eliade. Un sentiment ciudat, de mândrie dureroasă, ca și

VIZITA COLEGILOR BIBLIOTECARI DIN CHIȘINĂU

Rep.: După vizita bibliotecarilor din Constanța la Chișinău, iată că, timp de aproape o săptămână, colegii noștri basarabeni, doamna directoare a Bibliotecii Municipale "B.P. Hașdeu" a Republicii Moldova, Lidia Kulicovski, doamna director administrativ Eva Roșcovan, doamna director adjunct Elena Roșca și doamna Valentina Tofaniuc, șefa Bibliotecii de Artă din Chișinău au făcut cunoștință nu numai cu secțiile Bibliotecii județene Constanța, ci cu întregul litoral românesc, punându-se astfel bazele unui schimb de experiență care, probabil, nu se va opri aici. Ce a cuprins această vizită, domnule director Dumitru Constantin-Zamfir și cum s-a ajuns la ideea acestui dialog?

D.C.-Z.: Am cunoscut-o pe doamna Lidia Kulicovski în decembrie 1992, la Sesiunea aniversară dedicată fostului meu profesor, dr. docent Dan Simionescu. Cu acest prilej, domnia sa ne-a invitat la Chișinău, pentru a pune bazele unei colaborări de specialitate între bibliotecile noastre. Am dat curs acestei invitații și, la sfârșitul lunii aprilie a.c., un grup de patru bibliotecari din Constanța ne-am deplasat peste Prut. Acolo am stabilit ca instituția noastră să ajute cu publicații românești Biblioteca Municipală "B.P. Hașdeu", deschizând astfel o filială a sa într-unul din cartierele municipiului. Pe baza acestei convenții noi am pregătit deja o primă tranșă de publicații (circa 3000 unități de evidență) care va fi predată în luna septembrie, urmând a completa acest prim lot cu încă 4-5000 unități bibliografice până în luna noiembrie, când se preconizează să se deschidă această unitate de bibliotecă.

În afara schimbului de publicații, protocolul încheiat între instituțiile noastre mai prevede realizarea de schimburi de materiale de tehnică bibliotecară, informare bibliografică, realizarea unor programe culturale comune.

Vizita colegilor de la Chișinău a constituit un util schimb de experiență. Au fost trecute în revistă etapele viitoare ale colaborării noastre și, desigur, am urmărit să le arătăm colegilor noștri municipiul Constanța, viața lui spirituală și litoralul românesc al Mării Negre.

Rep.: Spuneți-mi, domnule director, ce anume v-a impresionat mai mult vizitând bibliotecile din Chișinău și ce anume le-a plăcut la noi oaspeților noștri?

D.C.-Z.: Personal am apreciat profesionalismul colegilor de la Chișinău. Îmi este greu să spun exact ce anume le-a plăcut lor aici. Cred că au fost plăcut impresionați de mare, de aspectul litoralului; ei au afirmat că le-a plăcut biblioteca noastră (poate din complezență), deși și dânsii au bibliotecile bine organizate. Duc, însă, lipsă de carte românească și cred că în această direcție trebuie să-i ajutăm.

Rep.: Să revenim, deci, la fondul de carte pe care biblioteca noastră îl va trimite la Chișinău. Probabil aveți în vedere nu doar literatura românească, ci și literatură istorică și, poate, chiar lucrări de patrimoniu ce se adresează specialiștilor, cercetătorilor limbii române. De asemenea v-ați gândit, probabil, ca un număr apreciabil din donațiile de carte pornite din Dobrogea s-o constituie cartea pentru copii, știut fiind că biblioteca din Chișinău dispune de un număr înflorit de lucrări destinate copiilor în grafie latină - și aceasta chiar din clasicii literaturii (ca să nu mai vorbim de autorii contemporani).

D.C.-Z.: Am mai spus acest lucru, trebuie să facem eforturi ca să le oferim cât mai multe cărți și periodice românești. Vom asigura completarea bibliotecii de care vă vorbeam și care va purta numele de "Ovidius" cu noutățile editoriale românești, vom trimite, de asemenea, discuri, casete, în sfârșit, vom constitui acolo un centru de informare bibliografică referitoare la problemele economico-sociale ale Dobrogei (din trecut și până azi). Firește, acest lucru se va realiza în timp.

În privința profilului bibliotecii pe care o vom ajuta să ia ființă - el va fi (cum e și firesc) enciclopedic; încă de la alcătuirea primului lot de publicații am avut în atenție acest lucru. Aceasta înseamnă, deci, că nu vom trimite numai beletristică românească, ci vom căuta să acoperim toate genurile de literatură. De altfel lucrările selectate până acum (unele donate de cititori) sunt constituite - în afara beletristicii - din manuale de istorie, lucrări de limbă și literatură română, de istoria literaturii, publicații științifice, de artă etc.

Cartea pentru copii ocupă un loc aparte în preocupările noastre, dar, din păcate, ea este deficitară și la noi. Oricum, vom face eforturi pentru a asigura un număr suficient de lucrări destinate celor mici.

Rep.: Așadar cartea este nu numai un mijloc educativ, instructiv, ci și o sursă de comunicare spirituală și afectivă. Cred că sunt în asentimentul dumneavoastră, domnule director, să încheiem nu doar cu speranța unei colaborări fructuoase între bibliotecile noastre, a realizării unei punți afective între ele, ci și cu urarea de "bun venit pe meleagurile dobrogene" pe care o adresăm cu dragoste colegilor noștri basarabeni.

ELEONORA IOIL

BIBLIION

cum ar fi "ai mei", ajunși mari, dar nu datorită mie ci cumva, în ciuda dorințelor și posibilităților mele...

Mai departe, fără să mă avertizeze că încălcăm niște interdicții, lăsându-mă mai mult să deduc infracțiunea după felul cum desprinde funiile groase, plușate, de la intrarea în unele coridoare, Matei îmi arată sala unde dirijează de obicei Celibidache. Văd pe urmă cum sunt aduse cărțile, pe un fel de bandă rulantă. La ora când am venit noi, șase după amiaza, biblioteca este animată, atmosfera are ceva ireal, de "L'année passée à Marienbad", zgomotele surdizate și muzicalizate, lumina albă, siluete și chipuri cu culori spectrale, deși destinsă. Un domn între două vârste, cu o față boemă, asemănătoare cu a "cerșetorului -artist" din Marienplatz, vede într-o cabină un film după Kundera, pe care clandestin, l-am văzut și eu în țară, înainte de '90. Asta-mi dă sentimentul că nu sunt tocmai străină de lumea de aici, fără să-l facă însă mai puțin dureros, pe ansamblu, întregul periplu și mai puțin dificilă, la "înghițire" experiența.

Între materialele documentare destinate să te familiarizeze cu labirintul prin care umbli, o broșură de câteva pagini este prinsă între niște coperti de culoarea focului, pe care scrie Die Schicksale der Bayerischen Staatsbibliothek Während des Zweiten Weltkrieges, ceea ce vrea să spună Soarta bibliotecii în timpul celui de-al doilea război mondial. Textul însoțit de fotografii, relatează cele 4 atacuri cu bombe care au lovit clădirea din Ludwigstrasse 23, în ultimii doi ani ai războiului mondial dintre 1939-1944, transformând zidurile ei în ruine și comorile conținute în ea, în uriașe mormane de cenușă fumegândă.

Faptul că la sfârșitul războiului se mai aflau în picioare doar două încăperi din imensa clădire, și nu se știe încă proporția distrugerilor, că în 1983, la aniversarea a 425 de ani de la înființarea ei de către ducele Albrecht, biblioteca își mai adăugase o aripă și redevenise a 4-a din lume este o lecție, într-adevăr, greu de învățat. Că din iubire pentru cei ce vin, cavalerii medievali o înființaseră, înțelesesem. Dar câtă abnegație, cât sacrificiu de sine, câtă răspundere pentru moștenirea lăsată au dovedit atunci münchenezii, luptând cu flăcările să salveze fiecare pagină de carte sau manuscris, broșura de culoarea focului nu uită să povestească în detaliu, pentru oricine este dispus și capabil să învețe...

DOINA JELA

IOAN N. ROMAN - UN "ILUSTRU" DEVOTAT AL DOBROGEI

Spirit extrem de dinamic intelectualicește, autodidact în prima parte a vieții - să nu uităm că era un simplu fiu de oier săliștean, în timpul studiilor liceale de la Iași susținând și o intensă activitate jurnalistică -, Ioan N. Roman (1866-1931) avea să-și identifice viața cu ținutul pontic, N. Iorga numindu-l chiar, într-o conferință, "patriarhul" Dobrogei. Și parcimonios istoric ara atât de rezervat în aprecieri, mai ales față de persoane în viață fiind! Și totuși...

Iată, să relevăm în rândurile de față doar contribuția lui I. N. Roman - contemporanii îl vor apela "ilustrul Dobrogei" doar la câțiva ani de la stabilirea lui aici (1898) - la dezvoltarea și devenirea ca atare a dobrogenisticii moderne - și încă ar fi cu îndreptățire validată aprecierea iorghiană. Mai întâi, este vorba de un studiu fundamental și astăzi pentru specialiști - Dobrogea și drepturile politice ale locuitorilor ei, apărut la Constanța, în 1905, Tipografia "Ovidiu" H. Vurlis (160 p), urmat, doi ani mai târziu, de atât de doctul Studiu asupra proprietății rurale din Dobrogea urmat de Codul proprietății fonciară otomane din 1858 și de legile românești referitoare la proprietatea imobiliară rurală din Dobrogea, imprimat la aceeași tiparniță constănțeană (360 pp.). Sunt două lucrări esențiale, pentru cunoșterea realităților economico-juridice, politice și sociale ale Dobrogei moderne - autorul lor, "Doctor în Drept, Avocat", fiind călăuzit în scrierea lor de necesitatea relevării, documentar, a problematicii cu care se confruntau, în vremea sa, nu puțini dobrogeni - în sfera proprietății rurale și a exercitării drepturilor politice. Scriindu-le, avocatul constănțean - ani de-a rândul și Decan al Baroului tomitan - își îndeplinea nu doar o îndatorire profesională, ci, mai mult, releva una din componentele de esență ale personalității sale - aceea de intelectual patriot, devotat apărării intereselor provinciei sale adoptive, Dobrogea, și ale Țării.

Este o atitudine ce va transpune mai vârtos în anii 1918-1920, când I.N. Roman avea să fie port-draperul apărării intereselor românești în / prin Dobrogea: "În rămășița de deputați și senatori de la Iași, puțini, ca Delavrancea (...), ori apărătorul devotat al drepturilor dobrogene Ioan N. Roman, ardelean de naștere, avem îndrăzneala unei opinii, supt presiunea crescândă a centralilor" - avea să scrie N. Iorga. Însărcinat de primul-ministru Ionel I.C. Brătianu cu redactarea unui memoriu "asupra drepturilor noastre la stăpânirea Dobrogei", I.N. Roman întocmește documentul "care imprimat în grabă, a fost distribuit bărbaților politici care ne-au prezentat la Conferința de pace de la Paris"; memoriul va apărea și în "Analele Dobrogei" (și extras), nr. 4, 1922, sub titlul Drepturile, sacrificiile și munca noastră în Dobrogea față de pretențiunile bulgarilor. Întreaga acțiune patriotică din 1918 se va regăsi într-un articol publicat în nr. 1, din 1922, al aceleiași prestigioase publicații - sub titlul Amintiri și documente privitoare la Dobrogea din anul frământărilor sufletești 1918. Atât de esențială a fost activitatea sa în acel an, încât N. Iorga avea să spună, într-o conferință susținută la Constanța în 1927, că I.N. Roman a fost "Sufletul mișcării dobrogenilor refugiați la Iași în tristele clipe ce au urmat tratatului de la Buftea, mișcare ce a avut drept obiectiv împiedicarea cedării Dobrogei".

STOICA LASCU

Hartele rămase de la Costache Petrescu sunt, după ce, la răscoală, au fost impuse în ea, în care s-au înregistrat de-a valma, tot felul de însemnări relative la...
 Concluzia de el la Episcopul de Suceava, pe care tot el le prezintă, și la Comunitatea de sub președinția asumată a părintelui Chr. Zaharia, (numit, se pare, mai târziu, protopop de între Mitropolitul Grigorie al Dunăstolo-Perșaniu), și s-au alcătuit statisticele populației românești din Silistra, Ostrov și satele Beilieu, Buziac, Olina și Călugărești, Statutele Societății române de cultură și limbă din Silistra, împreună cu Regulamentul lor, (o broșură de 31 de pagini imprimată în tipografia lui C. Petrescu - Condurata & J. G. Costescu din București, călea Nagovari, Nr. 11) și în afară de acestea a Primăriei comunei urbane Stîrbești (Calarazi) în original și câte un exemplar pe hârtă reală, ce se distribuiau membrilor Societății; și în afară de acestea a Primăriei comunei urbane Stîrbești (Calarazi) în original, și câte un exemplar pe hârtă reală. Cele mai vechi din arhivă sunt cele din Registrul sen breviarului de intrare și primirea epistolelor oficiale ale Institutului școlii Române Costache Petrescu și ale Episcopului de Suceava, în care putu la an. 1865 Februarie în 28, în care se înregistră, pe o argonă, (numai primirea a trei adrese și

Pagini din Istoria culturii românești în Dobrogea

Înainte de 1877

I. N. ROMAN

CONSTANȚA
 INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE "VICTORIA"
 Strada General Labadie, 11
 1990

ÎNVĂȚĂMÂNTUL NAȚIONAL ÎN DOBROGEA

Figura de marcă a vieții culturale a Dobrogei, avocatul, omul politic, dar și poetul I.N. Roman publică în 1920, la Constanța, la Institutul de Arte Grafice "Victoria", studiul Pagini din Istoria culturii românești în Dobrogea înainte de 1877.

Lucrarea se deschide cu prezentarea unui articol numit Români din Dobrogea, publicat de agronomul și cercetătorul Ion Ionescu de la Brad în revista lui Vasile Alecsandri România Literară, în 1855, în care I.N. Roman descoperă "constatări interesante în privința stării materiale a Românilor din Dobrogea de acum 70 de ani, dar mai cu seamă în privința stării lor morale și culturale".

Ion Ionescu de la Brad aflase, de-a lungul Dunării până la Mare, 71 de sate românești "așezate la poalele codrilor și pe malul apelor"; locuitorii erau veniți din toate părțile locuite de Români, astfel că "ei alcătuiau mai în fie-ce sat o Dacie în miniatură". Se bucurau de prosperitate, dar ceea ce lipsea era "cultura sufletească și dezvoltarea națională". Cu toate acestea, în Tulcea exista școală românească în a doua jumătate a secolului al XIX-lea deoarece guvernatorul sangiacului, Ismail Kemal Bei, nu numai că permisesse învățământul în limba română, dar și apelase la ajutorul călugărului transilvănean Nifon Bălășescu să organizeze școli în satele în care nu existau.

I.N. Roman completează datele oferite de Ionescu de la Brad, considerate insuficiente, cu informații preluate de la Costache Petrescu, inițiatorul unei serioase mișcări culturale la Silistra, înainte de 1870. "Într-un caiet vechiu, cu scoarțe peștrițe, aproape desprinse din legătură, și cu hârtie groasă, rară și verzuie, având mirosul particular de mușcături, al cărților de demult, caiet "dintru ale dascălului Petre Mihail", pe care urmașii Petreștilor îl păstrează cu scumpătate, ca pe un document de familie, "inceput cu mila lui Dumnezeu cel sfânt", nu se știe când, în prima jumătate a veacului trecut, și cuprinzând însemnări date încă din 1843....". Urmează consemnarea unor date biografice ale dascălului Petre Mihail, om învățat de la Silistra, care își notează cu conștiinciozitate în caiet: "Anul 1847, Martie întâiu: m-am tocmnit la școală, ca să învăț copiii carte românească".

Pe bună dreptate I.N. Roman se întreabă: ce fel de școală era aceea: românească, bulgărească ori grecească? Limba română era limbă de predare sau numai obiect de studiu? Exista școală și înainte de 1847? Concluzionează: "Un lucru rezultă cert din toate informațiile ce avem, și anume: că dascălul Petre Mihail a condus mai târziu, la Silistra, o școală curat românească, unde a învățat pe copii până la moartea lui".

Costache, unul dintre fiii săi, va fi la rândul dascăl, de atunci înainte Costache Petrescu. În 1861, el va prelua conducerea școlii din Silistra, mai târziu recunoscută și subvenționată de statul român, "în condițiile în care a fost recunoscută și subvenționată școala din Turtucaia și cele din Macedonia". Din documentele rămase de la Costache Petrescu se poate constata cât de prodigioasă i-a fost activitatea culturală. În 1870 pune bazele "Societății române pentru cultură și limbă din Silistra". Din statutul și regulamentul societății, I.N. Roman constată că aceasta își propusese "un mare program de muncă" deoarece "învățarea limbii materne (română), conlucrarea la dezvoltarea educației naționale", "completarea bibliotecii școlii pentru folosul național" sunt scopuri cu adevărat nobile. "Memorialul Societății" dă detalii despre activitatea sa, despre legăturile cu românii din alte județe ale țării: Ialomița, Brăila, Râmnic, Galați ori Brașov.

I.N. Roman apreciază ca numeroasă comunitatea românească din Silistra; ea avea regulamentul ei, sigiliul ei cu "marca imaginii lui Romulus și Remus".

Cele trei instituții românești din Silistra: "Eforia", "Societatea" și Comunitatea bisericească aveau un scop comun: "cultivarea sentimentelor românești prin școală și biserică, și răspândirea învățării de carte și spiritului de ordine printre Români dobrogeni".

Capitolul referitor la "câteva statistici dobrogene" cuprinde o statistică a lui Ion Ionescu de la Brad, publicată în "Journal de Constantinople", privind numărul familiilor românești din Dobrogea-veche, care sunt pe primul loc ca însemnătate numerică; statisticile lui Costache Petrescu din 1870 nu par a fi complete, în opinia lui I.N. Roman, deși ele oferă până chiar nume de familie ale românilor; aceleași observații sunt valabile și pentru "Populația românească a Beilicului din 1873" și "Populația românească a Ostrovului în 1874".

Evenimentele politice au făcut ca în jurul anului 1876 activitatea Societății culturale din Silistra să se diminueze.

În 1878 Costache Petrescu este numit institutor în Constanța, iar în 1879 el inaugurează prima școală românească din oraș, în prezența autorităților. După modelul școlii de adulți din Silistra deschide una asemănătoare în 1880 "în localul de pe strada Traian".

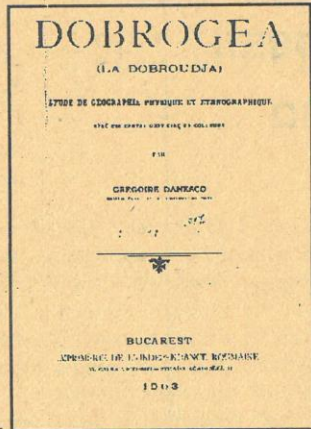
Mai Târziu, în 1882 "dascălul Costache", cum era numit, devenea translator oficial al Prefecturii Constanța. Povestea prietenilor cu nostalgie despre Silistra, "singurul liman de scăpare al naționalității române din dreapta bătrânului Danubiu, naufragiată de vânturile sorții și strivită de atâtea elemente străine".

I.N. Roman încheie prezentarea activității celor "două generații ale unei modeste familii românești din Dobrogea", considerând că "viața lor a fost închinată unei misiuni" al cărei rezultat a fost deșteptarea "printre conrații lor români a conștiinței naționalității lor și ferindu-i de desnaționalizare". Modestă aparent, contribuția lor este fără îndoială importantă pentru că vremurile le-au fost potrivnice.

CORINA-MIHAELA APOSTOLEANU

= CĂRȚILE DOBROGEI =

D OBROGEA (LA DOBROUDJA)"

de GRIGORE DĂNESCU

Lucrare de doctorat (cu o dedicație adresată lui Spiru Haret, ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice), volumul "Dobrogea (la Dobroudja)" - București, Imprimerie de l'Independence Roumain, 1903 -, de Grigore Dănescu, autor al dicționarelor geografice ale județelor Tulcea (1895) și Constanța (1897), premiate de Academia Română, cuprinde un studiu de geografie fizică și altul de etnografie. Remarcăm faptul că lucrarea debutează cu o Bibliografie a Dobrogei (prima întreprindere de acest fel, din câte cunoaștem), împărțită în șapte secțiuni: A. Călătorii, ghiduri, relatări militare, generalități; B. Geologie și mineralogie; C. Geografie fizică; D. Geografie politică; E. Geografie economică; F. Geografie istorică; G. Geografie militară; Cartografia a fost evidențiată separat, cu trei secțiuni: veche, medievală și modernă.

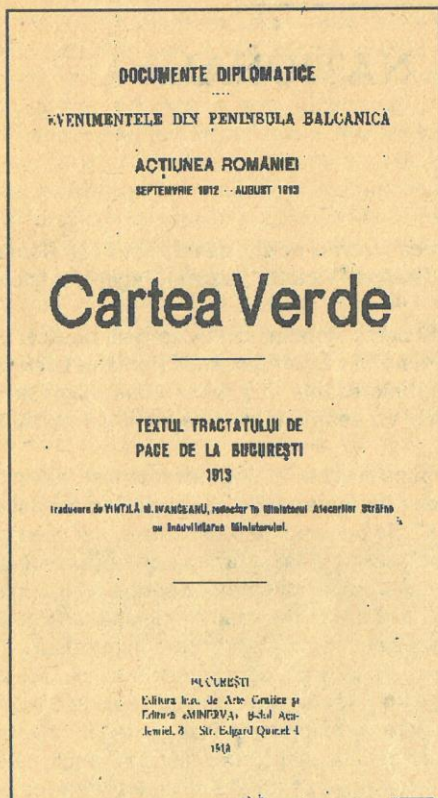
Grigore Dănescu realizează în secțiunea Etnografie, o interesantă clasificare a spectrului etnic dobrogean de la 1900. El distinge mai multe elemente etnice: A. latin (români: 118.000 persoane; italieni: 1.391; francezi: 121; belgieni: 11); B. greco-albanez (greci: 8.445; albanezi: 576); C. germanic (germani: 8.566; englezi: 66; elvețieni: 10; danezi: 9; norvegieni: 3); D. slav (bulgari: 38.439; ruteni: 13.680; lipoveni: 12.801; polonezi: 127; muntenegreni: 124; sârbi: 58); E. mongol (turci: 12.146; tătari: 28.670; găgăuți: 3.832; unguri: 675); F. alte elemente (evrei: 4.654; armeni: 2.749; țigani: 2.252; persani: 4).

Lucrarea lui Gr. Dănescu, densă ca material științific și convingătoare în concluzii, se constituie, neindoielnic, într-o remarcabilă contribuție la cunoașterea Dobrogei, străveche provincie românească.

Autorul încheie: "România pune în joc cu ardoare toate mijloacele, tot capitalul, toate liniile ferate, toate serviciile maritime pentru a dezvolta această provincie, creația sa favorită. Această acțiune va ridica prestigiul nu numai al Dobrogei, ci și al întregii Români". (Menționăm că lucrarea lui Gr. Dănescu a primit girul, pentru publicare, al vice-rectorului Academiei din Paris, O. Gréard și a fost admisă, pentru susținere a doctoratului, de către decanul Facultății de litere al Universității din Paris, A. Croiset).

MARIAN MOISE

C ARTEA VERDE - TEXTUL TRATATULUI DE PACÈ DE LA BUCUREȘTI - 1913

Volumul, apărut la București, Editura Institutului de Arte Grafice și Editura "Minerva", în 1913, cuprinde, în fapt, două părți distincte: Acțiunea României - septembrie 1912 - august 1913: Documente diplomatice și partea a doua, textul *Tratatului de pace de la București* care va marca sfârșitul războaielor balcanice. Din prima parte reiese interesanta activitate diplomatică a României, care avea în frunte, ca ministru al Afacerilor Străine, pe ilustrul cărturar și om politic Titu Maiorescu, dispunând la rândul său de o echipă de diplomați talentați și patrioți: la Londra, pe N. Mișu, la St. Petersburg pe Nano, la Sofia, D.I. Ghika, la Roma, Penescu, la Berlin, Beldiman, la Paris, A. Em. Lahovary.

Toată corespondența ilustrează preocuparea României pentru stabilizarea situației din Balcani dar și pentru asigurarea unui echilibru strategic care să nu dăuneze sau să afecteze interesele României în zona amintită. Totodată, România încearcă să-și asigure frontierele de sud, în speță, Dobrogea și face cunoscut Bulgariei, în termeni limpezi, că România nu va fi indiferentă față de modul cum se va sfârși războiul. Al doilea aspect, care reiese clar din toate telegramele diplomatice din marile capitale europene, este acela că România încearcă, prin toate mijloacele, să-și rezolve diferendul teritorial cu vecina de la sud, exclusiv pe cale diplomatică. De altfel, în Raportul înaintat Regelui Carol I, la 11 iulie 1913, de către Titu Maiorescu, se spune: "intenția... este clară: 1. de a asigura Dobrogei noastre o frontieră militară, adică Turcuia-Dobrici-Balcic, cu numărul de kilometri necesar la apus și la miazăzi, deoarece pentru Bulgari, care au atacat pe proprii lor aliați, convențiile internaționale nu par a avea destulă însemnătate; 2. de a participa la Tratatul care va regula împărțirea teritoriilor cucerite de la Turci, fie că acest Tratat se va încheia numai între noi, actualii beligeranți, fie că va fi supus unui Congres general european".

Desfășurarea ulterioară a evenimentelor a dovedit că România a avut pe deplin dreptate. Intervenția militară a României (care, după cum se recunoaște, nu a provocat nici distrugerii, nici atrocități), va grăbi sfârșitul războiului și încheierea păcii, eveniment care va avea loc în capitala României.

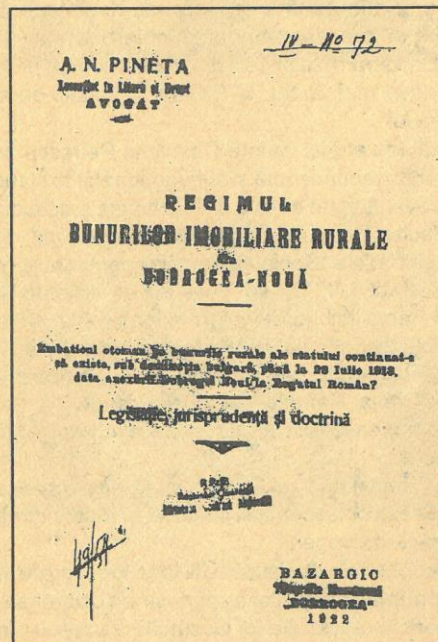
În preambulul tratatului, care cuprinde zece articole, sunt cuprinși miniștrii plenipotențiar pentru încheierea tratatului de pace: ai României: Titu Maiorescu, Al. Marghiloman, Take Ionescu, C.G. Dissescu, C. Coandă, C. Christescu; ai Greciei: E. Venizelos, D. Panas, N. Politis, A. Exadactylos, C. Pali; ai Muntenegrului: S.Y. Vucotici, I. Matanovici; ai Serbiei: N. Pașici, G. Ristici, M. Spalacoivici, K. Smilianici, D. Calafatovici; ai Bulgariei: D. Tonceff, I. Ficeff, S. Ivancioff, S. Radeff, C. Stancioff. În articolul întâi al tratatului se menționează că după ratificarea acestui document, pacea și prietenia vor domni între statele semnatare.

Articolul al doilea este consacrat delimitării graniței dintre Bulgaria și România și precizează formalitățile pentru urmărirea punerii în aplicare a celor hotărâte. Noua graniță pornea "din sus de Turcuia ca să ajungă la Marea Neagră la Miazăzi de Ekrené". Articolele trei și patru cuprind delimitarea graniței dintre Bulgaria și Serbia, iar articolul cinci, dintre Bulgaria și Grecia; articolele șase și șapte cuprind date despre retragerea trupelor bulgare din garnizoanele unde se aflau în momentul semnării tratatului de pace, în vechile garnizoane și trecerea armatei bulgare pe picior de pace. Se specifică faptul că evacuarea teritoriului bulgar, atât cel vechi cât și cel nou, va începe imediat după demobilizarea armatei bulgare și se va sfârși în cel mult cincisprezece zile. Articolele opt și nouă prevăd condițiile de predare reciprocă a prizonierilor de război precum și dreptul diferitelor armate de a rechiziționa, contra cost, diferite materiale și alimente, pe timpul ocupației teritoriilor bulgare; articolul zece încheie tratatul de pace, precizează condițiile de ratificare și cuprinde semnăturile miniștrilor împuterniciți de suveranii statelor respective cu ducerea tratatului de pace și data semnării: 10 august 1913.

Mai există un Protocol anexat articolului doi al Tratatului de pace, care cuprinde descrierea și noul traseu al graniței româno-bulgare. Considerăm necesar, în încheiere, să menționăm părerea parlamentarului britanic Eduard Grey referitor la acest tratat: "este opera politică cea mai meritorie ce s-a făcut în ultimul timp. (...) Guvernul și opinia publică engleză sunt foarte mulțumite că Tratatul de la București a pus capăt unui conflict care era un scandal european, mai cu seamă după atrocitățile comise, de care s-au făcut vinovați, cu excepția României, toți beligeranții..."

În presa engleză, prin "Evening Standard", afirma răspicat: "...acest echilibru parțial este, poate, cea mai bună garanție a păcii într-o parte a lumii unde pacea nu este niciodată definitivă sau completă".

GELU CULICEA

R EGIMUL BUNURILOR IMOBILIARE RURALE DIN DOBROGEA-NOUĂ

de A.N. PINETA

Autorul acestei lucrări (apărută la Bazargic, Tip. Musulmană Dobrogea, 1922), licențiat în litere și drept, și-a propus să lămurească, fără părtinire și în interesul adevărului științific, regimurile funciare rurale otoman, bulgar și român care s-au succedat în Dobrogea Nouă. După cum el însuși menționează, nu a dat și nu a căutat soluții pentru o reglementare echitabilă a drepturilor reale imobiliare rurale în acest ținut, deoarece aceasta nu a fost intenția lucrării mai sus amintite, soluțiile fiind așteptate de la cei cu competențe în domeniu. A.N. Pineta, avocat de meserie, avertizează totuși oamenii politici de faptul că, în 1922, nu mai sunt condițiile politice și economice din 1914 și că problema agrară își așteaptă rezolvarea și în Cadrilater.

Studiul efectuat de autor are ca subtitlu: *Legislație, Jurisprudență și doctrină* și beneficiază de o prefață și o introducere în care sunt expuse motivele pentru care a publicat această lucrare, evidențind în primul rând faptul că, cu cât specialiștii vor trece la elaborarea unei legislații adecvate, cu atât se vor rezolva probleme ce privesc siguranța averii statului și a populației rurale din Cadrilater.

Lucrarea cuprinde trei părți: *Regimul funciar otoman, Regimul funciar bulgar și Regimul funciar român*. Spicium din capitolele părții I - referitoare la regimul funciar otoman: Legea otomană despre pământuri, cele cinci categorii de pământuri etc. Partea a doua este mai bogată și conține 16 capitole, dintre care amintim: Bunurile emigranților, Constituția (este vorba de Constituția bulgară din 1879), Legea pentru colonizarea pământurilor nelocuite din Bulgaria, Legea pentru determinarea pământurilor și pășunilor statului, Legea pentru înlocuirea documentelor turcești pentru drepturi de proprietate de acte notariale, diverse legi cuprinzând norme privitoare la drepturi reale imobiliare sau prin care se desființează anumite deosebiri stabilite de legislația otomană între diferitele categorii de pământuri. În sfârșit, în partea a treia a lucrării (Regimul funciar român) sunt redată: Legea de organizare a Dobrogei Noi din 1 aprilie 1914 (raportul comitetului delegațiilor secțiilor Camerei, dezbateri parlamentare), cuprinsul capitolului VI al legii, în al cărui articol 109, legiuitorul român din 1914 scoate de sub regimul legislației bulgare proprietatea de orice natură din Dobrogea de sud, supunând-o legilor în vigoare în regatul român. Legea din 1914 va fi înlocuită de Legea pentru organizarea Dobrogei Noi din 26 iulie 1921 și Regulamentul respectiv din 20 septembrie 1921.

Toate aceste probleme de legislație rurală în noile ținuturi ale regatului român sunt analizate cu minuțiozitate de autorul studiului, concluziile la care ajunge în încheiere constituind un veritabil semnal de alarmă dat de un specialist în științele juridice, organelor competente ale statului român, pentru a trece la rezolvarea multor probleme care nu mai corespundeau momentului istoric și politic. Menționăm că lucrarea, la sfârșit, cuprinde și o listă cu omisiuni din text și erată. După cum singur mărturisește autorul în încheiere, comparând lucrarea lui cu alte asemenea în domeniul dezbătut, se va vedea "contribuția (lui), prin prezentul studiu, la cunoașterea adevăratei așezări legale a bunurilor imobiliare din Bulgaria și Dobrogea Nouă".

GELU CULICEA

Q UADRILATERUL DOBROGEAN

de B.G. ASSAN

Autor al unor lucrări cu caracter tehnic precum *Industria morăriei în România* sau *Cestiunea iluminatului Capitalei*, inginerul B.G. Assan este și pasionat de istorie, lucru dovedit prin publicarea, în 1912, a volumului *Quadrilaterul Dobrogean*.

Structurată în douăzeci de capitole, cartea se deschide cu un răspuns dat istoricului A.D. Xenopol, referitor la Cadrilaterul dobrogean, ca urmare a unui articol apărut în "La Roumanie" și cu care autorul nu este de acord întru totul. Apoi, pe parcursul a câteva capitole, este făcută o analiză amănunțită asupra Cadrilaterului din punct de vedere economic, administrativ, politic, militar și strategic. Celelalte capitole ale lucrării sunt scurte articole semnate de: C. Banu: *Drepturile României în Balcani sunt incontestabile* (în care se afirmă: "Dobrogea nu este pentru noi o compensație teritorială în schimbul Basarabiei. Schimb de pământ locuit de Români n-am făcut și nu vom face niciodată"); Vasile Pârvan: *Stăpânirea Mării Negre*; prof. N. Basilescu: *Idealul național* (în care autorul deplânge lipsa de patriotism, de naționalism în România, unde în școli se învață doar arta de a ajunge repede și fără muncă la onoruri și demnități, la averi, la toate satisfacțiile unei vieți ușoare).

Dincolo de patetismul unor afirmații, de exagerarea unor declarații sau a unor exprimări dure, toți cei care au contribuit la apariția acestei cărți sunt animați de înalte sentimente patriotice, demne de tot respectul, ce sunt exprimate, să nu uităm, într-o perioadă în care ținutul Balcanilor era asemenea unui butoi cu praf de pușcă cu fitilul aprins. Cuvintele fostului ministru de externe al Franței, savantul academician Hanotaux, folosite de autorul lucrării drept prefață, sunt, considerăm, potrivite ca încheiere a prezentării noastre: "Sunteți primul născut între toate micile state din extremitatea Europei și aveți dreptul să cereți o situație preponderentă față de micile țări ce vă înconjură".

GELU CULICEA

Caracterizată sumar, Noua enciclopedie britanică, editată în 1992 la Chicago, este alcătuită din 32 volume grupate în două secțiuni: a) Micropaedia (vol. 1-12), care inserează referințele în ordine strict alfabetică și Macropaedia (vol. 13-29), cu expunere alfabetică-tematică. Indexul alfabetic general în două volume și Propaedia completează corpul propriu-zis al actualei ediții.

O noutate în lexicografia modernă o constituie "Propaedia" (745 p.), un adevărat fir al Ariadnei pentru cititor, în complicata și savanta alcătuire a acestei lucrări, impresionantă sub toate aspectele.

Cele zece categorii tematice propuse de editori (materia și energia; pământul; viața pe pământ; viața umană; societatea umană; arta; tehnologia; religia; istoria umanității; domeniile cunoașterii), cele 40 de diviziuni și 176 subdiviziuni care alcătuiesc Micropaedia precum și cele 29 de secțiuni alfabetic din Micropaedia sunt sistematizate în Propaedia, pentru beneficiul maxim al celor interesați. Întreaga arhitectură a enciclopediei se regăsește aici la sfera de bază. Fiecare din cele zece secțiuni enumerate e precedată de o introducere în domeniu, urmată de respectivele diviziuni și subdiviziuni, fiind astfel etalată suma noțiunilor și explicată modalitatea de acces la acestea.

Se recomandă, de asemenea, consultarea prealabilă a Indexului în două volume, cu 2126 pag. și peste 400.000 referințe, pentru ca depistarea informațiilor să fie completă și ușor accesibilă.

Reper istoric. Prima ediție a Enciclopediei britanice apare la Edinburgh, Scoția, în 1768-1771, în trei volume și 2689 pagini, cu titlu complet Encyclopaedia Britannica or a Dictionary of Arts and Sciences.

Continuu revizuită și îmbunătățită, Britannica ajunge în 1974 la cea de a XV-a ediție, care se află la baza actualei formule redacționale, substanțial modificată față de cele precedente.

Cititorii dornici să știe mai mult despre începuturile și reușitele lexicografiei găsesc o sinteză excelentă a subiectului în vol. 18, la pag. 257-286, sub titlul "Encyclopaedias and Dictionaries".

Recenta ediție, din 1992, se dedică "lui George Bush, Președintele Statelor Unite ale Americii și Majestății Sale Regina Elisabeta a II-a a Angliei"

World Data Annual 1992 (910 pag.) aduce "la zi" informația, oferind fapte, date, întâmplări care au survenit după predarea la tipar a enciclopediei. Cronologia anului 1991, dinamic și plin de surprize, cu care se deschide volumul, rememorează pentru cititori evenimente care au schimbat fața lumii: dizolvarea Pactului de la Varșovia înființat în 1955, dezmembrarea Iugoslaviei, vizitarea Japoniei de către președintele Gorbaciov, numirea primei femei prim-ministru în istoria guvernului francez în persoana lui Edith Cresson, câștigarea de către Elian, prin referendum, a președenției Republicii, puciul de la Moscova (din 19 august), amintind că primejdia totalitarismului este încă operantă, renunțarea de către Gorbaciov la postul de Secretar general al P.C.U.S. și ulterior la funcția, devenită formală, de președinte al Uniunii Sovietice, după ce statele componente își declaraseră independența unul câte unul, instituirea embargoului asupra Iugoslaviei.

World Data Annual ne informează, de asemenea, despre biografii celebre, premii Nobel, crize bancare, protecția mediului, industria de vârf, demografie și protecție socială, arte și sport. Pe scurt imaginea unei lumi în mișcare. Sunt înfățișate apoi națiunile planetei, cu date și cifre. Găsim numeroase referințe despre România, cum ar fi de exemplu, moștra care ne favorizează comparația cu propria noastră percepție asupra faptelor: "În contrast cu convulsile anului precedent, România a beneficiat de un calm politic relativ. Guvernul Roman a continuat să implementeze programul de reformă economică rapidă, păstrând de înfruntat rezerva conservatorilor din propriul partid și reticențele președintelui Iliescu". O nouă constituție, care garantează drepturile cetățenești și consfințește economia de piață a fost adoptată de Parlament pe 21 noiembrie și supusă referendumului pe 13 decembrie. Documentul, aprobat de peste 77% din votanți a întâmpinat opoziția minorității maghiare.

Concomitent cu Enciclopedia, este lansată și lucrarea cartografică Britannica Atlas (519 p. hărți, grafice, indexuri, diagrame, legende, simboluri, tabele statistice), impecabil sub aspect grafic și cu explicații în cinci limbi: engleză, franceză, spaniolă, germană, portugheză.

Hărțile, realizate cu mijloace tehnice ultramoderne pentru crearea impresiei de relief, conțin detalii despre localități, râuri, fluvii, lanțuri de munți, alte caracteristici de geografie fizică și economică și facilitează comparații între diferite zone ale globului.

În cadrul Indexului alfabetic pe țări, România figurează cu 47 localități scotite cele mai importante, printre care și orașul Gheorghe Gheorghiu-Dej, de fapt Onești, denumire la care s-a revenit cu peste un deceniu în urmă. E o dovadă că datele "la zi" mențin țara noastră pe locul ei fix din ariergardă.

STELA MOTOC

The New
Encyclopædia
Britannica
Volume 1
MICROPAEDIA
Ready Reference

ENCYCLOPAEDIA UNIVERSALIS

Rod al colaborării a peste 4000 de autori - personalități de seamă ale timpului nostru - a peste 350 de consilieri științifici (între care și Mircea Eliade), Encyclopaedia Universalis, apărută la Paris în 1992, a fost primită de public cu un interes ce a dovedit din plin calitatea rezultatului unei munci de asemenea amploare.

Fidelă moștenirii din Epoca Luminilor, "Enciclopediei franceze", al cărei inițiator era Diderot, actuala ediție - revizuită și adaptată la realitățile de azi - face sinteza cunoștințelor din zilele noastre și propune o proiecție asupra viitorului. Structura sa originală permite, prin cele 30 de volume organizate pe trei niveluri: Thesaurus-Index, Corpus și Symposium - o apropiere progresivă, detaliată, multiplă și globală a problemelor.

Prima parte, intitulată Thesaurus-Index, deschide porțile multiple și nebănuite ale acestei arhitecturi gigantice. Cele 4 volume ale sale constituie indexul complet al "Enciclopediei Universale". Acest index trimite prin cele aproximativ 52000 de intrări pe domenii - nu numai la articolele din Corpus sau Symposium, ci și la acele notițe din chiar Thesaurus (în număr de 16000) care conțin datele esențiale ale anumitor noțiuni, permițându-ne să profităm din plin de bogăția de informații.

Prin întreaga lui structură, ca și prin cele 50 de "ghiduri de lectură" (una din marile noutăți ale actualei ediții), Thesaurus îl ajută pe utilizator să stăpânească mai bine masa imensă a noțiunilor cuprinse în Enciclopedie, constituind - practic - calea de acces către aceasta.

După cum o indică numele, Corpus-ul constituie însuși corpul lucrării. Cele 23 de volume ale sale nu se ocupă de cuvinte, ci de subiecte. Pentru fiecare dintre ele, o ordine riguroasă ce pornește de la general la particular permite, mai întâi, o privire de ansamblu, apoi aprofundarea subiectelor.

Ample bibliografii urmate de Corelări (titluri de articole ce pot fi consultate în mod complementar) precum și o rubrică de Dezbateri deschise (pentru problemele intermedeiate pe presupuneri) completează noțiunile de bază din Corpus - articolele cuprinse aici aduc elementele de bază.

Cele trei volume Symposium constituie privirea de ansamblu a Enciclopediei asupra lumii de azi și de mâine. Primele două volume, Mize se sprijină pe noile achiziții în domeniul cunoașterii și pe un anumit număr de lucrări sau analize în curs. Ele încearcă să prezinte, în 8 secțiuni și 180 de articole scrise de eminenți savanți francezi și internaționali, cercetările de vârf, noile perspective, promisiunile presecolului XXI.

Al treilea volum, Cifrele lumii, adevărat Atlas statistic mondial, aduce repere indispensabile pentru înțelegerea viitorului prin prisma datelor cifrate cele mai complete și recente.

Zece Atlase de format mare - adevărate lucrări de referință și de cultură - vor recompensa efortul lectorului de a le parcurge nu doar prin datele conținute cât mai ales prin extraordinara serie de imagini, planșe, tablouri, desene, hărți, toate având o putere vizuală deosebită, permițând - prin intermediul imaginilor frapante - o percepere rapidă, o înțelegere mai bună a fenomenelor. Ele abordează diverse domenii: astronomie, arheologie, arhitectură, geografie, cucerirea spațiului, expedițiile cele mai cunoscute care au schimbat fața lumii, istoria mondială, diversele aspecte ce țin de oceanografie, literatura și religiile, invitându-ne la pasionante călătorii în Univers, în timp și spațiu, în cultura lumii etc.

Peste 31.500 de pagini, mai bine de 30.000 de ilustrații, grafice, desene și hărți, peste 85.000 de lucrări de referință cuprinse în rubricile bibliografice sunt doar câteva din cifrele ce caracterizează monumentală arhitectură a "Enciclopediei Universale". Dacă la acestea adăugăm aprecierile luate din presa franceză, considerăm că prezentarea lucrării este completă.

LE FIGARO: "Deviza Enciclopediei Universale nu este aceea de a ști totul, ci de a înțelege totul".

L'EXPRESS: "Encyclopaedia Universalis este acea lucrare ce va permite omului să pună și să-și pună întrebările fundamentale".

FEMME PRATIQUE: "Ea este Rolls-Royce-ul genului".

LA GAZETTE DE LAUSANNE: "Mai mult decât o publicație, este o lucrare cu totul deosebită de cele ce aparțin aceluiași gen".

LE SOIR: "Un cadou somptuos... pentru cel ce are, într-adevăr, dorința de a ști".

LIRE: "În mod sigur actuala lucrare este cea mai pasionantă din domeniul lucrărilor de referință".

LA VOIX DES PARENTS: "Pe scurt, este vorba de un adevărat monument al cunoașterii, adaptat la întrebările pe care și le pune omul secolului XX".

ELEONORA IOIL

ENCYCLOPÆDIA
UNIVERSALIS
CORPUS
ENCYCLOPÆDIA UNIVERSALIS. EDITEUR À PARIS.

CHILDREN'S BRITANNICA

Variaanta pentru copii a prestigioasei Enciclopedii britanice a fost lansată în anul 1960. Edițiile următoare au apărut succesiv în 1969, 1973 și 1988, fixându-i-se apoi apariția anuală din 1989.

De curând a intrat în colecțiile Bibliotecii județene Constanța ediția 1988-1992, revizuită și adusă la zi, editată în Marea Britanie. Cele 20 de volume (19 volume de text și un atlas geografic al lumii cu propriul lui index alfabetic plus volumul 20, care reprezintă Indexul general alfabetic al întregii lucrări) sunt orânduite alfabetic, de la A la Z, volumul 1 deschizându-se cu noțiunea "aardvark", cu explicația "specie de urs african". Textul este amplu ilustrat cu desene, grafice, diagrame, reproduceri de artă, imagini cu specii rare din flora și fauna planetei. Indexul din vol. 20, alcătuit din 600 pagini, oferă cheia tuturor informațiilor din corpul enciclopediei, precum și alte informații succinte care n-au fost socolite destul de importante pentru a fi inserate între subiectele de bază, dar nici atât de lipsite de importanță pentru a putea fi omise. De exemplu, marele pictor român Constantin Brâncuși, căruia i s-a rezervat un articol special în cadrul ordinii alfabetice respective, figurează în Index, la pag. 83, cu explicația: "sculptor român (1876-1957), inițiator al sculpturii moderne abstracte caracterizată printr-o formă simplă și elegantă... A lucrat la Paris din 1904, devenind cetățean francez". Alte informații despre Brâncuși se întâlnesc în articolul "Sculptură" (vol. 15, p. 290): "Sculptorul român Brâncuși a vrut să dea expresie ideii de rugăciune, astfel că a sculptat în lemn coloane înalte și zvelte care se îndreaptă spre cer asemenea marilor catedrale".

Între repererele alfabetice amintite, eventualii cititori români găsesc în vol. 15, pag. 123-126, informații despre propria lor țară: poziția geografică, vecinii, evoluția istorică, bogății naturale, orașe importante. Printre puținele menționate figurează București, Brașov, Constanța. Referiri tangențiale la subiectul "România" pot fi delectate în vol. 2, p. 182 la articolul "Bacanii", vol. 3, p. 255, la articolul "Bulgaria", vol. 19, pag. 138, 142, 149, 156 privind implicarea în cele două războaie mondiale.

Cu articol separat este menționată în vol. 3, pag. 235-236 capitala București: "Înainte de cel de-al II-lea război mondial Bucureștiul era cunoscut ca un Paris al Estului datorită arhitecturii lui magnifice, largilor bulevarde mărginite de copaci, multelor lui parcuri și cafelele în aer liber". Ilustrația color care susține acest articol de enciclopedie prezintă "enormul palat prezidențial construit de Ceaușescu". Cititorii au înțeles, desigur, că e vorba de Casa Poporului.

Comparativ cu alte state europene, României i se rezervă un spațiu restrâns, fiind omise cu totul mari personalități ca Mihai Eminescu, George Enescu, Mircea Eliade ș.a.

Fiind vorba de o lucrare destinată copiilor, literatura este un capitol generos. Se menționează că primele cărți pentru copii erau manuale scrise de călugări și conțineau conversații imaginare în latină pentru facilitarea însușirii acestei limbi. Tenta moralizatoare era implicită. Printre cărțile foarte îndrăgite încă de la apariție figurau Robinson Crusoe (1719) de Daniel Defoe, Călătoriile lui Gulliver (1728) de Jonathan Swift, poveștile lui Charles Perrault tipărite în Franța în 1698, poveștile Fraților Grimm, scrierile lui Lewis Carroll. În volumul 4, la paginile 219-228 este inserată o amplă bibliografie selectivă a literaturii pentru copii, cele mai multe fiind cunoscute și cititorilor din România.

Formidabilele aventuri ale cunoașterii pe care enciclopedia universală Children's Britannica, o adevărată bijuterie de artă tipografică, le oferă la nivelul de înțelegere a copiilor, îl lasă pe beneficiarul român cu insatisfacția de a fi întâlnit, în cele peste 6000 de pagini, prea puține nume de mari personalități și contribuții românești care au îmbogățit patrimoniul universal al cunoașterii.

Să mai adăugăm că pentru cititorii care au depășit stadiul copilăriei se editează din anul 1934 Britannica junior, care din anul 1963 își schimbă numele în Britannica Junior Encyclopaedia.

STELA MOTOC

CHILDREN'S
BRITANNICA
Volume 1
Aardvark to Argentina
Encyclopædia Britannica, Inc.
AL: CHICAGO: GENEVA: LONDON: MADRID: MANILA
NEW YORK: SEUL: SINGAPORE: TOKYO: TORONTO

J OSEPH A. SCHUMPETER. CAPITALISM, SOCIALISM AND DEMOCRACY (1976, 431 p.)

Cunoscute de multă vreme în literatura de specialitate apuseană, lucrările lui J.A. Schumpeter și-au făcut intrarea în România, în versiuni integrale, abia după anul 1989.

Renumitul economist și sociolog s-a născut în Moravia, a făcut studii la universitățile din Viena și Harvard. O perioadă scurtă a fost ministru de finanțe în guvernul austriac.

Prima ediție a cărții *Capitalism, Socialism and Democracy* (1942, reeditată ulterior) amplu dezbătută încă de la apariție, a influențat în mare măsură teoria economică. Aici autorul a lansat ideea că modelul capitalist ar putea suferi datorită propriului lui succes, cedând locul altor forme, eventual socialismului.

Lucrarea de largă audiență *History of Economic Analysis* (1954, reeditată în 1966) oferă un studiu exhaustiv asupra dezvoltării metodei analitice în științele economice. Alte volume ca: *The Theory of Economic Development* (1934, reeditată în 1968) și *Business Cycles: A Theoretical, Historical and Statistical Analysis in the Capitalist Process*, 2 volume (1939, reeditată în 1964), s-au constituit, de asemenea, în surse de referință. La reeditarea din 1976 a cărții "Capitalism, socialism și democrație" cronicarul prestigioasei publicații *The American Economic Review* nota: "Lucrarea lui Schumpeter este o tentativă îndrăznească de a integra teoria economică în istoria economică, într-o sinteză în care mecanismele sistemului capitalist se deduc din propria lui desfășurare. Poziția lui teoretică poate isca numeroase controverse, dar nu poate fi pusă în discuție importanța covârșitoare a cărții în luminarea proceselor economice și în definirea unor obiective de prospectare a viitorului.

Partea I a cărții oferă o analiză subtilă a doctrinei economice și sociologice marxiste, cu impact asupra unor largi categorii de intelectuali, urmată de prezentarea, cu izbândă și eșecuri, a modelelor capitaliste. Factorul "democrație" este studiat în paralel în societăți capitaliste și societăți socialiste, autorul subliniindu-și temerea că prin faptul de a încuraja o atitudine accentuat critică și rațională, capitalismul și-ar putea mina propria aderență la public. În același timp socotește că "democrația participativă", în care toate clasele sociale și toți indivizii vor juca un rol efectiv în luarea deciziilor care le influențează viața, are elemente care să o facă atractivă.

Departate de a susține și aclama instaurarea unor sisteme socialiste autorul se întreabă dacă va fi capitalismul în măsură să-și supraviețuiască, să treacă toate testele pe care i le poate impune propria lui expansiune, în condițiile în care concentrarea de capital poate stârni proteste și neliniști în păturile mai puțin avantajate.

T HE CHALLENGE OF DEMOCRACY. GOVERNMENT IN AMERICA

(1989, 822 p.)

Conceput ca un tratat despre politică pentru uzul studenților din universitățile americane, volumul, semnat de Kenneth Janda, Jeffrey M. Berry și Jerry Goldman, prezintă în cele 5 părți (Dilemele democrației; Constituirea sistemului de guvernare american; Legătura dintre guvern și cetățeni; Instituții guvernamentale; Politica națională) două sisteme de relații care determină două categorii de conflicte valorice și anume, libertate - ordine și libertate - egalitate.

Aceste conflicte, tratate în cap. I, sunt, în viziunea autorilor, ușor detectabile în societatea contemporană americană.

Constituția, se argumentează în cap. III, a fost concepută și votată pentru a promova ordinea publică și a garanta egalitatea politică și socială, dar tocmai ordinea este cea mai vitregită în societățile democratice.

Se supun analizei două modele de guvernare, cu avantajele și dezavantajele fiecăruia, majoritarism și pluralism, aflate în permanentă dispută pentru supremație, alternative care necesită precizări:

1) modelul democratic de tip majoritar, clasic dealfel, este cel care încearcă să pună direct în practică dorința majorității prin limitarea corespunzătoare a verigilor intermediare.

Pentru a determina guvernul să urmeze dorința majorității se pun în acțiune anumite tehnici și mecanisme, cel mai important fiind votul universal, dar și referendumul pentru hotărâri importante (ca de pildă interzicerea avortului, instituirea pedepsei cu moartea, interzicerea experiențelor nucleare). Majoritatea poate, de asemenea, declanșa inițiative legislative pe bază de semnături. Sistemul presupune că foarte mulți cetățeni sunt interesați direct și concret în politică, ceea ce nu se întâmplă în realitate.

2) modelul democratic de tip pluralist este, în esență, o guvernare care operează prin grupuri de interese sau organizații diferite ce-și desfășoară activitatea în paralel, putând să-și impună dorințele în fața guvernului și "chiar să schimbe guvernul".

În termeni comparativi deci, față de modul de gândire majoritarist, teoria pluralistă deplasează accentul de la masa electoratului la grupuri organizate, prin dialoguri cu liderii acestora, sau în termenii cărții, "pluralismul permite minorităților să guverneze". Cititorul e avertizat că sistemul pluralist nu trebuie confundat cu "teoria elitei".

Constituția americană, model pentru multe democrații europene, este analizată în context istoric pornind de la Declarația de independență, care consfințește dreptul "la viață, libertate, fericire", precum și dreptul poporului "de a se revolta" când guvernul retrage aceste drepturi.

Provocarea lansată cititorilor americani în cele peste 800 de pagini este sintetizată în fraza finală sub forma îndemnului: "Înarmată cu cele cinci concepte cheie - libertate, ordine, egalitate, majoritarism, pluralism, veți fi mai bine pregătiți să vă precizați opțiunile politice. Viitorul sistemului de guvernare american se află în mâinile voastre".

Cartea *The Challenge of Democracy*, o lectură instructivă și agreabilă nu numai pentru americani, a intrat în colecțiile Bibliotecii Județene Constanța prin bunăvoința Asociației "Pro-Democrația".

R OBERT A. DAHL. AFTER THE REVOLUTION ? AUTHORITY IN A GOOD SOCIETY (1990, 145 p.)

Profesor emerit al Universității din Yale și reputat cercetător în științe politice, R.A. Dahl lansează ideea armonizării cerințelor democratice cu autoritatea instituțiilor guvernamentale pentru a face efective principiile administrării societății după formula inspirată a lui Abraham Lincoln: "guvernare a poporului, prin popor și pentru popor".

De la principii la situații concrete trebuie parcurs un circuit întortocheat, marcat de accidente și contradicții, autorul fiind conștient că "acțiunea inteligentă nu e suficientă fără evaluarea corectă a circumstanțelor".

Drepturile individului, natura și legitimitatea statului, precum și alte concepte ca egalitatea, vot universal, management, tipuri de democrații în context istoric și în contemporaneitate, partide politice și grupuri de interese, libertate și constrângere, se etalează și se întrepătrund sub analiza scrupuloasă a unui expert.

E fapt verificat că instituțiile democratice au căpătat forță acolo unde au predominat proprietatea privată, economia de piață, libera inițiativă, după cum e de notorietate că statele "socialiste", cu economia supercentralizată, au fost guvernate autoritar. Dar și țări capitaliste relativ dezvoltate au avut guverne de mână-forțe.

Dincolo de nuanțe, guvernarea este o caracteristică universală a vieții civilizate. Indiferent cât de liberală sau agresivă este, indiferent cât de restrânsă sau extinsă este comunitatea asupra căreia își exercită puterea, instituția guvernamentală este o necesitate. Alternativa nu poate fi decât un stat anarhic, care duce inevitabil la sfidarea ordinii și în cele din urmă la autodistrugere. Respectarea legalității, reprezentarea externă și apărarea comunităților naționale, preocuparea pentru sănătate și bunăstare, pentru instrucție și educație, reglementarea conflictelor de interese economice și sociale sunt necesități indiscutabile, indiferent de îndemânarea guvernanților.

Dreapta cumpănă între autoritate și libertate este un deziderat chiar în cele mai perfecționate democrații, și este cu atât mai necesară în țările în care guvernarea democratică abia de înfiripă.

STELA MOTOC

HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU, ...

(urmăre din pag 10)

În "fauna" cosmopolită și pestriță a orașului-port, există în drama unui personaj feminin pe care îl întrevădem insolit. Este o ipoteză care merită, credem, a fi adâncită de istoria literară. O ipostaziere a mării aflăm într-una din piesele ei de teatru, a cărei acțiune se petrece tot într-un port, văzut însă în medievalitatea sa italiană. Poate dacă s-ar găsi (printr-o minune) un spalt al romanului "Străina", această operă în două volume substanțiale, încredințată tiparului prin 1940, am avea revelația unei noi și tulburătoare fațete a romancierii.

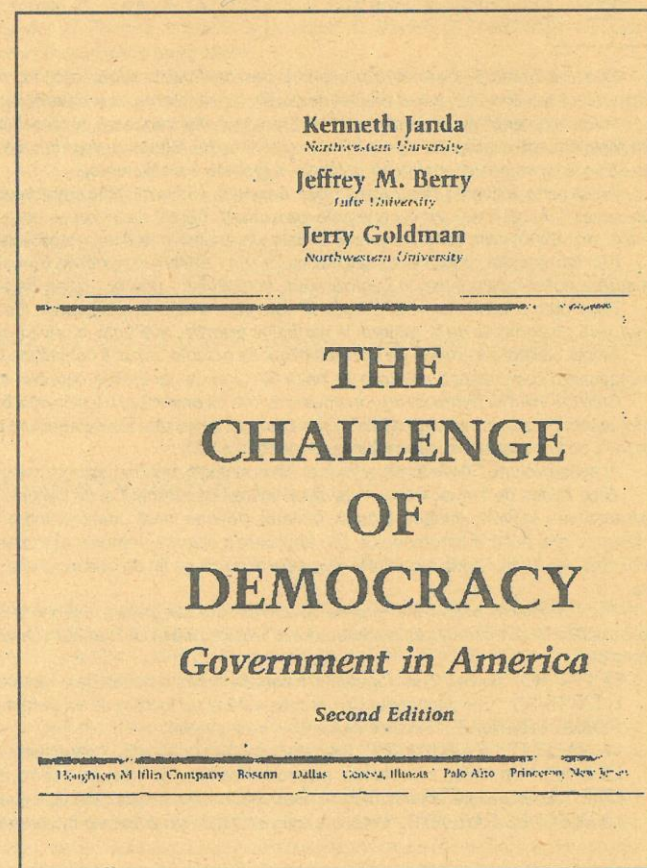
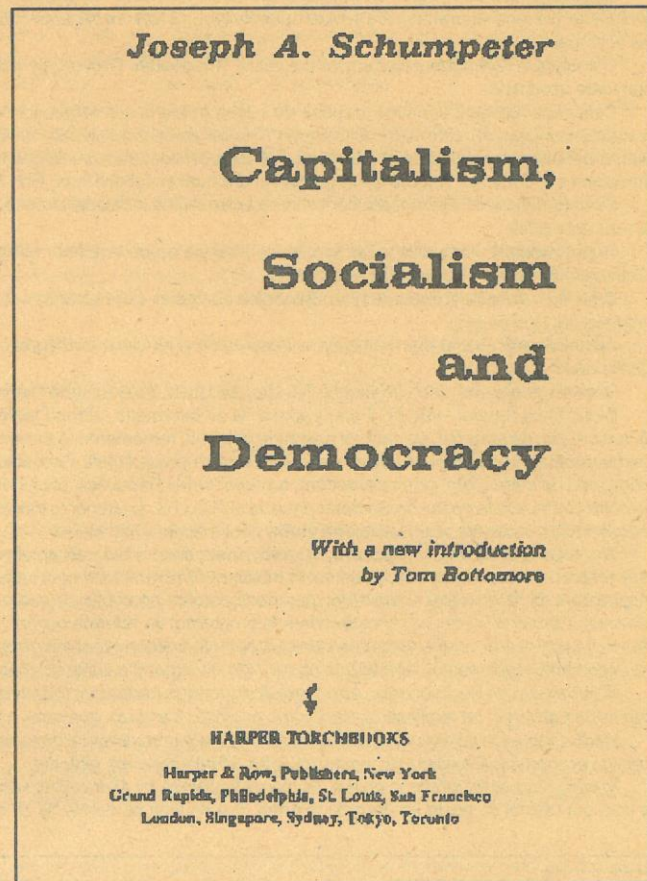
Datele despre anii petrecuți de H. P. Bengescu la Constanța sunt puține și noi ne-am străduit să adunăm aici mai multe decât în oricare din studiile sau exagezele consacrate autoarei. Mai rămâne de adăugat un amănunt interesant, anume cel al cercului literar patronat de ea la Constanța, considerat de unii o inițiativă feminină, probabil datorită faptului că era frecventat mai mult de persoane feminine. Între acestea, am numi câteva soții de juriști, cu veleități literare, Silvia Constantinescu sau Fausta Rădulescu, aceasta din urmă semnată a unor proze scurte în stil bengescian (în revistele constănțene sus-amintite),

apoi Zoe Verbiceanu, publicând și ea, articole literare vădind o informare bogată și gust, și, desigur, poetesele Eleonora Predescu Nour (în vârstă acum, al cărei debut, în "Farul Constanței" și în revista "Ovidiu" o consacrase cândva ca pe o Ada Negri a Dobrogei) și Aida Vrioni, frecventă în publicațiile dobrogene (bucurându-se, curând, de notorietate în Capitală, unde va face parte din conducerea "Revistei scriitorilor și scriitoarelor"). Nume astăzi uitate, unele așteptând poate pe merit o antologie care să le restituie publicului cu partea perenă a scrierilor lor... Oricum, trecerea prin urbe a Hortensiei Papadat-Bengescu va fi fost un eveniment și cercul patronat de ea un revirement cultural memorabil.

REVISTA "LITORAL"

(urmăre din pag. 11)

profunzime, fără îndoială, de revista Litoral. Aici Aurel Dumitrescu s-a afirmat ca un cultivator de poezie tradițională, pendulând între clasicism, romantism și pamasianism. Claritatea, simplitatea stilului cantabil altemează fericit cu asperități cioplite într-un metal dur: "De câte ori n-am spus: fii blestemată / Tu, calmă stea a serii, mută navă, / Tu, care-mi ții la cărmă, ca pe-o sclavă, / A inimii trezie sângerie.

// Și iar mă-mbăt cu-a versului otravă, / De-apururi cupă binecuvântată. / Și iar mă-nclin, cu liniștea deodată / Zeiței cea din toate mai suavă. // Mereu cu unghia scrijelind destinul, / Blestem și îndrăgesc deodată chinul / De-a descifra-n columnele azure; // Pân'ce sub tâmpla trudnică de faur / Se pârguie-n climaturile pure / Poemul ca o rodie de aur." (Rodia de aur)

La Litoral au mai colaborat episodice și alți poeți: Ramon Secăreanu, Anişoara Odeanu, George Vaida, Pavel Nedelcu, C. Munteanu, Ioan I. Mirea, Nicolae Dună, N. Pospai, C. Săndulescu, St. Brânză, Ion Lolu, N.G. Ionescu, Horia Nițulescu, Mihai Zissu. Prezența lor în paginile revistei demonstrează că în orașul de pe malul mării exista "imens depozit de yise", care, dacă vremurile i-ar fi permis, ar fi mutat experiența poetică de până atunci, dintr-o dată într-un alt plan valoric, pe o altă buclă a spiralei lirismului românesc.

Nota de originalitate și modernitate i-a mai fost imprimată revistei și de aspectul ei grafic și tipografic. Tipărită pe carton velin, ea s-a bucurat de o ilustrare aleasă, cu gravuri și desene aparținând unor talenți plasticieni dobrogeni, aflați în plină afirmare și ei: Cristea Grosu, Basarab, Vasile Dobrian, Geo Zlotescu. Asemenea poemelor, gravurile și desenele relevă, printr-o viziune modernă, istoria milenară a ținutului euxin, miracolul peisajelor sale.

Litoralul rămâne în cultura dobrogeană și în concertul revistelor românești de poezie din perioada tulbură a războiului, un moment de mare înălțare spirituală, un reper luminos, dătător de speranțe, inconfundabil.

NIVERSĂRI CULTURALE

(IUNIE - DECEMBRIE 1994) *

IUNIE

- IOAN I. BOGDAN (1864 - 1.VI.1919)
- 75 de ani de la moartea filologului și istoricului român JOHANN BARTHOLD JONGKIND (3.VI.1819 - 1891)
  - 175 de ani de la nașterea pictorului, acuarelistului și gravurului olandez FRANÇOIS QUESNAY (4.VI.1694 - 1774)
  - 300 de ani de la nașterea economistului și medicului francez SABIN DRĂGOI (6.VI.1894 - 1968)
  - 100 de ani de la nașterea compozitorului și folcloristului român GOTTFRIED AUGUST BÜRGER (1747 - 8.VI.1794)
  - 200 de ani de la moartea poetului austriac GUSTAVE COURBET (10.VI.1819 - 1877)
  - 175 de ani de la nașterea pictorului francez ORLANDO DI LASSO (Roland de Lassus) (1532? - 14.VI.1594)
  - 400 de ani de la moartea compozitorului flamand NICOLAS POUSSIN (15.VI.1594 - 1665)
  - 400 de ani de la nașterea pictorului francez JACQUES OFFENBACH (20.VI.1819 - 1880)
  - 175 de ani de la nașterea compozitorului francez de origine germană MARTIN ANDERSEN NEXØ (26.VI.1869 - 1954)
  - 125 de ani de la nașterea scriitorului danez NICOLAE BĂLCESCU (29.VI.1819 - 1852)
  - 175 de ani de la nașterea istoricului și omului politic român ALEXANDRU ODOBESCU (1834 - 1895)
  - 160 de ani de la nașterea scriitorului și omului de știință român

IULIE

- HJALMAR SODERBERG (2.VII.1869 - 1941)
- 125 de ani de la nașterea scriitorului suedez LECONTE DE LISLE (1818 - 18.VII.1894)
  - 100 de ani de la moartea poetului francez GOTTFRIED FELLER (19.VII.1819 - 1890)
  - 175 de ani de la nașterea scriitorului elvețian ANDRÉ DE CHÉNIER (1742 - 25.VII.1794)
  - 200 de ani de la moartea poetului francez ALDOUS LEONARD HUXLEY (26.VII.1894 - 1963)
  - 100 de ani de la nașterea scriitorului englez JOHN DALTON (1766 - 27.VII.1844)
  - 150 de ani de la moartea fizicianului și chimistului englez PĂSTOREL TEODOREANU (30.VII.1894 - 1964)
  - 100 de ani de la nașterea scriitorului român

AUGUST

- JEAN-BAPTISTE de MONET, cavalier de LAMARK (1.VIII.1744 - 1829)
- 250 de ani de la nașterea naturalistului francez HERMAN MELVILLE (1.VIII.1819 - 1891)
  - 175 de ani de la nașterea scriitorului american ANDREI OȚETEĂ (5.VIII.1894 - 1977)
  - 100 de ani de la nașterea istoricului român ILIA EFIMOVICI REPIN (5.VIII.1844 - 1930)
  - 150 de ani de la nașterea pictorului rus JERNEY (Bartolomäus) KOPITAR (1780 - 11.VIII.1844)
  - 150 de ani de la moartea lingvistului și filologului sloven HANS MEMLING (1433 - 11.VIII.1494)
  - 500 de ani de la moartea pictorului flamand DAMASCHIN BOJINCĂ (1803 - 17.VIII.1869)
  - 125 de ani de la moartea juristului și publicistului român GEORGES CUVIER (23.VIII.1769 - 1832)
  - 225 de ani de la nașterea zoologului și paleontologului francez JOHANN GOTTFRIED HERDER (25.VIII.1744 - 1803)
  - 250 de ani de la nașterea filosofului, criticului literar și scriitorului german

SEPTEMBRIE

- LIVIU REBREANU (1885 - 1.IX.1944)
- 50 de ani de la moartea scriitorului român PIETER BRUEGHEL "CEL BĂTRÂN" (1525 - 5.IX.1569)
  - 425 de ani de la moartea pictorului flamand NICOLAE FILIMON (6.IX.1819 - 1865)

- 175 de ani de la nașterea scriitorului român HERMANN VON HELMHOLTZ (1821 - 8.IX.1894)
- 100 de ani de la moartea fizicianului și fiziologului german CLÉMENT MAROT (1496? - 10(12).IX.1544)
- 450 de ani de la moartea poetului renascentist francez ALEXANDER VON HUMBOLDT (14.IX.1769 - 1859)
- 225 de ani de la nașterea naturalistului, geografului și călătorului german JEAN BERNARD LÉON FOUCAULT (18.IX.1819 - 1868)
- 175 de ani de la nașterea fizicianului francez REMUS OPREANU (22.IX.1844 - 1908)
- 150 de ani de la nașterea magistratului român, primul prefect al județului Constanța GEORGE GEORGESCU (1887 - 1964)
- 30 de ani de la moartea dirijorului român

OCTOMBRIE

- BENJAMIN FUNDOIANU (1898 - 2.X.1944)
- 50 de ani de la moartea poetului și eseistului român REMBRANDT (1606 - 4.X.1669)
  - 325 de ani de la moartea pictorului și gravurului olandez FRIEDRICH NIETZSCHE (15.X.1844 - 1900)
  - 150 de ani de la nașterea filosofului, poetului și filologului german SARAH BERNHARDT (22.X.1844 - 1923)
  - 150 de ani de la nașterea actriței franceze DIMITRIE POMPEIU (1873 - 1954)
  - 40 de ani de la moartea matematicianului român

NOIEMBRIE

- HANS SACHS (5.XI.1494 - 1576)
- 500 de ani de la nașterea poetului german GHEORGHE ASACHII (1788 - 12.XI.1869)
  - 125 de ani de la moartea scriitorului român LODOVICO CARRACCI (1555 - 13.XI.1619)
  - 375 de ani de la moartea pictorului italian MAGDA ISANOS (1916 - 17.XI.1944)
  - 50 de ani de la moartea poetei române ALEXANDRU VLAHUȚĂ (1858 - 19.XI.1919)
  - 75 de ani de la moartea scriitorului român VOLTAIRE (François-Marie Arquet) (21.XI.1694 - 1778)
  - 300 de ani de la nașterea scriitorului și gânditorului francez ANDRÉ GIDE (22.XI.1869 - 1951)
  - 125 de ani de la nașterea scriitorului francez GEORGE ELIOT (Mary Ann Evans) (22.XI.1819 - 1880)
  - 175 de ani de la nașterea scriitoarei engleze ANTON PANN (1797 - 1854)
  - 140 de ani de la moartea scriitorului, folcloristului și muzicianului român JEAN BART (Eugeniu P. Botez) (28.XI.1874 - 1933)
  - 120 de ani de la nașterea scriitorului și comandorului român

DECEMBRIE

- GERHARDUS MERCATOR (Gerhard Kremer) (1512 - 2.XII.1594)
- 400 de ani de la moartea geografului, matematicianului și cartografului flamand ROBERT STEVENSON (1850 - 3.XII.1894)
  - 100 de ani de la moartea scriitorului englez FRA FILIPPO LIPPI (1406? - 9.XII.1469)
  - 525 de ani de la moartea pictorului renascentist italian ALEXANDRU ORĂSCU (1817 - 16.XII.1894)
  - 100 de ani de la moartea arhitectului român IOAN ANDRIEȘESCU (1888 - 17.XII.1944)
  - 50 de ani de la moartea arheologului român NICOLAE CARTOJAN (1883 - 20.XII.1944)
  - 50 de ani de la moartea istoricului literar român THEODOR FONTANE (30.XII.1819 - 1898)
  - 175 de ani de la nașterea scriitorului german HENRI MATISSE (31.XII.1819 - 1898)
  - 125 de ani de la nașterea pictorului și desenatorului francez

*) Cea mai mare parte din datele cuprinse în această agendă au fost selectate din publicația "Aniversări culturale" (32, nr. 2, 1993), editată de Biblioteca Națională a României.

S

FÂNTUL IOAN CASIAN STRĂROMÂNUL

(360 - 430 / 435)

Acest "intâi-stătător" între sfinții cuvioși ai nemului românesc s-a născut în Scythia Minor de odinioară, Dobrogea de mai târziu și de astăzi; precizarea o face istoricul Ghenadie din Marsilia, aproape contemporan cu Sfântul Ioan Casian, când îl prezintă ca fiind de "natione Scythia". Savantul român Vasile Pârvan, în anul 1912, prin cercetări și săpături arheologice, a descoperit "hotarele teritoriilor Casienilor..." și localitatea Casian la 40 km N-N-V de Tomis (Constanța). În perioada stăpânirii otomane, satul Casian se numea "Șeremet", cunoscut astfel de unii localnici și în zilele noastre. Cercetătorii, istoricii și arheologii îl prezintă pe Ioan Casian, ca fiind "originar din Scythia Mică", adică, în limbaj modern, spunem că este "un român din Dobrogea".

În călătoriile sale de mai târziu prin Egipt, făcute împreună cu prietenul său mai vârstnic, Gherman, Sfântul Casian își amintește, nostalgic, de locurile natale și de locuitorii lor. "Zilnic - spune el -, ne topeam de dorul să fim iarăși în țara noastră și să ne vedem părinții. Ceea ce prilejuiește această dorință este aducerea aminte de credința și evlavia lor. Niciodată nu ne-au împiedicat de la viața monahală; dimpotrivă. De aceea, stăruia mereu în noi acest gând, mai ales că ei ne înlesneau sușul prin aceea că ne procurau cele trebuitoare vieții ca nu cumva grijile pământești să ne abată de la scopul propus. Gândeam și nădăjduiam că, după ce ne vom pregăti bine, vom sececa și holdă minunată, convertind neamurile și aducându-le la mântuire, prin pilda vieții și prin învățăturile călăuzitoare. Ne apăreau înaintea ochilor priveliștile locurilor natale moștenite de la strămoși cu împrejurimile și frumusețile zămbitoare. Ce întinderi nesfârșite, pline de singurătăți, pe cât de dulci, pe atât de prielnice! Ce desfățare duhovnicească pentru un pustnic în adăncul acestor păduri cu lesnicioase mijloace de trail" (Convorbiri XXIV, 1). Astfel de frumuseți îmbrăcau meleagurile dobrogene și așa părinți existau la străromâni în acele vremuri.

Fiu al unor părinți cu aleasă viață în Hristos și cu bună stare materială, tânărul Ioan a studiat la școlile din acest ținut, unde se vorbea greaca și latina. Centrul cultural apropiat era Tomis (Constanța). Se pune accent pe scriitorii, poezii și istoricii latini, din ale căror scrieri îi veneau în memorie sfântului când se nevoia în viața monahală pe meleagurile țării sfinte (Conv. XXIV, 12). Firește că a studiat și în limba greacă. Evlavia creștină îl va fi dus la bisericile din Tomis, unde va fi ascultat slujbele și predicile episcopului Teotim I, prietenul și apărătorul de mai târziu al Sfântului Ioan Gură de Aur.

Dulceața vieții monahale a gustat-o sfântul "din copilărie, trăind printre monahi, ale căror îndemnuri le auzea și a căror duhovnicească trăire o vedea" (Prefață la Rânduiala vieții monahale). În vremea copilăriei lui, existau călugări pe cele meleaguri. Sf. Epifanie din Salamina amintește de un călugăr sirian Audius, exilat în Scythia Mică, care a călăuzit apoi pe Istru (Dunăre) și a întemeiat "mănăstiri în care se practica viața monahală, fecioria și asceza" (Contra ereziilor LXX, 14, 5). Sfântul Vasile cel Mare se referă la un călugăr capadocian, misionar pe aceste meleaguri, numit Eutihie, pentru care are cuvinte de laudă. Existau deci, în mod sigur, așezări monahale bine organizate, având călugări bine instruiți, pe plaiurile Dobrogei și în părțile sud-est carpatice, iar la aceștia a făcut ucenicie Sfântul Ioan Casian pentru formarea sa intelectuală, morală și spirituală.

Cu voia părinților săi, pe la vârsta de 20 de ani, Ioan, cu prietenul său mai vârstnic Gherman și cu sora sa, pleacă la Locurile Sfinte, spre "a se forma în ostășia duhovnicească" (Conv. XVI, 1); aceasta, poate și sub influența credincioșilor din țara sa, care făceau pelerinaje la Ierusalim. Cunoașterea limbilor greacă și latină le-a ușurat mult călătoria.

Amândoi închinătorii, Ioan și Gherman, îmbracă "chipul ingeresc" într-o mănăstire din părțile Betleemului, unde, peste câțiva ani, va ucenici și fericitul Ieronim. Este de presupus că și sora Sfântului Ioan s-a călugărit tot aici.

Bogăția spirituală a monahismului egiptean, pustnicesc și chinovitic se revărsase în toată

lumea creștină de atunci. Dacă Herodot a afirmat despre vechii egipteni că sunt "cei mai extraordinari de religioși dintre toți oamenii" (Ist. II, 37), aceeași afirmație se poate face și despre monahismul părinților egipteni în frunte cu Sf. Antonie cel Mare, "patriarhul" pustnicilor și Sf. Pahomie, primul ctitor al vieții de obște, mare Avă (Părinte) peste 11 mănăstiri întemeiate de el, cu un număr de circa 7000 viețuitori.

După cinci ani de nevoiță și profundă meditație, având binecuvântarea starețului de acolo, la anul 385, Sfântul Casian pleacă în Egipt cu prietenul său Gherman, revenind aici, pentru scurt timp, în anul 392, ca să reinnoiască binecuvântarea de viețuire în aceste locuri ale nevoițelor duhovnicești. În Egipt, cei doi cuvioși români au conviețuit și cu alți vestiți pustnici, mari trăitori ai monahismului timpului. Este de presupus că au învățat și limba coptă deoarece aceasta era limba pustnicilor originari din Egipt, după cum știm că și Sf. Antonie cel Mare vorbea numai limba coptă.

Disputele dintre monahii egipteni, din pricina origenismului i-au făcut pe sfinții români Ioan și Gherman să se întoarcă spre patria lor. S-au oprit

doi români să părăsească Constantinopolul. La rugămintea credincioșilor, cei doi sfinți români, Ioan și Gherman, au plecat, însă, la Roma pentru a determina pe papa Inocențiu I să intervină în apărarea Sfântului Ioan Gură de Aur, personalitate marcantă a Ortodoxiei creștine din acea vreme.

Din acest moment, despre Sfântul Gherman nu mai știm nimic. Probabil că a murit aici la Roma. Sfântul Ioan Casian este hirotonit preot și rămâne și el la Roma mai bine de 10 ani. El era încă aici, pe la anul 415, deoarece este amintit de papă într-o scrisoare către patriarhul Alexandriei, sub numele de preotul Casian.

De la Roma, împreună cu sora sa, Sfântul Ioan Casian merge în sudul Galiei (Franța), unde face misiune 15 sau 20 de ani, până către anii 430 - 435. La Marsilia, unde se stabilește, Sf. Ioan Casian întemeiază două mănăstiri: una de călugări și alta de călugărițe (probabil și pentru sora sa), cărora le dă rânduiele adecvate climatului spiritual și obiceiurilor locului natal (Scythia Mică). Mănăstirea de călugărițe a fost înființată pentru sora lui, așa cum și Sf. Antonie a încredințat pe sora sa unui așezământ de călugărițe, și așa după cum Sf. Pahomie a zidit mănăstire de

Bisericii Ortodoxe Române.

La întocmirea lucrărilor sale, Sf. Ioan Casian a folosit Istoria monahilor a lui Rufin, o recenzie din Cuvintele bătrânilor (pateric clasic), Istoria lausiacă a lui Paladie; de asemenea, scrierile lui Evagrie Ponticul, a lui Origen, Despre începuturi; făcând aluzie și la rânduielele Sf. Vasile cel Mare; la Păstorul lui Herma; la Fericitul Ieronim; la literatura profană latină și la lucrarea lui Cicero, Despre prietenie.

În ce privește viața monahală și analiza psihologică profundă a ei, Sfântul Ioan Casian influențează pe mulți din cei posteriori lui: pe Sf. Benedict de Nursia (+547), care socotește demne de urmat toate învățăturile sale; pe Sf. Chesarie de Arelate (+542); într-o anumită măsură și pe scriitorul bisericesc Isidor de Sevilla (+636), care adaptează regula Sfântului Ioan Casian la mănăstirile sale; pe Sfântul Ioan Scărarul, printr-o traducere grecească a Așezământului vieții de obște, aflată mai târziu în Biblioteca patriarhului Fotie; pe Sf. Eutherieu, care rezumă pe Casian; pe Casiodor, ce îl recomandă pe Toma d' Aquino, care citea în fiecare seară pe Sf. Ioan Casian; pe Ignațiu de Loyola, ce folosește Așezământul și Convorbirile lui Casian. Cunoscutul patrolog român pr. prof. Ioan G. Coman arată că "ceea ce a fost Sf. Vasile cel Mare pentru Răsărit a fost Sf. Ioan Casian pentru Apus...", creând astfel conștiința unității creștine europene, unitate sfășiată de invaziile barbarilor".

În anul 1969, unul din vestiții ecumeniști contemporani afirma limpede că Sfântul Ioan Casian a imprimat Occidentului tradiția orientală. "Ascultător celor patru patriarhi ai vremii sale: celui de Antiohia, ca monah în Țara Sfântă; celui de Alexandria, în timpul șederii în Egipt; celui de Constantinopol, unde Sf. Ioan Gură de Aur îl hirotoneste diacon și celui de la Roma, papa Inocențiu I, ca preot. Toate aceste îl îndreptățește pe Sfântul Ioan Casian a fi considerat, fără exagerare, precursor al ecumenismului și ctitor al unității creștine".

Sfântul Ioan Casian, ca podoabă a Bisericii Ortodoxe Române bimilenare, are o importanță universal valabilă nu numai pentru creștinismul din vremea aceea ci și pentru cel de astăzi. Trăirea creștină, atât a monahilor cât și a credincioșilor, în sensul celor învățate de Sf. Ioan Casian, este calea ce duce către unitatea Bisericii creștine. Apariția, în limba română, a "Convorbirilor..." scrise de Sfântul Ioan Casian, va îmbunătăți și aprofunda viața duhovnicească a mănăstirilor, a credincioșilor noștri, călăuziți de învățătura Mântuitorului nostru Iisus Hristos și de dragostea Lui față de om.

Ca pioasă aducere aminte de acest înaintaș străromân să ne îndreptăm gândurile către locurile copilăriei sale și împreună trăitor cu el - Sfântul Gherman Dobrogeanul -, ne vom plimba de adevărată bucurie duhovnicească pășind pe gârla pe care au pășit acești doi sfinți români.

Ne întărim duhovnicește respirând aerul pe care l-au respirat ei (în Scythia Mică), gustând din apa pe care ei au băut-o. Să ne bucurăm de frumusețea codrilor și de sfânta sa Peșteră aflată în muntele care separă "podul casienilor" de vecinătățile înșorite ale satului "Șeremet". Stâncile din vremea casienilor păstrează grăitor numele acestora, cunoscute și azi de localnici, ca "piatra scrisă", iar peștera de pe culmea muntelui calcaros este numită până azi "peștera lui Casian".

Locul de origine al Sfântului Casian, cunoscut în toată lumea ne îndeamnă să așezăm aici: o cruce, un metoc, un schit, o biserică, și chiar o mănăstire.

Stâncile și peștera în care el a trăit, îl strigă și acum, ca și atunci, pe renumitul pustnic Casian și ne cheamă pe toți, după un mileniu și jumătate, aducându-ne aminte printr-o formă sau alta să dăm glas istoriei acestei arii geografice care astăzi ne este cunoscută, dar care se poate uita și chiar pierde...

+ LUCIAN
ARHIEPISCOPUL TOMISULUI

mai întâi la Constantinopol, unde i-a atras marea personalitate a culturii creștine - Sfântul Ioan Gură de Aur - arhiepiscopul din acel timp. Aici au rămas din anul 399 până în anul 404. Că, intr-adevăr, cei doi prieteni intenționau să vină în patria lor s-a văzut și din planurile de viitor pe care și le făceau mai înainte, cu gândul de a converti popoarele barbare care se perindau pe tărâmurile noastre. Ei doreau să înființeze aici și alte așezăminte monahale sau să reorganizeze pe cele existente. La Constantinopol, Sf. Ioan Casian este hirotonit diacon, iar Gherman preot, de către Sfântul Ioan Gură de Aur. Acest fapt se explică prin aceea că jurisdicția sfântului patriarh de Constantinopol se întindea și peste ținuturile Scythiei. S-ar putea crede că cei doi sfinți români s-au oprit să cunoască și monahismul vasilian, care era în plin avânt în vremea aceea, și pentru a primi binecuvântarea Chiriarhului locului, pentru misiune. Așa de puternic s-a imprimat în Sfântul Ioan Casian personalitatea Sfântului Ioan Gură de Aur, încât mai târziu el spunea cu multă evlavie: "Eu sunt ucenicul și opera lui" (Ioan Gură de Aur - n.n.), (Despre intruparea Domnului VII, 31).

Condamnarea Sf. Ioan Gură de Aur și exilarea lui, mișcarea amplă a credincioșilor în apărarea lui și edictul împăratului contra celor apropiați Sfântului Ioan Gură de Aur, au determinat pe cei

călugărițe pentru sora sa; iar lângă mănăstirea Sf. Vasile cel Mare, funcționa și o mănăstire de călugărițe în frunte cu sora sa, Sf. Macrina; întrucât și fericitul Augustin a întemeiat o mănăstire pentru a lui soră.

La 30 de ani de la mutarea sa către Domnul, istoricul Ghenadie de Marsilia îl numește pe Ioan Casian "sfânt" ("sanctus Cassianus"), pentru că a cunoscut viața sa de autentică sfințenie. Biserica apuseană îl prăznuiește ca sfânt la 23 iulie, iar cea Ortodoxă la 28 sau 29 februarie.

După sfinții Pahomie și Vasile cel Mare, Sf. Ioan Casian este socotit al treilea ctitor al monahismului ortodox și creștin. De la acest Sfânt Părinte ne-au rămas: o lucrare cu caracter dogmatic (Despre intruparea Domnului, contra lui Nestorie) și două cu caracter monahal (Așezămintele vieții chinoviale și despre remediile împotriva celor opt patimi, în 12 cărți și Convorbirile cu părinții, în 24 de cărți). Așezămintele... s-au tradus și în limba română, publicate în anul 1929, iar Despre cele opt patimi s-a tradus în anul 1925 și retradus în anul 1946. Ambele traduceri sunt copie fidelă din Filocalia Sf. Nicodim Aghiottul, fiind un rezumat scurt al operei originale. Textul latin este de șase ori mai întins decât cel tradus din grecește. Întreaga operă a Sf. Ioan Casian, tradusă cu multă competență în limba română, a apărut în colecția Părinți și scriitori bisericești, a

BIBLION
HABENI
SUA
FATA
LIBELL

ISSN 1221 - 8855

Apare sub egida Asociației Bibliotecarilor din Bibliotecile Publice din România - Filiala Constanța și Biblioteca județeană Constanța.

Redator responsabil: Dumitru Constantin - Zamfir; redactor: Constantin Cioroi

Tehnoredactare computerizată: S.S.I TOTALDATA S.A.

Tehnoredactor: Liviu PITULEA

Tiparul executat la GOLIAT S.R.L.